

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

POLITICAL COMMUNICATION OF PRISON STAFF TOWARD PRISON
INMATES OF PATHUM THANI PROVINCE

นายนิทัศน์ ภูประเสริฐ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขัง
เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

นายนิทัศน์ ภูประเสริฐ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Political Communication of Prison Staff Toward Prison Inmates of Pathum Thani Province

Mr.Nitat Phuprasert

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Political Science

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อสารนิพนธ์	: การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี
ผู้วิจัย	: นายนันทน์ ภูประเสริฐ
ปริญญา	: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: รศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ พธ.บ.(การสอนสังคมศึกษา), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science) : รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม พธ.บ.(สังคมวิทยา), ปร.ด.(สื่อสารการเมือง),M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๒.เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๗๒ กลุ่มตัวอย่างคือผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๓๑ คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด ๑,๙๐๐ คน จากสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการพรรณนาแจกแจงความถี่ประกอบตาราง และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๘ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาริวิจัยพบว่า

๑. การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๗, S.D.=๐.๔๓) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}$ =๓.๙๔, S.D.=๐.๕๕) อยู่ในระดับมาก ด้านข่าวสาร ($\bar{X}$ =๓.๙๐, S.D.=๐.๕๘) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผู้รับสาร ($\bar{X}$ =๒.๘๓, S.D.=๐.๔๓) และด้านช่องทางข่าวสาร ($\bar{X}$ =๒.๘๐, S.D.=๐.๔๓) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุ การศึกษา ระยะเวลาการต้องโทษ และระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาอุปสรรคของผู้ส่งสาร ตัวข่าวสาร ช่องทางการรับสาร และผู้รับสาร คือ ผู้ส่งสารบางรายไม่มีความรู้เรื่องการเมือง ไม่ศึกษาข่าวสารเรื่องการเมืองปัจจุบัน และไม่ค้นคว้าหาข่าวสารทางเมืองเพิ่มเติม ข้อความข่าวสารควรมีความชัดเจน เป็นความจริง และสามารถทำให้ผู้ต้องขังรับรู้และเข้าใจในข่าวสารทางการเมือง ในเรือนจำผู้ต้องขังไม่มีการให้ดูข่าวสารการเมืองผ่านโทรทัศน์ได้เป็นปัจจุบัน ไม่สามารถติดตามข่าวสารการเมืองทางหนังสือพิมพ์ได้ การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป เช่น พูดคุยหน้าแถว พูดผ่านเสียงตามสาย พูดคุยตัวต่อตัว ได้แต่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองทั่วไปจากทางเจ้าหน้าที่ และผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญไม่ได้หรือจับใจความได้น้อย

Thesis Title : Political Communication of Prison Staff Toward Prison Inmates of Pathum Thani Province

Researcher : Mr.Nitat Phuprasert

Degree : Master of Political Science

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Termsak Tong-In, B.A. (Social Science Teaching),
M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)

: Assoc. Prof. Dr. Surapol Suyaprom, B.A. (Sociology), M.A.
(Politics), Ph.D. (Political Communication)

Date of Graduation : March 17, 2020

Abstract

Objectives of this thesis were: 1.To study the opinion of prison inmates towards political communication of prison staff of Pathum Thani Province 2. To compare the opinion of prison inmates towards political communication of prison staff of Pathum Thani Province classified by personal factor and 3. To study the problems, obstacles, and suggestions for the opinion of prison inmates towards political communication of prison staff of Pathum Thani Province. Methodology was the mixed methods consisting with : The quantitative research used questionnaires as a tool for data collection with the reliability value at 0.972. The sample group was 331 prison inmates from prison of Pathum Thani Province. The data were sampled from a total of 1,900 populations by applying the formula of Taro Yamane in determining sample size, which the level of statistical discrepancy at 0.05. The statistics used for data analysis were; frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested by t-test and F-test. Data analysis from open-ended questionnaire was performed. Analyze by descriptive frequency distribution with table. The qualitative research was used in-depth interviews of 8 key informants' data. Analyzed by using descriptive content analysis.

The results revealed that

1. Political communication of prison staff towards prison inmates of Pathum Thani Province: Overall, it was at the moderate level. ($\bar{X}$ = 3.37, SD = 0.43) When classified in each aspect by sorting the average value from highest to lowest : The messenger ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.55) is at a high level. The information ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.58) is at the high level. As for the receiver ($\bar{X}$ = 2.83, S.D. = 0.43) and the news channel ($\bar{X}$ = 2.80, S.D. = 0.43), respectively, were at the moderate level.

2. The comparison results showed that prison Inmates with an different level of age, educational and time in prison had a difference in the opinions of political communication of prison staff toward prison inmates of Pathum Thani Province in the statistical significance at the 0.05 level, therefore accepting the research hypothesis.

3. The suggestion for solving political communication of prison staff toward prison inmates of Pathum Thani Province found that; the problems and obstacles of the messenger were the channels of receiving messages and the receiver. Some of receivers do not have political knowledge, not studying current political news and not researching for more political news. The message should be clear, truthful and can make the prison inmates aware and understand the political news. Prison Inmates unable to have a chance to watch a current political news on television. Unable to follow political news through newspapers. political communication of the Prison stuff has broadcast in general Like talking in front of a row, speak via audio along the lines, talk face to face. Can only receive general political news from the authorities and receivers have little time to receive political information, which the main idea is not catching or less.

Thesis Title : POLITICAL COMMUNICATION OF PRISON STAFF TOWARD PRISON INMATES OF PATHUM THANI PROVINCE

Researcher : Mr.Nitat Phuprasert

Degree : Master of Political Science

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Termsak Tong-In, B.A. (Social Science Teaching),
M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)

: Assoc. Prof. Dr. Surapol Suyaprom, B.A. (Sociology), M.A.
(Politics), Ph.D. (Political Communication)

Date of Graduation :

Abstract

Objectives of this thesis were: 1.To study the opinion of prison inmates towards Political communication of prison staff of Pathum Thani Province 2. To compare the opinion of prison inmates towards Political communication of prison staff of Pathum Thani Province classified by personal factor and 3. To study the problems, obstacles, and suggestions for the opinion of prison inmates towards Political communication of prison staff of Pathum Thani Province. Methodology was the mixed methods consisting with : The quantitative research used questionnaires as a tool for data collection with the reliability value at 0.972. The sample group was 331 prison inmates from prison of Pathum Thani Province. The data were sampled from a total of 1,900 populations by applying the formula of Taro Yamane in determining sample size, which the level of statistical discrepancy at 0.05. The statistics used for data analysis were; frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested by t-test and F-test. Data analysis from open-ended questionnaire was performed. Analyze by descriptive frequency distribution with table. The qualitative research was used in-depth interviews of 8 key informants' data. Analyzed by using descriptive content analysis.

The results revealed that

1. Political communication of prison staff towards prison inmates of Pathum Thani Province: Overall, it was at the moderate level. ($\bar{x} = 3.37$, $SD = 0.43$) When classified in

each aspect by sorting the average value from highest to lowest : The messenger ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.55) is at a high level. The information ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.58) is at the high level. As for the receiver ($\bar{x} = 2.83$, S.D. = 0.43) and the news channel ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.43), respectively, were at the moderate level.

2. The comparison results showed that prison Inmates with an different level of Age, educational and time in prison had a difference in the opinions of Political communication of prison staff toward prison inmates of Pathum Thani Province in the statistical significance at the 0.05 level, therefore accepting the research hypothesis.

3. The suggestion for solving Political communication of prison staff toward prison inmates of Pathum Thani Province found that; the problems and obstacles of the messenger were the channels of receiving messages and the receiver. Some of receivers do not have political knowledge, not studying current political news and not researching for more political news. The message should be clear, truthful and can make the prison inmates aware and understand the political news. Prison Inmates unable to have a chance to watch a current political news on television. Unable to follow political news through newspapers. Political communication of the Prison stuff has broadcast in general Like talking in front of a row, speak via audio along the lines, talk face to face. Can only receive general political news from the authorities and receivers have little time to receive political information, which the main idea is not catching or less.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความช่วยเหลือให้คำแนะนำจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการ คณาจารย์ทุกท่านโดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ประธานกรรมการ ผู้ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ปรีกษา และตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้ได้สารนิพนธ์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและบัณฑิตวิทยาลัยคณะสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณอาจารย์ศ.อนุภูมิ โสเกษม, อาจารย์ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต, อาจารย์ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ผศ.ดร.ยุทธนา ประณีต, อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ และบัณฑิตวิทยาลัยคณะสังคมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันประเสริฐให้แสงสว่างทางปัญญาและจิตวิญญาณที่ดี และ เจ้าหน้าที่ประจำบัณฑิตวิทยาลัยคณะสังคมศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกมาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑ ทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาเป็นกำลังใจ และขอขอบคุณอีกหลาย ๆ ท่านที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย

จะขาดเสียมิได้ก็ต้อง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณประโยชน์ที่เกิดจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย พระคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ครู อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งผู้มีอุปการคุณทุก ๆ ท่าน

นายนิทัศน์ ภูประเสริฐ

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฌ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ สมมติฐานการวิจัย	๓
๑.๕ ขอบเขตการศึกษา	๓
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร	๕
๒.๒ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง	๑๔
๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีทางการเมือง	๔๓
๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔	๕๑
๒.๕ บริบทข้อมูลเรื่องที่วิจัย	๕๘
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๙
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๓
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๗
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๐
๔.๒ ผลการวิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๘๓
๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๘๘
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๙๙
๔.๕ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑๐๒
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย	๑๐๙
๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย	๑๐๙
๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย	๑๑๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๑๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๓
๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๓
๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑๑๓
๕.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑๑๕
๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี.	๑๑๕
๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๑๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๑๗
๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑๑๗
๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑๑๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๒
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๒๒
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๒๒
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	๑๒๒

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องวิจัย
- ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
- ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
- ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย(แบบสอบถาม)
- ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย(แบบสัมภาษณ์)

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร	๑๔
ตารางที่ ๒.๒ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง	๔๓
ตารางที่ ๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีทางการเมือง	๕๑
ตารางที่ ๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔	๕๘
ตารางที่ ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๑
ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๑
ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยรวม	๘๓
ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผู้ส่งสาร	๘๔
ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านตัวข่าวสาร	๘๕
ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านช่องทางข่าวสาร	๘๖
ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้รับสาร	๘๗
ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามอายุ โดยรวม	๘๘
ตารางที่ ๔.๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน จำแนกตามอายุ โดยรวม	๘๙
ตารางที่ ๔.๙ แสดงการทดสอบความแตกต่าง จำแนกตามอายุ โดยรวม	๙๐
ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบระดับการสื่อสาร จำแนกตามการศึกษา โดยรวม	๙๑
ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน จำแนกตามระดับการศึกษา	๙๑
ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการทดสอบความแตกต่าง จำแนกตามระดับการศึกษา	๙๒
ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษ	๙๓
ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษ	๙๔
ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการทดสอบความแตกต่าง จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษ	๙๕
ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับชั้น โดยรวม	๙๖
ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน จำแนกตามระดับชั้น	๙๗
ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการทดสอบความแตกต่าง จำแนกตามระดับชั้น โดยรวม	๙๘
ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล	๙๙
ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสาร ด้านผู้ส่งสาร	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๒๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสาร ด้านข่าวสาร	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสาร ด้านช่องทางข่าวสาร	๑๐๑
ตารางที่ ๔.๒๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสาร ด้านผู้รับสาร	๑๐๑
ตารางที่ ๔.๒๔ ตารางสรุปความถี่ ด้านผู้ส่งสาร	๑๐๔
ตารางที่ ๔.๒๕ ตารางสรุปความถี่ ด้านตัวข่าวสาร	๑๐๕
ตารางที่ ๔.๒๖ ตารางสรุปความถี่ ด้านช่องทางข่าวสาร	๑๐๖
ตารางที่ ๔.๒๗ ตารางสรุปความถี่ ด้านผู้รับสาร	๑๐๘

สารบัญตารางภาพ

เรื่อง	หน้า
ตารางภาพ ๒.๑ แบบจำลองการสื่อสาร	๑๖
ตารางภาพ ๒.๒ แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองประยุกต์	๑๙
ตารางภาพ ๒.๓ แบบจำลองการสื่อสารของ David K.Berlo	๒๑
ตารางภาพ ๒.๔ แสดงกรอบแนวคิด	๗๒
ตารางภาพ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐๙
ตารางภาพ ๔.๒ แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัย	๑๑๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคโบราณ ซึ่งเน้นในเรื่องวาทวิทยา (rhetoric) การเมือง และจริยธรรม เป็นการนำการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) มาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมืองและการสื่อสารเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นแนวทางการศึกษาที่ตระหนักถึงการสื่อสารในฐานะเครื่องมือของการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางการเมือง โดยอาศัยการสื่อสารสร้างแนวทางการยอมรับขึ้นในกลุ่มประชาชน ผู้รับสาร ซึ่งในการดำเนินการทางการเมืองการปกครองของทุกสังคมจะมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสื่อสารทางการเมืองไม่ลักษณะใดก็ลักษณะหนึ่ง ทำให้เกิดการทำหน้าที่ของระบบการเมือง^๑

ช่องทางการสื่อสารเป็นกลยุทธีหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการสื่อสารทางการเมืองที่ผู้นำประเทศต้องคำนึงถึง เพราะช่องทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการนำพาสารเผยแพร่สู่ประชาชน เพื่อให้กิจกรรมทางการเมืองประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งช่องทางการติดต่อสื่อสารทางการเมืองระหว่างผู้ปกครองประเทศและพลเมืองมีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาทิ ในอดีตพบว่าการสื่อสารของผู้นำประเทศผ่านสื่อมวลชนส่วนการสื่อสารของนายกรัฐมนตรีในปัจจุบันได้ มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้าตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยสื่อใหม่ (New media) และพบว่าการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพลเมืองอันเป็นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาสารจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น

การสื่อสารทางการเมืองเปรียบเสมือนเป็นช่องทาง วิธีการ ที่จะสื่อสารการเมืองเพื่อให้ประชาชน ได้รับรู้ รับทราบ ถึงแนวคิด ทศนคติ อุดมการณ์ ของผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้แทนเพื่อนำพาประเทศพัฒนาได้เท่าทันประเทศ ซึ่งยังมีกลุ่มประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่สามารถรับรู้แนวคิด ทศนคติ อุดมการณ์ ของผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือเป็นผู้แทนเพื่อนำพาประเทศพัฒนาได้เท่าทันประเทศ คือ กลุ่มผู้ต้องขัง ซึ่งคนกลุ่มนี้ถูกจำกัดและปิดกั้นโดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ จึงทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ณ ขณะนี้ว่าเกิดอะไรขึ้น และเป็นอย่างไร

การสื่อสารทางการเมืองกับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ถูกปิดกั้นโดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มิให้ได้รับรู้ข่าวสารทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจมีความสำคัญหรืออาจเป็น

^๑ยุทธพร อิศรชัย, แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๘-๙

ความรู้พื้นฐานต่อผู้ต้องขังที่กำลังจะกลับสู่สังคม ใช้ชีวิตอย่างปกติเหมือนคนทั่วไป และมีสิทธิเท่าเทียมเหมือนคนทั่วไป เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งควรจะได้รับรู้ ข่าวสาร การเมือง เพื่อรับรู้เป็นพื้นฐาน ในการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เพื่อไม่ให้ผู้นำหรือผู้แทนซื้อสิทธิ ขายเสียง ในและหวังผลประโยชน์จากคะแนนเสียงของบุคคลเหล่านี้ จึงต้องมีการนำข้อมูลข่าวสาร การเมืองทั่วไปที่เป็นปัจจุบันไปประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าว เป็นวิธีการสื่อสารทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลที่จะนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองทั่วไปไปประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังรับทราบได้ คือ ผู้คุม ซึ่งผู้คุมจะสามารถประชาสัมพันธ์และส่งข่าวสาร การเมืองให้กับผู้ต้องขังได้ การส่งข่าวสาร การเมืองทั่วไปนั้นเปรียบเสมือน การสื่อสารทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของผู้คุม ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จจึงต้องเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และบริบททางการเมืองด้วยเช่นกัน อันจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้คุมที่จะนำข่าวสารการเมืองทั่วไปสื่อสารกับผู้ต้องขังต้องยึดหลัก สักขัตถุ ๔ หมายถึง วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือ หรือที่รักใคร่นับถืออยู่แล้วให้สนิทแนบยิ่งขึ้น พุดง่าย ๆ สักขัตถุ ก็คือเทคนิควิธีทำให้คนรัก หรือมนต์ผูกใจคน นั่นเอง มีทั้งหมด ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ความรู้ทางด้านการเมืองทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็นกับผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคม เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้มีความรู้พื้นฐานก่อนกลับเข้าไปสู่สังคม ว่าเหตุการณ์ทางด้านการเมืองทั่วไปในปัจจุบันสถานการณ์เป็นอย่างไร ด้วยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มิให้ผู้ต้องขังได้ติดตามข่าวสารทางโทรทัศน์เป็นปัจจุบัน จะสามารถรับรู้ได้ก่อนเมื่อข่าวสารนั้นได้ถ่ายทอดผ่านมาแล้ว ข่าวสารทางการเมืองมีความสำคัญที่จะต้องนำข่าวสารทางการเมืองที่เป็นปัจจุบันและข่าวสารทางการเมืองทั่วไปนำมาถ่ายทอดให้ผู้ต้องขังรับรู้ รับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ข่าวสารการเมืองปัจจุบัน รับทราบด้านข่าวสารการเมืองเบื้องต้นจึงได้จัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและเป็นความรู้พื้นฐานทางด้านการเมืองทั่วไปของตัวผู้ต้องขังเองที่จะกลับเข้าสู่สังคม

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การสื่อสารทางการเมืองทั่วไปของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และมีแนวทางแก้ไข การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง

๑.๓ วัตถุประสงค์การศึกษา

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง

๑.๔ สมมติฐานการวิจัย

๑.๔.๑ ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๔.๒ ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๔.๓ ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๔.๔ ผู้ต้องขังที่มีชั้นผู้ต้องขังต่างกัน มีความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตการศึกษา

๑.๕.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย ๑) ผู้ส่งสาร (Source) ๒) สาร (Messages) ๓) ช่องทาง Channel) และ ๔) ผู้รับสาร (Receiver) ^๒

๑.๕.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑,๙๐๐ คน

๑.๕.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๑.๕.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๖๒ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

^๒David K. Berlo, *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*, (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1996), p. 45.

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ เน้นในเรื่องวาทวิทยา (rhetoric) การเมืองและจริยธรรม เป็นการนำการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) มาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมืองและการสื่อสารเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางการเมือง โดยรูปแบบของการสื่อสารทางการเมือง เป็นแนวทางการศึกษาที่ตระหนักถึงการสื่อสาร ในฐานะเครื่องมือกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางการเมือง โดยอาศัยการสื่อสารสร้างแนวทางการยอมรับในกลุ่มประชาชนผู้รับสาร

ผู้ส่งสาร หมายความว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ข้อมูลข่าวสาร หมายความว่า ข้อมูลข่าวสาร

ช่องทางการสื่อสาร หมายความว่า ช่องทางในการส่งข้อมูลข่าวสาร เช่น พุดคุยหน้าแถว เสียงตามสาย พุดคุยตัวต่อตัว แผ่นพับ

ผู้รับสาร หมายความว่า ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี หมายความว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำได้สื่อสาร เรื่อง ที่เกี่ยวกับการเมือง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบพอเป็นความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองภายนอกเรือนจำว่าเป็นไปอย่างไร เพื่อจะความรู้พื้นฐานในการกลับออกไปสู่สังคม

เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและอธิบดีแต่งตั้ง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๖๐

ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ เพื่อได้ทราบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๑.๗.๒ เพื่อได้ทราบเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ เพื่อได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง

๑.๗.๔ องค์ความรู้ที่เป็นผลของการวิจัยนี้ สามารถทำเป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาของเรือนจำจังหวัดปทุมธานีและเรือนจำแห่งอื่นๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำราทางวิชาการรวมไปถึงงานวิจัยที่มีผู้ได้ดำเนินการจัดทำไว้โดยมีประเด็นรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๒ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีทางการเมือง

๒.๔ หลักสังคหวัด ๔

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๑.๑ ความหมายของการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่อาศัยกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยอาศัยเครื่องมือวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงเป้าหมาย เพื่อให้มีความเข้าใจร่วมกัน การแสดงออกเพื่อการติดต่อสื่อสารนั้นมนุษย์จำเป็นต้องใช้ภาษาในด้าน การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน การสื่อสารไว้ว่า คือ “การติดต่อกันระหว่างมนุษย์ เพื่อให้รับรู้เรื่องราวอันมีความหมายร่วมกันและเกิดการตอบสนองต่อกัน” การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น เรื่องราวต่างๆ จากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยอาศัยเครื่องนำสื่อสารเป็นตัวกลางถ่ายทอด การสื่อสารจะต้องมีการติดต่อซึ่งกันและกันของบุคคล ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป โดยอาศัยสื่อกลางต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร และสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ การสื่อสารเป็นการติดต่อและถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ข้อมูลของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป โดยอาศัยสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

จากความหมายของการสื่อสารสามารถสรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นพฤติกรรมการติดต่อกันระหว่างมนุษย์ที่อาศัยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น เรื่องราวต่างๆ ของบุคคล ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป โดยอาศัยสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้เป็นจำนวนมากในที่นี้ผู้วิจัยได้แยกเป็นหมวดหมู่ของความหมายไว้โดยแบ่งออกเป็น ๑๐ นัย ด้วยกันคือ

๑) การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งการสื่อสารตามความหมายนี้สามารถแบ่งตามจำนวนของผู้รับสารได้ ๕ ประเภท ดังนี้^๑

(๑) การสื่อสารภายในตนเอง หมายถึง การที่บุคคล คิด ตัดสินใจวิเคราะห์ปัญหา แล้วสื่อสารจากความคิดผ่านไปเป็นการกระทำ

(๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่มีผู้รับสารตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้าที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง

(๓) การสื่อสารสาธารณะ เป็นการสื่อสารที่กระทำกับผู้รับสารจำนวนมากในสาธารณะ มักเป็นการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจในเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง เช่น การปราศรัยทางการเมือง

(๔) การสื่อสารภายในองค์กร เป็นการสื่อสารกับผู้รับสารที่อยู่ภายในองค์กรเดียวกัน มีเป้าหมายเพื่อสร้างเอกภาพภายในองค์กร

(๕) การสื่อสารมวลชน คือการสื่อสารที่ส่งผ่านสื่อไปยังผู้รับสารจำนวนมากที่แตกต่างกัน ผู้รับสารสามารถรับสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และรับซ้ำได้

๒) การให้ความหมายของการสื่อสารออกมาเป็นถ้อยคำนั้นอาจจะแตกต่างกันไป เนื่องจากว่า การสื่อสารที่แท้จริงนั้นมีความหมายกว้าง และครอบคลุมเกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ โดยรอบ ทั้งยังรวมไปถึงการใช้ชีวิตประจำวัน การสื่อสารของมนุษย์นั้นมีหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป เริ่มตั้งแต่การใช้คำกับกิริยาท่าทาง การใช้รูปสัญลักษณ์ การใช้ตัวอักษร การใช้ควันไฟ หรือวิธีการอย่างอื่นเพื่อสื่อความหมายแต่การสื่อสารที่สำคัญที่สุดก็คือ การใช้วาจาหรือที่เรียกว่าการสื่อสารด้วยคำพูด จุดมุ่งหมายหลักของการสื่อสารก็เพื่อส่งข่าวสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ โดยมีช่องทางในการส่งที่แตกต่างกันแล้วแต่ชนิดของการสื่อสาร เช่น ถ้าอยู่ใกล้กันก็ใช้การพูดจา ถ้าอยู่ไกลก็ใช้โทรศัพท์ จดหมาย อีเมล หรืออย่างอื่น เป็นต้น ประเด็นสำคัญที่สุดของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ คือการสามารถสื่อสารให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับข่าวสาร แต่ทว่าบ่อยครั้งเกิดปัญหาในการสื่อสารเพราะผู้ส่งสารไม่สามารถจะสื่อสารได้อย่างแจ่มชัด จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด^๒ รวมถึงการสื่อสารคือกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร เกิดขึ้นโดยการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่ง

^๑นันทนา นันทวโรภาส, สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: แมสมีเดีย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๑.

^๒ลิขิต ธีรเวคิน, “การพูดจาเพื่อการสื่อสารของมนุษย์”, หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, (ฉบับวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒).

ซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อ หรือช่องทางต่างๆ ไปยังผู้รับสารโดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งในการสื่อสาร ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกัน^๓

๓) การสื่อสารถือเป็นกลไกหลักในการเชื่อมต่อระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หรือในสังคมการดำเนินชีวิต การสื่อสารหรือการติดต่อนั้นตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Communication” ซึ่งคำนี้มาจากภาษาละตินว่า Communis ซึ่งแปลว่า “ร่วม” หรือขยายความเป็น Communicar อันซึ่งหมายถึงการสร้างความร่วมมือหรือความคล้ายคลึงกัน (Commonness Marking) ดังนั้น ตามรากศัพท์แล้ว การสื่อสารมีความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน หรือความคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นในระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือเป็นความพยายามที่มนุษย์ต้องการจะแลกเปลี่ยนข่าวสาร หรือแนวความคิดระหว่างกัน การให้นิยามตามหลักทฤษฎีดั้งเดิมนี้นั้นที่เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารคือการสร้างลักษณะความคล้ายคลึงกัน ในการร่วมกัน (Commonness) หรือเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Oneness)^๔ ในขณะเดียวกัน การสื่อสารเปรียบเสมือน “เส้นประสาท” ที่จะทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันระหว่างกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การสื่อสารจึงเป็นกระบวนการนำข่าวสาร (Message) จากแหล่งกำเนิด (Source) ไปสู่จุดหมายปลายทาง (Destination)^๕ เป็นกระบวนการถ่ายทอดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งในการสื่อสารซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ของมนุษย์^๖

^๓Wilbur Schramm, Wibur Lang Schramm, Donald F. Roberts. **The Process and Effects of Mass Communication**, (United States of America Stanford: University of Illinois Press, 1971), p.13.

^๔วัลลภ ลำพาย, “แนวคิดและกระบวนการสื่อสารทางการเมือง”, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓), หน้า ๓-๕.

^๕Wilbur Schramm, **Television in the Lives of Our Children**, (United States of America Stanford : University of Illinois Press, 1961), p. 15.

^๖Everett M. Rogers, F. Shoemaker, **Communication of Innovations**, 4th ed., (New York: 1230 Avenue, 1971), p. 11.

๔) การสื่อสาร คือกระบวนการที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการใช้สัญลักษณ์รวมทั้งระบบสารในสภาพแวดล้อมสังคมทางเฉพาะ^๗ แท้จริงการสื่อสารจัดได้ว่าเป็น “พฤติกรรม” (Act) หรือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะ โดยการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด หนังสือ ภาพ ตัวเลข กราฟ เป็นต้น^๘ เพราะสื่อสารที่แท้จริงแล้วคือการถ่ายทอดข้อมูล ความคิด ความรู้สึกจากผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง ในส่วนของหน่วยงานหรือองค์กร อีกนัยหนึ่ง การสื่อสารคือการติดต่อสั่งงาน การออกคำสั่ง และการรับคำสั่งระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติตาม หัวหน้าและลูกน้อง ทั้งนี้ก็เพื่อผลของการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายเดียวกัน ดังนั้น การสื่อสารจึงทำหน้าที่เป็นเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่ใช้ไขไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และอาชีพ รวมถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม^๙

๕) การสื่อสารถือเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล อันจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เกิดความหมายร่วมกันได้ด้วยคุณลักษณะของการสื่อสาร^{๑๐} โดยถือว่าการสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งใช้สื่อหรือช่องทางต่างๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้รับให้เกิดผลในการรับรู้ หรือเปลี่ยนทัศนคติ หรือเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง^{๑๑} อันนับได้ว่าการสื่อสารนั้นเป็นหัวใจในการทำ ความเข้าใจระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม มนุษย์จะทำความเข้าใจกันได้จะต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ และเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขในสังคม อีกทั้งยังช่วยให้มนุษย์พัฒนาปัญญาหรือความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด^{๑๒}

^๗George Gerbner, “ Toward a General Model of Communication, Audiovisual Communication Review, Volume 4 Issue 3, (June 1956), pp. 171-199.

^๘Berelson, B., & Steiner, G., **Human Behavior: An Inventory of Scientific Findings**, (New York: Harcourt, Brace, and World, 1964), p. 17.

^๙รศ.มุกดา ศรียงค์, “จิตวิทยาเพื่อการสื่อสารและเข้าใจผู้อื่น”, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๐): ๒.

^{๑๐}กิตติพงษ์ พงษ์ไพโรจน์ และ รหัส แสงผ่อง, “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร: ศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๕๑”, **รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๑๐ ปี** วิทยาลัยสื่อสารทางการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง, ๒๕๖๐), หน้า ๒๘-๒๙.

^{๑๑}นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, **การสื่อสารรณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เน้นการเจาะจงกลุ่ม**, (เชียงใหม่: ไร่เขียว, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^{๑๒}เสนาะ ดิยาวี, **การสื่อสารในองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๖.

๖) การสื่อสารเป็นกระบวนการเริ่มต้นจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มที่มีจุดหมายในการสื่อสาร ทำการส่งเนื้อหาข่าวสารซึ่งอาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์ โดยการเข้ารหัสผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารจะทำการถอดรหัสเพื่อรับสาร ซึ่งกระบวนการสื่อสารนี้เรียกว่า SMCR Model^{๑๓}

๗) การสื่อสาร เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งถ่ายทอดไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยบุคคลหลังมีปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยภาษาสัญลักษณ์ ทั้งที่เป็นภาษาพูดและไม่ใช้ภาษาพูด และการมีปฏิกิริยาตอบโต้ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร^{๑๔} หรือการส่งผ่านข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยใช้สัญลักษณ์ เป็นกระบวนการเช่นเดียวกับการพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) เป็นกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ไม่มีจุดจบที่ชัดเจน แต่จะพิจารณาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Process) ความก้าวหน้า (Progress) วิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลง (Evolution) และการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง (Development)^{๑๕}

๘) การสื่อสารคือพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ในการส่งผ่านความคิดสู่กันและกัน โดยพื้นฐานแล้วการสื่อสารจะประกอบไปด้วย “ใครพูดอะไร ผ่านช่องทางไหน ถึงใคร แล้วทำให้เกิดผลอะไร” ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องมี^{๑๖} ทั้งนี้การสื่อสารเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญในการเมืองไทยมาตั้งแต่อดีต โดยมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดและขยายแนวความคิดตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองจากผู้ปกครองไปยังประชาชนในปกครอง เพื่อโฆษณาชวนเชื่อและจูงใจให้ประชาชนเกิดความนิยมชมชอบ ความศรัทธา เชื่อมั่น และความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง^{๑๗}

๙) การสื่อสารเป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ขาดมิได้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การสื่อสารเป็นรากฐานของกิจกรรมทางสังคมและการเมืองทุกประเภท มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง และอาศัยการสื่อสารเพื่อการอยู่ร่วมกับคนในสังคมเป็นไปโดยปกติสุข^{๑๘}

^{๑๓}David K. Berlo, *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*, (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1996), p. 45.

^{๑๔}อรรถธรณ ปิณฑโรวาท, *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๒.

^{๑๕}David K. Berlo, *The process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*, (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1996), p. 12.

^{๑๖}วีระ เวชวิชานิช และ ปกิตน์ สันตินิยม, “การสื่อสารทางการเมืองผ่านการ์ตูน “เซีย” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: ศึกษาในช่วงวิกฤติทางการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๗”, *รวมบทความวิชาการ ฉบับพิเศษ ๑๐ ปี (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก)*, หน้า ๓๒๓.

^{๑๗}พีรพงษ์ มานะกิจ, “*การรณรงค์ข่าวสารกับการเมือง*”, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๙), หน้า ๗-๕๒.

^{๑๘}อ้างแล้ว, หน้า ๑๕-๑๘.

๑๐) เมื่อใดที่มนุษย์ทำการสื่อสาร นั้นหมายถึงมนุษย์กำลังทำกิจกรรมที่มุ่งสร้างความเหมือนกันหรือ คล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการสื่อสาร คือการที่มนุษย์พยายามที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิด และทัศนคติซึ่งกันและกัน^{๑๙} ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นกลไกที่สำคัญในทางการเมืองมาตั้งแต่อดีต แต่เดิมนั้นการสื่อสารมักจะเป็น เครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด ขยายแนวคิด ตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองจากบรรดาผู้ปกครองไปยังประชาชนที่อยู่ในฐานะผู้ถูกปกครอง เพื่อเป็นการชวนเชื่อและจูงใจให้เกิดความศรัทธาและความจงรักภักดีต่อผู้มีอำนาจปกครอง^{๒๐}

๒.๑.๒ ความสำคัญของการสื่อสาร

ปัจจุบันนี้หลายองค์กรต่างให้ความสำคัญกับการสื่อสารโทรคมนาคมในด้านที่เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายข้อมูลเพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน และเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรอยู่รอดต่อไปได้ เทคโนโลยีการสื่อสารด้านโทรคมนาคมสามารถเชื่อมโยงลูกค้าและผู้ผลิตสินค้าทั้งในระดับประเทศและ ระดับโลก เพื่อให้ได้เปรียบในเชิงการแข่งขันด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า สามารถใช้เวลาที่น้อยกว่าในการบรรลุผลสำเร็จในการทำงาน และเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาและโอกาสได้อย่างรวดเร็ว^{๒๑}

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล อันจะเกิดความเข้าใจที่ตรง เกิดความหมายร่วมกันได้ด้วยคุณลักษณะของการสื่อสาร จึงทำให้การศึกษากระบวนการที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาไม่อาจทำได้ จึงต้องหยุดกระบวนการที่เคลื่อนไหวให้หยุดนิ่งไว้ชั่วระยะหนึ่ง เรียกว่าการสร้างแบบจำลอง (Model) เพื่อทำให้การศึกษากระบวนการสื่อสารทำได้อย่างละเอียดและถี่ถ้วนยิ่งขึ้น^{๒๒}

ช่องทางการสื่อสารในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคของใหม่ (New Media) ที่พัฒนาไปตามเทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว^{๒๓} โดยสื่อมีหน้าที่เปรียบเสมือน “เป็นนายยามเฝ้า

^{๑๙}Wilbur Schramm, Wibur Lang Schramm, Donald F. Roberts. **The Process and Effects of Mass Communication**, (USA: University of Illinois Press, 1971), p.13.

^{๒๐}อ้างแล้ว, หน้า ๑๕-๗๓.

^{๒๑}ประสงค์ ปราณีตพลกรัง และคณะ, **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ** [Management Information System (MIS)] ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีรฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๓.

^{๒๒}กิตติพงษ์ ไพโรจน์ และ รหัส แสงผ่อง, “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำราชการกรุงเทพมหานคร ศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๕๑”, **รวมบทความวิชาการ ฉบับพิเศษ ๑๐ ปี (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก)**, หน้า ๒๘ - ๒๙.

^{๒๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘.

ประตู” (Gatekeeper) จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตในการทำบทบาทหน้าที่นำเสนอข่าวที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ หรือเสนอข่าวที่ไม่มีคุณค่าและไม่เป็นประโยชน์สู่สายตาประชาชน^{๒๔}

การสื่อสารถูกสร้างขึ้นเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นโดยการเปลี่ยนค่านิยมหรือทัศนคติในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการยอมรับหรือการโน้มน้าวใจ ความรู้ (Knowledge) ทัศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติ ขึ้นอยู่กับความรู้คือถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม^{๒๕}

ดังนั้นการสื่อสารนั้นเป็นหัวใจในการทำทำความเข้าใจระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม มนุษย์จะทำความเข้าใจกันได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ และเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม อีกทั้งการสื่อสารยังช่วยให้มนุษย์พัฒนาปัญญาหรือความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด^{๒๖}

การสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยใช้สื่อหรือช่องทางต่างๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้รับให้เกิดผลในการรับรู้ หรือเปลี่ยนทัศนคติหรือเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง^{๒๗}

การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมจะนำมาซึ่งความสลับซับซ้อน หรือความสับสนต่างๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและไม่เข้าใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้นจึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว^{๒๘} การสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวัน ในวันหนึ่งเราใช้การสื่อสารตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ตั้งแต่บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อนร่วมงาน และทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจตั้งแต่ขั้นตอนการตลาด การขาย การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผน การผลิต การผลิต การเงิน การบัญชี และการบริหารงานบุคคล ต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสื่อสารกันระหว่างบุคคล จนกระทั่งถึงการสื่อสารกับมวลชน เช่น การโฆษณา

^{๒๔} ผ่องพรรณ ลาวิชัย และ ชุตติ์ ศิรินิล, “การสื่อสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์มติชน ศึกษาผ่านบทบรรณาธิการในช่วงวิกฤติการเมือง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๘”, **รวมบทความวิชาการ ฉบับพิเศษ ๑๐ ปี**, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก), หน้า ๔๗.

^{๒๕} วิชา อยู่หล้า และ นันทนา นันทวโรภาส, **กระบวนการสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งในโครงการสาธารณะศึกษานิคมโรงไฟฟ้าแก่งคอย ๒**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก), หน้า ๗๖.

^{๒๖} เสนาะ ดิยาว, **การสื่อสารในองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๖.

^{๒๗} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, **การสื่อสารองค์กรเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เน้นการเจาะจงกลุ่ม**, (เชียงใหม่ : ไร่สีเขียว, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^{๒๘} ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ, MC ๑๑๑ **ทฤษฎีการสื่อสารเบื้องต้น** (Communication Theory), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/darlittlesina/khwam-sakhay-khng-kar-suxsar> [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

ประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและกลายเป็นเรื่องจำเป็นมากด้านธุรกิจ รวมทั้งได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการสื่อสารมากมาย เมื่อใดที่มนุษย์ทำการสื่อสาร นั้นหมายถึงมนุษย์กำลังทำกิจกรรมที่มุ่งสร้างความเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การสื่อสาร คือการที่มนุษย์พยายามที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิด และทัศนคติซึ่งกันและกัน^{๒๙}

การสื่อสารถือว่ามีค่าสำคัญในฐานะที่เป็นการส่งผ่าน ความรู้ ความคิด ทัศนคติไปให้บุคคล รอบข้าง ซึ่งการสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์ ๕ ประการ สรุปได้ดังนี้^{๓๐}

๑) ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน การสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวัน ในวันหนึ่งเราใช้การสื่อสารตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งแก่บุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อนร่วมงาน และทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ก็ต้องใช้การสื่อสารทั้งนั้น จึงสรุปได้ดังนี้

- (๑) การสื่อสารทำให้เราสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของบุคคลอื่นได้
- (๒) การสื่อสารทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพราะการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งในการสร้าง ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว และบุคคลต่างๆ ในสังคม
- (๓) การสื่อสารทำให้เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ความสุนทรีย์ การผ่อนคลายอารมณ์และเกิดความ เพลิดเพลินทางจิตใจ และความสุขในชีวิต
- (๔) การสื่อสารช่วยในการสร้างเอกลักษณ์ของบุคคล ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักแสดงออก พฤติกรรมในด้านต่างๆ รวมทั้งให้รู้จักบทบาทของตนเองและผู้อื่น
- (๕) การสื่อสารทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ทักษะต่างๆ ในการดำเนินชีวิต และมีโลกทัศน์มากขึ้น
- (๖) การสื่อสารช่วยให้เกิดแรงจูงใจ ทำให้เกิดความหวัง การสร้างกำลังใจและการสร้างเป้าหมายในชีวิต
- (๗) การสื่อสารช่วยสอดส่องดูแลสิ่งแวดล้อมและทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลหรือข่าวสาร แล้วมีการนำมาเผยแพร่หรือแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูล และ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังเป็นการร่วมช่วยกันดูแลและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมด้วย

^{๒๙}Wilbur Schramm, *The Process and Effects of Mass Communication*, (England : rbana University of Illinois Press, 1974), p. 23.

^{๓๐}สำนักวิชาศึกษาทั่วไป, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, GE ๑๒๕ การสื่อสาร และ มนุษย์ สัมพันธ์, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล, http://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE๑๒๕/๐๑.pdf [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒].

๒) ความสำคัญต่อความเป็นสังคม มนุษย์รวมตัวกันเป็นกลุ่มสังคมได้ตั้งแต่สังคมเล็ก ระดับครอบครัว จนถึงสังคมที่ใหญ่ระดับประเทศและระดับโลกได้ ก็เพราะอาศัยการสื่อสารเป็นพื้นฐาน เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันและดำเนินชีวิตร่วมกัน ก็ย่อมต้องมีข้อตกลงกัน โดยกำหนดเป็นระเบียบ กติกาต่างๆ เพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ทำให้สังคมนั้นๆ ดำรงอยู่ได้ และมนุษย์ก็ใช้การสื่อสารทำให้เกิดความเข้าใจกันอันดีต่อกัน และการที่สังคมมนุษย์ได้รับการพัฒนามาตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง ก็เพราะใช้การสื่อสารเป็นสายใยแห่งการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ความรู้สึกนึกคิด ของคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

๓) ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจตั้งแต่ขั้นตอน การตลาด การขาย การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผนการผลิต การผลิต การเงิน การบัญชี และการ บริหารงานบุคคล ต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสื่อสารกันระหว่างบุคคล จนกระทั่งถึง การสื่อสารกับมวลชน เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะในปัจจุบันการสื่อสารได้เข้ามามี บทบาทสำคัญและกลายเป็นเรื่องจำเป็นมากด้านธุรกิจ รวมทั้งได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการ สื่อสารมากมาย

๔) ความสำคัญต่อการปกครอง การปกครองไม่ว่าจะเป็นการปกครองระดับใด หรือการ ปกครองระบอบใดก็ตาม ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง จะต้องมีการตกลงร่วมกันในกฎเกณฑ์หรือ ระเบียบต่างๆ ผู้ปกครองต้องเผยแพร่ข่าวสารเหล่านี้ให้ผู้ถูกปกครองทราบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งประชาชนหรือผู้ถูกปกครองก็ต้องสื่อสาร เรื่องต่าง ๆ ไปยังผู้ปกครองด้วย เพื่อความสงบสุข ของบ้านเมืองเป็นสำคัญ

๕) ความสำคัญต่อการเมืองและเศรษฐกิจ ทุกประเทศมีการติดต่อสื่อสารกันทั้ง ทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจและปัจจุบันมีหน่วยงาน หรือองค์กรของแต่ละประเทศ ที่ทำหน้าที่ ติดต่อสื่อสารข่าวการเมืองและเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อการสร้างเครือข่าย หรือพันธมิตร ซึ่งการสื่อสารมวลชนก็เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมีปฏิริยาของมนุษย์ มนุษย์เราจึงศึกษาว่า มีอะไรเกิดขึ้นบ้างเมื่อมีการกระทำทางการสื่อสาร หรือในกระบวนการสื่อสารมี องค์ประกอบอะไรบ้าง ในองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังนั้นทฤษฎีจะช่วยให้ทำหน้าที่ เป็นตัวเปรียบเทียบกับสิ่งที่กำลังศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจให้แจ่มชัดขึ้น

โดยสรุป การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจาก ปัจจัยสี่ที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตาย ของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่เหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็น เครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการ ดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตน และเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ในสังคม

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารตามนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล

นักวิชาการและแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
นันทนา นันทวโรภาส (๒๕๕๘, หน้า ๑๑)	กระบวนการสื่อสารประกอบด้วย การสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสารภายในองค์กร การสื่อสารมวลชน
Wilbur Schramm (1971, p. 13)	การสื่อสารคืออากัปกริยาท่าทาง การใช้รูปสัญลักษณ์ การใช้ตัวอักษร การใช้คว้นไฟ หรือวิธีการอย่างอื่นเพื่อสื่อความหมายแต่การสื่อสาร
มุกดา ศรียงค์ (วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์: ๒).	สื่อสารที่แท้จริงแล้วคือการถ่ายทอดข้อมูล ความคิด ความรู้สึกจากผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง
ศ.ดร.ลิขิต อีร์เวคิน ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒	กระบวนการของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่อต่างๆ
ผศ.ดร.วัลลภ ลำพาย (๒๕๕๗, หน้า ๓-๕)	วัตถุประสงค์ของการสื่อสารคือการสร้างลักษณะความคล้ายคลึงกัน
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (๒๕๕๒, หน้า ๓)	การสื่อสารรณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เน้นการเจาะจงกลุ่ม
เสนาะ ดีเยาว์ (๒๕๓๘, หน้า ๓๖)	การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ประสพการณ์ และเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข
อรรวรรณ ปิลันโสภา (๒๕๕๙, หน้า ๒)	การสื่อสาร เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งถ่ายทอดไปยังอีกบุคคลหนึ่ง

๒.๒ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง

ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Theory) Brian McNair นักวิชาการด้านการสื่อสาร ได้อธิบายทั้งคำว่า การสื่อสารและทางการเมืองที่มาประกอบกันเป็นคำรวมว่า การสื่อสารทางการเมือง ดังนี้

การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความหมาย สัญญาณ หรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามระหว่างบุคคล และคำว่า ทางการเมือง หมายถึง เรื่องของการที่บุคคลพยายามที่จะมีอำนาจหรืออิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในสังคม ส่วนการสื่อสารทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมใดๆ ของสถาบันเฉพาะซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความคิด และทัศนคติอันเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เป็นการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองจากส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไปยังอีกส่วนหนึ่งของระบบการเมือง ทั้งยังเป็นการถ่ายทอดระหว่างระบบสังคมกับระบบ

การเมืองด้วย^{๓๑} การสื่อสารทางการเมือง เป็นการอภิปรายสาธารณะ (Public Discussion) เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐ และยังเป็นสิ่งที่เรียกว่าภาษาทางการเมือง (Political Language) ซึ่งไม่เพียงเป็นคำพูดหรือข้อเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทั้งหลาย เช่น ภาษากาย (Body Language) หรือการแสดงออกทางการเมืองด้วยการต่อต้าน (Boycott) หรือเดินขบวนประท้วง

การสื่อสารทางการเมือง ยังหมายถึง การถ่ายทอดความหมายที่เกิดขึ้นผ่านการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นตระหนักถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ทั้งนี้การสื่อสารเกิดขึ้นในหลายรูปแบบหรือ หลายแนวทาง เช่น รูปภาพ ดนตรี ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ อากัปกิริยา การแสดงออกทางสีหน้า อย่างไรก็ตาม รูปแบบหรือแนวทางการสื่อสารที่ใช้กันอย่างแพร่หลายโดยทั่วไปก็คือ การพูด และการเขียนซึ่งเรียกว่า ภาษา นั่นเอง

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ในทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองนับเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง โดย Brian McNair ได้ให้ความหมายคุณลักษณะ ๓ ประการของการสื่อสารทางการเมือง ดังนี้^{๓๒}

๑. การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินการโดยนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง

๒. การสื่อสารที่สื่อมวลชนและผู้เลือกตั้งส่งถึงนักการเมือง

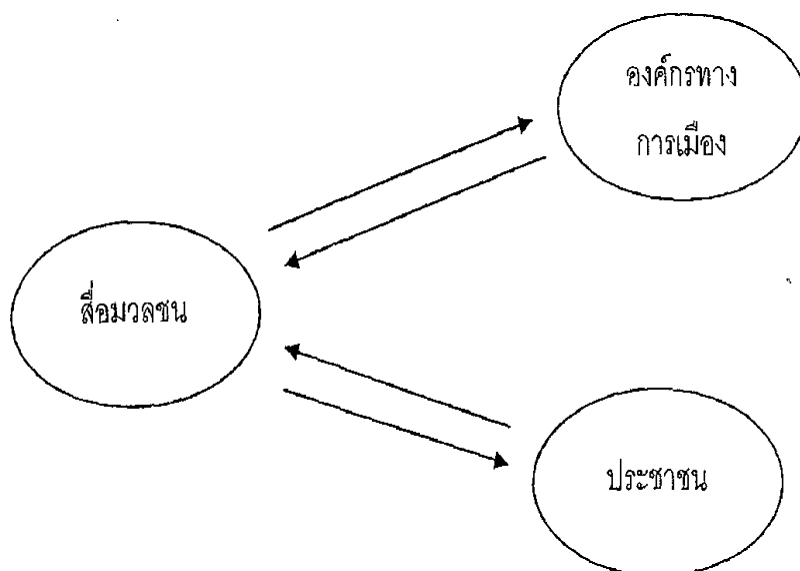
๓. กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง เช่น การรายงานข่าว บทบรรณาธิการ

จากคำอธิบายดังกล่าว ดร.นันทนา นันทวโรภาส สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมทางการเมืองทั้งหมด คือการสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงการพูด การเขียน แต่ทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทรงผมที่เรียกว่า เสื้อผ้าหน้าผม ตราสัญลักษณ์ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร อันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ (Image) หรืออัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคล

Brian McNair ได้นำเสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมือง โดยแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองนี้แบ่งผู้เกี่ยวข้องออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

^{๓๑}Brian McNair, *An Introduction to Political Communication*, 2nd ed., (New York: Routledge, 1999), p. 95.

^{๓๒}Ibid., p. 121.

ภาพที่ ๒.๑ แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair^{๓๓}

๑. กลุ่มองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง รัฐบาล องค์กรสาธารณะ กลุ่มพลังทางการเมือง กลุ่มก่อการร้าย ฯลฯ ในแบบจำลองนี้จะเน้นไปที่การสื่อสารของพรรคการเมือง โดยมีฐานคติที่ว่าพรรคการเมืองคือ กลุ่มคนที่ร่วมกันโดยมีอุดมการณ์เหมือนกัน ตกลงที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยการนำเสนอแนวนโยบายสู่ประชาชนและหาวิธีการที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นทางไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติภายหลังได้รับการเลือกตั้งแต่ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงเจ้าคุณพิพิธผู้ส่งสาร

๒. กลุ่มสื่อมวลชนทำหน้าที่ ๒ อย่าง คือ เป็นตัวส่งผ่านข้อมูลจากพรรคการเมือง และส่งสารที่สร้างขึ้นเอง เช่น บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์วิจารณ์ต่างๆ ไปยังกลุ่มที่สาม คือ ประชาชน

๓. กลุ่มประชาชน ไม่ว่าธรรมชาติและจำนวนกลุ่มผู้รับสารจะเป็นอย่างไร การสื่อสารทางการเมืองทุกประเภทก็มุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จจากการส่งสารนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภา จนถึงสภาผู้แทนราษฎร นักการเมือง เหล่านี้จะสร้างภาพเชิงบวกให้เกิดขึ้นในใจ และส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

นอกจากนี้การไหลเวียนของข่าวสารตามแบบจำลองนี้ว่าเริ่มต้นจากองค์กรทางการเมืองทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์แนวนโยบายและกิจกรรมของตนผ่านทางสื่อมวลชน จากนั้นสื่อมวลชนจะเลือกมานำเสนอ ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิด การกำหนดวาระของสื่อ (Agenda-Setting) ที่อธิบายเสนอหรือไม่เสนอข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อสารมวลชน มีผลให้สาธารณะชนเกิดความคิดคล้อยตามว่าเรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาคิดพิจารณา ส่งผลให้องค์กรทางการเมืองทั้งหลาย พยายามที่จะเป็นผู้ทรงอำนาจในการกำหนดวาระของ

^{๓๓}Brian McNair, *An Introduction to Political Communication*, 2nd ed., (New York: Routledge, 1999), p. 95.

สื่อ และทฤษฎี Agenda-Setting ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นในประเทศอเมริกาแล้วว่า ประเด็นสำคัญในสื่อมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการเลือกตั้ง

สื่อมวลชนได้รับการสถาปนาให้เป็น “สถาบันทางการเมือง” ด้วยบทบาทในการครอบครองการส่งผ่านข่าวสารในทางการเมือง นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลจากฝ่ายการเมืองมาสู่สาธารณชนแล้ว ยังทำหน้าที่แปลงสารจากกระบวนการทำข่าวสู่การตีความ ซึ่งสิ่งที่ฝ่ายการเมืองต้องการจะพูดนั้น ไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่สื่อมวลชนรายงานว่า นักการเมืองพูดว่าอย่างไร ดังเช่น การบริหารการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การตีความหรือการรับรู้ของประชาชนต่อปรากฏการณ์ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น สำคัญกว่าตัวปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

บทบาทของสื่อมวลชน จึงโดดเด่นเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง เพราะไม่เพียงแต่เป็นผู้กำหนดความสำคัญของข่าวสารที่ส่งไปยังประชาชน แต่ Brian McNair ยังอธิบายถึงบทบาทของสื่อในการเป็นช่องทางนำเสนอความคิดเห็นของประชาชน ในรูปแบบของการหยั่งเสียงประชามติ การร้องเรียนต่างๆ อันเป็นการส่งข้อมูลย้อนกลับไปยังพรรคการเมือง อีกด้วย และต้องการโน้มน้าวทัศนคติของประชาชนโดยใช้วิธีการสื่อสารทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองมีรูปแบบกว้างๆ ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑. การสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสารโดยตรง (Face-to-Face Communication) การสื่อสารทางการเมืองรูปแบบนี้นับเป็นการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่สุด อีกทั้งยังเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำความเข้าใจกับผู้รับสาร เพื่อเปลี่ยนความคิดเห็นหรือต่อยอดความคิดเห็นของผู้รับสารให้คล้อยตามผู้สื่อสาร เพราะสามารถโต้ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้ทันที แตกต่างจากการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน แต่ในปัจจุบันความนิยมต่อการสื่อสารรูปแบบนี้ ลดลงเป็นอย่างมากเมื่อมีโทรทัศน์เกิดขึ้น และสังคมซึ่งเจริญก้าวหน้ามีความสลับซับซ้อนมากกว่า ในอดีตเป็นอย่างมาก ปัจจุบันนักการเมืองใช้รูปแบบนี้โดยมีเป้าหมายเพียงเพื่อให้ตกเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์เท่านั้น

การสื่อสารรูปแบบนี้อาจสื่อสารโดยผ่านตัวกลางที่เรียกว่า ผู้นำทางความคิดเห็น (Opinion Leader) โดยอาจเป็นผู้นำตามธรรมชาติเช่น พระ ครู ผู้ที่มีการศึกษาสูง หรือเป็นผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ผู้นำความคิดเห็นมักเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูง และชอบเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์จากนั้นก็จะเป็นข่าวสารเหล่านั้นส่งผ่านไปยังบุคคลอื่นๆ ในสังคมโดยใช้การสื่อสารแบบซึ่งหน้า ทั้งนี้ในระหว่างการส่งต่อข่าวสารนั้นผู้นำทางความคิดอาจจะตีความข้อมูลข่าวสารหรือสอดแทรก ความคิดเห็นส่วนตัวลงไปด้วย ซึ่งอาจทำให้ข้อมูลข่าวสารบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้

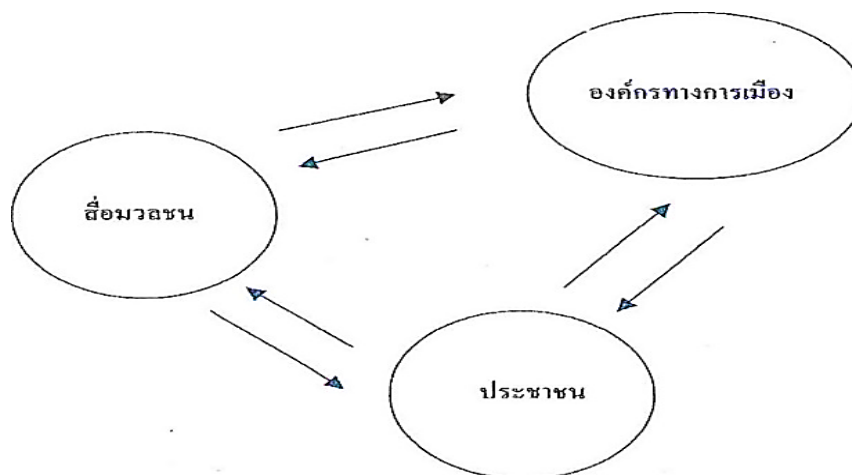
๒. การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน (Mass Media) ความแตกต่างและข้อได้เปรียบที่สำคัญของการสื่อสารผ่านสื่อมวลชนเหนือกว่าการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสารโดยตรง คือ ความสามารถในการสื่อสารกับผู้รับสารเป็นจำนวนมาก ซึ่งย่อมต้องมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือมีมติมหาชนเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ความแตกต่างอีกประการหนึ่ง

ก็คือ การสื่อสารรูปแบบนี้เป็นการสื่อสารทางเดียว ในกรณีของโทรทัศน์ผู้ชมสามารถเปลี่ยนช่องไปชมรายการอื่นหากไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่นักการเมืองกำลังพูด ซึ่งผู้พูดย่อมไม่รู้ตัวว่าผู้ชมรู้สึกอย่างไร แตกต่างจากการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารกับผู้รับสารโดยตรงที่ทั้งสองฝ่ายสามารถ ตอบโต้หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ทันที

จากกรอบแนวคิดตามแบบจำลองเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair ได้ปรับประยุกต์ทฤษฎีการสื่อสารพื้นฐาน SMCR ของ เดวิด เค เบอร์โล (David K. Belo) ที่อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารว่ามีอยู่ ๔ ประการคือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อหรือช่องทาง (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งผู้ส่งสารในกรอบแบบจำลองนี้คือ พรรคการเมือง ผู้รับสารคือสื่อมวลชน และผู้เลือกตั้ง ส่วนสื่อหรือช่องทางการสื่อสารนั้นเป็นทั้งทางตรงไปยังผู้เลือกตั้งและทางอ้อม คือ การตีความของสื่อมวลชนแล้วจึงส่งไปยังผู้เลือกตั้ง อีกทอดหนึ่ง สำหรับสารคือเนื้อหาหรือสาระที่พรรคส่งไปยังผู้เลือกตั้ง

ดังนั้น กระบวนการทางการเมืองก็ย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการสื่อสาร เช่นเดียวกับกระบวนการอื่นๆ ในสังคมการสื่อสารจะมีบทบาทหน้าที่หลักในการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง การสื่อสารในลักษณะนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารทางการเมืองนั่นเอง ซึ่งปราศจากการสื่อสารทางการเมืองแล้วก็จะมิบุคคลเพียงไม่กี่คนที่เกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้นที่จะทราบถึงความเป็นไปในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองนั้น จะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจในประเด็นทางการเมืองต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผลนั้นคือสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ดังนั้น จึงอาจพัฒนาแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ ไบรอัน แมคแนร์ (Brian McNair) ให้ครบวงจร โดยเพิ่มเติม “ช่องทางการสื่อสารตรง” ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน ดังนี้

ภาพที่ ๒.๒ แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองประยุกต์^{๓๔}

จากกรอบแนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair ได้ปรับประยุกต์ ทฤษฎีการสื่อสารพื้นฐาน SMCR ของ David K. Berlo ที่อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารมีอยู่ ๔ ประการคือ^{๓๕} ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อ (Channel) และ ผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งผู้ส่งสารในกรอบแบบจำลองนี้คือ องค์กรทางการเมืองในที่นี้คือเจ้าคุณพิพิธ ผู้รับสารคือสื่อประชาชนส่วนสื่อหรือช่องทางการสื่อสารนั้นเป็นทั้งทางตรง ไปยังผู้เลือกตั้งและทางอ้อมคือ ผ่านการตีความของสื่อมวลชนแล้วจึงส่งไปยังผู้เลือกตั้งอีกทอดหนึ่ง

แบบจำลองดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการหมุนเวียน และผู้เกี่ยวข้องทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มการเมือง กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มประชาชน สามารถทำหน้าที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารซึ่งกันและกัน แม้โดยความเป็นจริงแล้ว กลุ่มการเมืองมักจะเป็นผู้ส่งสารหลักในการถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ ไปสู่ประชาชน ซึ่งแต่เดิมนั้นอาจต้องอาศัยสื่อมวลชนกระแสหลัก เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ แต่ในปัจจุบันได้มีสื่อมวลชนในรูปแบบใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยีอันได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ดาวเทียม วิทยุชุมชน เคเบิลทีวี ฯลฯ ทำให้กลุ่มการเมืองใช้สื่อใหม่ (New Media) สื่อสารไปยังประชาชนได้ โดยส่งข้อมูลผ่านเว็บไซต์ ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ไลน์ การตั้งโทรทัศน์ดาวเทียมของตนเอง ซึ่งการสื่อสารทางตรงนี้ ผู้รับสารจะได้รับข้อมูลทั้งหมดที่ผู้ส่งสารต้องการส่ง ไม่มีการตัดทอนหรือเบี่ยงเบนประเด็นใดๆ ทั้งสิ้น^{๓๖}

การสื่อสารแบบประยุกต์นี้ จะช่วยให้การเมืองส่งสารไปยังประชาชนได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และประชาชนก็สามารถส่งสารกลับไปยังนักการเมืองได้สะดวก แต่ปัญหาของการสื่อสารตามกรอบแนวคิดนี้ คือ ผู้รับสารจะต้องมีเครื่องมือการรับสารที่เฉพาะเจาะจง

^{๓๔}Brian McNair, *An Introduction to Political Communication*, 2nd ed., (New York: Routledge, 1999), p. 95.

^{๓๕}David K. Berlo, *The Process of Communication*, อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, *หลักนิเทศศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕๓.

^{๓๖}อ้างแล้ว, หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังมีการใช้อินเตอร์เน็ตในอัตราเฉลี่ยเพียง ๑๘ % เท่านั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) ซึ่งส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่นั้น จึงนับเป็นอุปสรรคของการสื่อสารทางตรงผ่านสื่อใหม่ไปยังกลุ่มรากหญ้าในชนบท แต่ที่ผ่านมา กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองที่สนับสนุนแนวทางของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ใช้วิธีการสื่อสารทางตรงกับชาวภาคเหนือและภาคอีสาน ในการเคลื่อนไหวณรงค์ไม่ให้ลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยการส่งแผ่นซีดีที่บรรจุเพลงหมอลำ บรรยายความดีของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แสดงความห่วงอาลัยรักต่อดีตนายกรัฐมนตรีท่านนี้ ทำให้คนในภูมิภาคนี้ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ ๕๘.๖๓ (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๐) นับเป็นแนวทางในการสื่อสารทางการเมืองทางตรงที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร และการสื่อสารทางการเมือง ผู้วิจัยจะได้นำเอาทฤษฎีการสื่อสารของ David K Berlo และทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของ Brian Mc Nair มาผสมผสานกัน เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าคุณพิพิธ ในฐานะผู้ส่งสารที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ทำการส่งสารผ่านการเทศนา ปาฐกถา บรรยาย การให้สัมภาษณ์ การเขียนบทความ การตีพิมพ์หนังสือ โดยดำเนินการผ่านสื่อต่างๆ ไปยังผู้รับสารที่มีความหลากหลาย และเจ้าคุณพิพิธ ได้สื่อสารผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสมัยใหม่ อีกทั้งได้นำแนวทางการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารทางการเมืองที่ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป

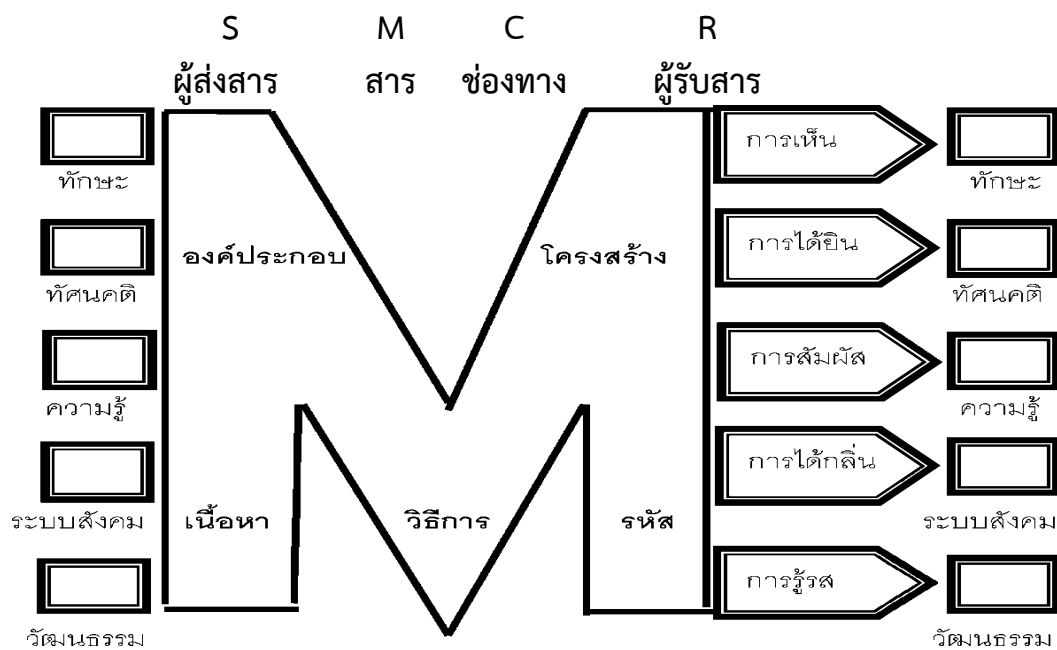
การสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมีปฏิกริยาของมนุษย์ มนุษย์เราจึงศึกษาว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้างเมื่อมีการกระทำทางการเมืองการสื่อสาร หรือในกระบวนการสื่อสารมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ในองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังนั้นทฤษฎีจะช่วยทำหน้าที่เป็นตัวเปรียบเทียบกับสิ่งที่กำลังศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจให้แจ่มชัดขึ้น

๒.๒.๑ ทฤษฎีการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) คือ กระบวนการที่ประกอบด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบ (Elements) ๔ ประการ คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) ผู้รับสาร (Receiver)

David K. Berlo กล่าวว่า การที่การสื่อสารจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๔ ประการ นี้ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใดและประสิทธิภาพขององค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้^{๓๗}

^{๓๗}David K. Berlo, *The Process of Communication; an Introduction to Theory and Practice*, (San Francisco: Rinehart Press, 1960), p. 45.

ภาพที่ ๒.๓ แบบจำลองการสื่อสารของ David K. Berlo^{๓๘}

แบบจำลองของ David K. Berlo ได้ระบุว่า จำเป็นต้องมีผู้เข้ารหัสและผู้ถอดรหัสในกระบวนการสื่อสาร ผู้เข้ารหัส (Encoder) รับผิดชอบในการแสดงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารในรูปของสาร ในการสื่อสารแบบสองต่อสอง (เผชิญหน้ากัน) การเข้ารหัส คือ การออกเสียงและการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อของผู้ส่งสาร (ซึ่งผลิตทั้งวจนสารและอวจนสาร) แต่อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ที่จะมีบุคคลอีกผู้หนึ่งทำหน้าที่เข้ารหัสสาร โดยผู้รับสารจะเป็นผู้ถอดรหัสเพื่อแปลความหมายสารที่ได้รับแต่ส่วนมากแล้วผู้ถอดรหัสก็คือ ประสาทสัมผัสทั้งหลายของผู้รับสารนั่นเอง จากแบบจำลองข้างบนนี้สามารถอธิบายได้ว่า

๑. ผู้ส่งสาร (Source) โดยทั่วไปจะต้องมีคุณลักษณะของผู้ส่งสาร ๕ ประการดังนี้

จากกรอบแนวคิดเรื่องการสื่อสารของ David K. Berlo นั้น จุดเริ่มต้นของการสื่อสารอยู่ที่ผู้ส่งสาร ซึ่งการส่งสารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้ส่งสาร ๕ ประการดังนี้

๑) ทักษะในการสื่อสาร หมายถึง ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจ ซึ่งหากผู้ส่งสารมีความสามารถในการเรียบเรียงจัดระบบความคิดแล้วนำเสนอด้วยบุคลิก สีหน้า กิริยาท่าทาง น้ำเสียง ที่น่าเชื่อถือ การสื่อสารนั้นก็จะมีประสิทธิภาพสูง

๒) ทัศนคติ หมายถึง วิธีคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งทัศนคติในการสื่อสารประกอบด้วย ทัศนคติต่อตนเอง ทัศนคติต่อประเด็นของการสื่อสาร ทัศนคติต่อผู้รับสาร และทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมที่ดำรงอยู่ในขณะที่สื่อสาร ทัศนคติเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารอย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น หากผู้ส่งสารมีอคติต่อ “สาร” ที่ต้องการจะนำเสนอ ก็ไม่อาจโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อใน

^{๓๘}Ibid., p. 45.

“สาร” นั้นได้ คนที่ไม่เชื่อว่าการเลิกสูบบุหรี่เป็นผลดีต่อชีวิต ก็ไม่อาจจรรจงให้คนเลิกสูบบุหรี่ได้ ดังเช่น ศิลปินบางคนที่ยพยายามออกจรรจงให้คนเลิกสูบบุหรี่ แต่ตัวเองยังสูบบุหรี่ การสื่อสารนั้นย่อมไม่บรรลุเป้าหมายอย่างแน่นอน

๓) ความรู้ของผู้ส่งสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ผู้ส่งสารจะต้องรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว รวมทั้งต้องวิเคราะห์ ผู้รับสารให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะทำการสื่อสาร

๔) ระบบสังคม เป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้นๆ ผู้ส่งสารจึงต้องเข้าใจระบบสังคม เพื่อที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบ อันจะก่อให้เกิดการยอมรับของผู้รับสาร

๕) ระบบวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมของสังคมนั้นๆ ซึ่งผู้ส่งสารต้องทำความเข้าใจ และไม่สื่อสารในลักษณะที่ขัดแย้งกับความเชื่อ ค่านิยม ของผู้รับสาร เพราะนอกจากจะไม่สามารถสื่อสารให้บรรลุเป้าหมายแล้ว ยังอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้^{๓๔}

ปัจจัยของผู้ส่งสารประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ ระบบสังคม และวัฒนธรรม โดยผู้ส่งข่าวสาร (Sender) เป็นผู้ริเริ่มในการติดต่อสื่อสาร อาจเป็นการส่งข่าวสารจากแหล่งข่าวสารที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ แหล่งข่าวสารที่เป็นทางการอาจเป็นธุรกิจที่มุ่งหวังกำไรหรือเป็นองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรก็ได้

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร โดยวิเคราะห์ตามข้อสรุปปัจจัย ๓ ประการที่สร้างความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารของ David K. Berlo ได้แก่

๑) ปัจจัยด้านสวัสดิภาพ (Safely Factors) ผู้ส่งสารที่มีคุณลักษณะด้านนี้จะสร้างความรู้สึกอบอุ่นใจในตัวผู้รับสาร ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ใจดี (Kind) เข้ากับคนอื่นได้ง่าย (Congenial) มีความเป็นเพื่อน (Friendly) เป็นที่พึงพอใจ (Agreeable) น่าคบหาสมาคมด้วย (Pleasant) สุภาพ อ่อนโยน (Gentle) ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish) ยุติธรรม (Just) รู้จักให้อภัย (Forgiving) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Hospitable) มีศีลธรรมจรรยา (Ethical) ออดทน (Patient) สงบเยือกเย็น (Calm)

๒) ปัจจัยด้านคุณสมบัติ (Qualification) คุณสมบัติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้ส่งสาร เช่น มีประสบการณ์ตรงด้านใดด้านหนึ่ง (Experienced) - ได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี (Trained) มีความชำนาญเป็นพิเศษ (Skilled) มีอำนาจในหน้าที่การงาน (Authoritative) มีความรู้ความสามารถ (Able) เขาว์ปัญญา (Intelligent)

๓) ปัจจัยด้านพลวัตของผู้ส่งสาร (Dynamical Factors) เป็นปัจจัยด้านสังคมที่แสดงถึงความคล่องแคล่ว ความกระตือรือร้นของผู้ส่งสาร ลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ มีความมั่นใจ

^{๓๔} อ่างแล้ว, หน้า ๑๕-๑๖.

(Aggressive) การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ตรงไปตรงมา (Frank) มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว (Bold) มีความกระตือรือร้น (Active) รวดเร็ว (Fast) คล่องแคล่วว่องไว (Energetic) ^{๔๐}

ผู้ส่งสารคนใดมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้ง ๓ ประการ บุคคลนั้นมีความสามารถในการโน้มน้าวใจได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของผู้รับสารว่าผู้ส่งสารมีคุณสมบัติดังกล่าวหรือไม่และเชื่อกันว่าเรื่องที่ผู้ส่งสารพูดจะมีความสำคัญน้อยกว่าบุคลิกภาพของผู้ส่งสารเองซึ่งจะมีพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติผู้รับสารได้มากกว่า หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่ง ถ้าผู้รับสารเห็นว่าผู้ส่งสารไม่น่าเชื่อถือแล้ว ไม่ว่าสารที่ส่งมาจะเป็นอะไรก็ย่อมไม่น่าเชื่อถือไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Aristotle ที่ได้กล่าวไว้เมื่อ ๒,๐๐๐ ปีล่วงมาแล้วว่า บุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุของการโน้มน้าวที่สำคัญของการพูด โดยอธิบายว่าการโน้มน้าวใจด้วยบุคลิกมาจากเหตุ ๓ ประการ

ประการแรก ผู้พูดต้องมีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบไหวพริบ (Intelligence)

ประการที่สอง ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาผลประโยชน์ให้ (Good Will)

ประการที่สาม ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นคนดีมีศีลธรรม เมตตา กรุณา กล้าหาญ พูดจริง ทำจริง (Good Character)

David K. Berlo ยังแนะนำว่าผู้ส่งสารที่ได้รับความน่าเชื่อถือ ต้องคำนึงถึง เรื่องที่จะพูดว่ามีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของเขาด้วย นอกเหนือจากบุคลิกภาพของผู้พูดแล้ว เนื้อหาสาระของเรื่องที่พูดต้องถูกกาลเทศะแล้ว ยังมีประโยชน์ ทั้งต่อผู้พูดเองก็สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและผู้ฟังได้รับประโยชน์จากการฟังด้วย

๒. สาร (Message) ปัจจัยของสารประกอบด้วย รหัส เนื้อหา และการจัดเสนอทั้งรหัส เนื้อหา การจัดเสนอสารนั้นประกอบด้วยส่วนประกอบและโครงสร้าง ซึ่งเป็นความนึกคิด ความคิด ทัศนคติ ภาพลักษณ์หรือข้อมูลอื่นๆ ซึ่งผู้ส่งข่าวสารต้องการที่จะส่งไปยังผู้รับข่าวสารที่กำหนดไว้ ข่าวสารนั้นอาจเป็นข้อความหรือคำพูด (Verb) หรือการใช้สัญลักษณ์ (Non-verbal) หรือใช้ทั้งสองอย่างร่วมกัน กล่าวคือข่าวสารที่ใช้คำพูด (Verb) อาจเป็นลายลักษณ์อักษร หรือการพูด โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ข่าวสารที่ไร้คำพูดจะใช้ร่วมกับภาพหรือการสาธิตการทำงานของสินค้าหรืออื่น ๆ ซึ่งให้ข้อมูลแก่ ผู้รับข่าวสารได้ดีกว่าการใช้คำพูดอย่างเดียว ส่วนข่าวสารที่ไม่ใช้คำพูด (Non-verbal) คือ การติดต่อสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Communication) เช่น การใช้โลโก้ตราของสินค้า เป็นต้น ทั้งนี้สารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร ซึ่งคำที่มีความหมาย หรือหมายถึงสาร (Message) มีอยู่หลายคำ เช่น ข่าว (News) ข้อมูล (Information) และอื่นๆ ดังนั้น หากรวมลักษณะต่างๆ ที่หมายถึงสารแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า สาร หมายถึง เรื่องราวอันมีความหมายและถูกแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ

^{๔๐}กิตติมา สุรสนธิ, *ความรู้ทางการสื่อสาร*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔),

ก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร สารจะเป็นตัวช่วยให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ต่อความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความหมายที่ได้รับ โดยปัจจัยที่มีส่วนกำหนดประสิทธิภาพของสาร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารมีอยู่ ๓ ประการ คือ รหัสสาร เนื้อหาสาร และการจัดสาร ซึ่งทั้ง ๓ ปัจจัยนี้มีสิ่งประกอบอยู่ ๒ ประการ คือ ส่วนประกอบ (Elements) และ โครงสร้าง (Structure) อันประกอบด้วย^{๔๑}

๑) รหัสสาร (Message Code) สารที่ผู้ส่งสารส่งออกไปเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ความรู้ ข่าวสารต่างๆ นั้นต้องอาศัยรหัส (Code) เป็นเครื่องมือถ่ายทอด ให้ปรากฏ ดังนั้น รหัสสาร จึงหมายรวมถึง ภาษา (Language) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) หรือสัญญาณ (Signal) ซึ่งอาจถูกแสดงออกมาเป็นสารที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน (Verbal Message Codes) และ รหัสของสารที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียน (Non-verbal Message Codes) เช่น สีหน้า กิริยา ท่าทาง ภาพ ฯลฯ ส่วนประกอบของรหัสสาร ถ้าเป็นภาษาพูดก็ได้แก่ เสียง คำ ถ้าเป็น ภาษาเขียน ได้แก่ ตัวอักษร ตัวสระซึ่งถ้านำมารวมกันเป็นโครงสร้างที่ถูกต้องจึงจะมีความหมาย ต่อผู้รับสาร อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ส่งสารจะเลือกใช้รหัสสารแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับระบบสังคม วัฒนธรรม สภาพถิ่นที่อยู่อาศัยนั้นของบุคคลผู้ส่งสารและผู้รับสารว่าจะสามารถเข้าใจความหมาย จากระหัสสารร่วมกันได้ มากน้อยเพียงใด

๒) เนื้อหาสาร (Message Content) หมายความว่า สิ่งที่เป็นสาระเรื่องราวของสาร ซึ่งถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ส่วนประกอบของเนื้อหาสารก็คือ สาระหรือประเด็นต่างๆ เมื่อนำเอาสาระหรือประเด็นต่าง ๆ มารวมกันเป็นโครงสร้าง ก็จะได้ เนื้อหาสารทั้งหมด เช่น เราจะพูดเรื่องการดูแลสุขภาพ สาระที่เราจะพูดอาจประกอบไปด้วยหัวข้อย่อย คือ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การพักผ่อน เป็นต้น เมื่อเราจัดหัวข้อย่อยเหล่านี้ให้มีความสัมพันธ์กันตามแนวทางโครงสร้าง (Structure) ที่เหมาะสมก็จะเป็นเนื้อหาเพื่อการดูแลสุขภาพที่เราจะสื่อสารออกไป

๓) การจัดสาร (Message Treatment) การจัดสารหรือการเรียงลำดับสาร เป็นการตัดสินใจของผู้ส่งสารในการเลือกและเรียบเรียงรหัสและเนื้อหาสาร ส่วนประกอบของการจัดสาร ก็คือ รหัสสารและเนื้อหาสาร โครงสร้างของการจัดสาร คือการเรียบเรียงรหัสและเนื้อหาสารเป็นรูปแบบที่เรากำหนดเพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร เช่น ชาวโทรทัศน์จะมีการจัดลำดับภาษาพูดสลับกับภาพ ชาววิทยุการจัดลำดับภาษาพูดเพียงอย่างเดียว ส่วนชาวหนังสือพิมพ์จะจัดลำดับภาษาเขียน กับภาพ หรืออาจจะใช้ภาษาเขียนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การจัดสารนั้นยังขึ้นอยู่กับ บุคลิกลักษณะและลีลาของผู้ส่งสารแต่ละคน และความเหมาะสมสอดคล้องกับผู้รับสารอีกด้วย

^{๔๑} ภัทลลี นิติเกษตรสุนทร, “แนวคิดหลักด้านการสื่อสาร”, ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ปรัชญาปริทัศน์ศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๐), หน้า ๓-๒

๓. สื่อหรือช่องทาง (Channel) มีความหมาย ๓ ประการ คือ ๑) สื่อ หมายถึง การเข้ารหัสและการถอดรหัส ๒) สื่อ หมายถึง สิ่งที่น่าสาร เช่น คลื่นแสง คลื่นเสียง วิทย์ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น และ ๓) สื่อ หมายถึง พาหะสิ่งที่น่าสาร เช่น อากาศ เป็นช่องทางที่จะนำไปสู่ประสาทความรู้หรือการถอดรหัสของผู้รับสาร อันได้แก่ การเห็น การได้ยิน การสัมผัส การได้กลิ่น และการลิ้มรส ทั้งนี้สื่อหรือช่องทางที่ข่าวสารถูก ส่งผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อระหว่างบุคคล ซึ่งอยู่ในรูปแบบสนทนาทั้งอย่าง เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนายระหว่างพนักงานขายกับลูกค้า เป็นต้น และ การติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้บุคคล เป็นรูปแบบการใช้สื่อมวลชน (Mass Media) ได้แก่ สื่อกระจายเสียง เช่น วิทย์ โทรศัพท์ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ รวมถึงสื่อเฉพาะกิจ เช่น แค็ตตาล็อก แผ่นพับ เป็นต้น

๔. ผู้รับสาร (Receiver) ปัจจัยของผู้รับสารประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ ระบบสังคม และวัฒนธรรม การวิเคราะห์ผู้รับสาร ในกระบวนการสื่อสารนั้น ผู้รับสารก็จัดได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้ส่งสารจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการวิเคราะห์ผู้รับสารด้วย เพื่อการสื่อสารนั้นจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร David K. Berlo ได้อธิบายถึงการวิเคราะห์ผู้รับสารว่ามีปัจจัยหลักๆ อยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๑) ความสามารถและความชำนาญในการสื่อสาร (Communication Skill) หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญในการถอดรหัสสาร (Decoder) อันได้แก่ ความสามารถในการอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความ ของผู้รับสาร สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการเข้าใจของผู้รับสารตามที่ต้องการ ความสามารถ ความชำนาญในการอ่านหรือการฟังของบุคคลนั้นจะแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์ และระดับสติปัญญา เช่น คนที่มีความรู้สูงย่อมสามารถฟังและจับประเด็นต่างๆ จากสิ่งที่ฟังได้ง่ายกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำกว่า เป็นต้น ดังนั้น ผู้ส่งสารจำเป็นที่จะต้องศึกษาความสามารถและความชำนาญของผู้รับสารก่อนทำการสื่อสารเพื่อพิจารณาคุณสมบัติว่าผู้รับสารนั้นมีความสามารถในระดับใด เพื่อจัดกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร

๒) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่ผู้รับสั่งสมมาจากประสบการณ์หรือจากการเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่อาจเป็นทั้งความรู้ในแง่วิชาการหรือความรู้ในด้านอื่น ความรู้ในส่วนของผู้รับสารนั้นจะหมายถึงความรู้ขั้นพื้นฐานในการอ่านออกเขียนได้ของบุคคล ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะรับและความรู้ในเรื่องกระบวนการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้ ผู้รับสารสามารถทราบบทบาทของตนเอง และไม่ทำตัวให้กลายเป็นอุปสรรคในการสื่อสาร เช่น ในขณะที่เราเป็นผู้ฟังเราก็ไม่ควรจะพูดแข่งกับผู้พูดหรืออาจเตรียมศึกษาข้อมูลล่วงหน้าก่อนที่จะไปรับข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะมีผลต่อการทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของสารที่ผู้รับได้รับมา ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสาร

๓) ทศนคติ (Attitudes) หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่ลึกซึ้งแน่นหนา เปลี่ยนแปลงได้ยาก เช่น ความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมือง รูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกอบรมสั่งสมมานาน หรืออาจเป็น ความรู้สึกนึกคิดที่ค่อนข้างผิวเผินไม่ลึกซึ้ง เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น แฟชั่น จังหวะการเต้นรำ เพลง ฯลฯ ซึ่งเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ทั้งนี้สำหรับทศนคติของผู้รับสารในการสื่อสารนั้นค่อนข้างมีความสำคัญมาก เนื่องจากหากผู้รับสารมีความรู้สึกในทางที่ไม่ดี มีอคติ (Bias) ในทางลบกับองค์ประกอบของการสื่อสารแล้วจะทำให้เกิดการหลีกเลี่ยง ขาดความสนใจ และปฏิเสธ การรับข่าวสารต่างๆ จากผู้ส่งสาร ทศนคติของผู้รับสารที่มีผลต่อความสำเร็จในการสื่อสาร มีดังนี้^{๔๒}

(๑) ทศนคติต่อตนเอง (Attitude Toward Self) หมายถึง ความรู้สึกของผู้รับสารเองในการสื่อสารซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางที่ดี หรือความรู้สึกในทางที่ไม่ดีก็ได้ ความรู้สึกในทางที่ดีเป็นความรู้สึกที่ถูกสะสมมาจากประสบการณ์ที่สำเร็จในชีวิต ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคล เช่น คนที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตมักเป็นบุคคลที่เปิดตัวเองออกสู่ภายนอก ชอบคบค้าสมาคมกับบุคคล รวมทั้งชอบหาความรู้แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งแตกต่างกับคนที่มีประสบการณ์ ในชีวิตที่ล้มเหลว มักมีบุคลิกที่ปิดกั้นตนเอง หลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ความรู้สึก ทศนคติต่อตนเองของผู้รับสารเหล่านี้ย่อมมีผลต่อการรับรู้ การตีความ และการทำความเข้าใจต่อข่าวสารที่ได้รับ เช่น บางคนชอบถูก หรือประเมินตนเองว่าเป็นคนโง่ ไม่ฉลาด ไม่สามารถเรียนรู้หรือ ฟังอะไรไม่เข้าใจก็จะไม่รับข่าวสารนั้นๆ เป็นต้น

(๒) ทศนคติต่อเนื้อหาสาร (Attitude toward Matters) หมายถึง ความรู้สึกของผู้รับสารที่มีต่อเนื้อหาของสาร ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางที่ดีและความรู้สึกในทางที่ไม่ดีก็ได้ บุคคลมักเลือกรับข้อมูลข่าวสารตามที่ตนเองสนใจ และเป็นเนื้อหาข่าวสารที่ตนเองชอบตรงตามทศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ที่ผู้รับสารมีอยู่และมักปฏิเสธไม่สนใจต่อเนื้อหาสารที่ตนเองไม่สนใจ ไม่ชอบ หรือไม่ตรงกับทศนคติเดิมของตน

(๓) ทศนคติต่อผู้ส่งสาร (Attitude toward Sender) หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีและไม่ดีต่อผู้ส่งสารของผู้รับสาร ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลมักมีความประทับใจชื่นชมต่อผู้ส่งสารในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัยรูปร่างหน้าตา ความมีชื่อเสียง หรือการเป็นคนที่มีความรู้ดี ในเรื่องนั้นๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้รับมักมีแนวโน้มที่จะประเมินผู้ส่งสารก่อนว่าผู้ส่งสารเป็นใคร สังกัดอยู่หน่วยงานใด มีชื่อเสียงระดับใด รูปร่างหน้าตา หรือดูทำที่อุปนิสัยใจคอเป็นอย่างไร เป็นต้น ความรู้สึกเหล่านี้ทำให้ผู้รับสารมีความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการที่จะรับข่าวสารจากผู้รับสารในทางตรงกันข้ามหากผู้รับสารมีความรู้สึกในทางที่ไม่ดีต่อผู้ส่งสาร ไม่ชอบผู้ส่งสารด้วยสาเหตุอะไรก็

^{๔๒}อ้างแล้ว, หน้า ๑๔.

ตาม ผู้รับสารก็จะไม่สนใจ หลีกเลี่ยงที่จะรับข่าวสารจากผู้ส่งสาร ซึ่งทำให้การสื่อสารอาจไม่เกิดขึ้น หรือไม่ประสบผลสำเร็จ

๔) ระบบสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสาร (Social and Cultural System) เนื่องจาก ผู้รับสารเป็นบุคคลเช่นเดียวกับผู้ส่งสาร และอาศัยอยู่ในสังคมที่มีระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล รวมทั้งอิทธิพล ของความเป็นกลุ่มก็จะมีผลต่อสิ่งเหล่านี้ด้วยเช่นเดียวกัน บุคคลที่อยู่ในระบบสังคมวัฒนธรรม ที่แตกต่างกันย่อมมีความชื่นชอบมีการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารหรือมีการรับข่าวสารที่แตกต่างกันไป ระบบสังคมและวัฒนธรรมนี้ ก็จัดเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ผู้รับสารจำเป็นต้องทำการศึกษา วิเคราะห์ผู้รับสารก่อนเสมอเพื่อ จัดกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมกับการสื่อสาร

๒.๒.๒ หลักในการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่ แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิด การรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่ จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

๑) จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการสื่อสาร และปัจจัยทางจิตวิทยาที่ เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจำซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสาร การ พัฒนาความรู้และทักษะในการสื่อสาร จะสามารถนำไปประยุกต์ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒) ต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร ได้แก่บริบททางสังคมและวัฒนธรรมบริบททางเวลา บริบททางกายภาพ เช่น การชวนเพื่อนรับประทานอาหารขณะที่เพื่อนเพิ่งกลับจากงานเลี้ยงปฏิริยา ตอบกลับจะแตกต่างจากการชวนขณะที่เพื่อนกำลังหิวข้าว

๓) คำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) ถ้าผู้สื่อสารใดมีกรอบแห่งการ อ้างอิงคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน จะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น มีการตีความใกล้เคียงหรือตรงกันมากกว่าที่มี กรอบแห่งการอ้างอิงแตกต่างกัน เช่น ผู้ที่เคย บาดเจ็บจากการเล่นกีฬาจะมองว่าการเล่นกีฬาทำให้ เจ็บตัว เสียเวลาและสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ขณะที่คนชอบกีฬาจะมองว่าการเล่นกีฬาช่วยรักษาสุขภาพ ผ่านคลายและมีมิตรมากขึ้น

๔) ส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสมถึงผู้ส่งสารที่มีทักษะ ในการสื่อสารและมี วัตถุประสงค์สอดคล้องกัน

๕) การเตรียมตัวและการเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสารราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถแก้ไขได้ทันท่วงที หากเกิดอุปสรรคที่จุดใดจุดหนึ่ง

๖) ต้องศึกษาเรื่องการใช้ภาษาและสามารถใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล เนื้อหาของสาร และช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร

๗) คำนึงถึงปฏิกิริยาตอบกลับตลอดเวลาเพื่อประเมินผลการสื่อสาร^{๔๓}

หลักในการสื่อสาร ดังนี้^{๔๔}

๑. ผู้ที่จะสื่อสารให้ได้ผลและเกิดประโยชน์ จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการสื่อสาร และปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจำ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ ในการสื่อสาร

๒. ผู้ที่จะสื่อสารต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร บริบทในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่อยู่แวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดรู้ความหมายหรือความเข้าใจในการสื่อสาร

๓. คำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) มนุษย์ทุกคนจะมีพื้นความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม สังคม ประสบการณ์ ฯลฯ เรียกว่าภูมิหลังแตกต่างกัน ถ้าคู่สื่อสารใดมีกรอบแห่ง การอ้างอิงคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน จะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น

๔. การสื่อสารจะมีประสิทธิผล เมื่อผู้ส่งสารส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือช่องทาง ที่เหมาะสม ถึงผู้รับสารที่มีทักษะในการสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน

๕. ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ควรเตรียมตัวและเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสารราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ หากจะเกิดอุปสรรค ที่จุดใดจุดหนึ่ง

๖. คำนึงถึงการใช้ทักษะ เพราะภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์ตกลงใช้ร่วมกันในการสื่อความหมาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจในการสื่อสาร คู่สื่อสารต้องศึกษาเรื่องการใช้ภาษา และสามารถใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล เนื้อหาของสาร และช่องทางหรือสื่อ ที่ใช้ในการสื่อสาร^{๔๕}

๒.๒.๓ หลักสำคัญในการสื่อสาร ดังนี้^{๔๖}

หลักสำคัญในการสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ที่มีความเชื่อถือ มีความเหมาะสม เนื้อหาสาระของข่าวสารในการถ่ายทอดข่าวสารและอย่างสม่าเสมอต่อเนื่อง รวมทั้งช่องทางข่าวสารเพื่อให้ผู้รับข่าวสารเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง

๑. ความเชื่อถือ (Credibility) การสื่อสารจะได้ผลนั้นต้องมีความเชื่อถือได้ในเรื่องของผู้ให้ข่าวสาร แหล่งข่าว เพื่อให้เกิดความมั่นใจหรือเต็มใจรับฟังข่าวสารนั้น

^{๔๓}เกรียงศักดิ์ เจริญแสง, การพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๔๔}อุเทน สวัสดิ์ทอง, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๔๕}อ้างแล้ว, หน้า ๑๓.

^{๔๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

๒. ความเหมาะสม (Context) การสื่อสารที่ดีต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมของสังคม เครื่องมือสื่อสารนั้นเป็นเพียงสิ่งประกอบแต่ความสำคัญอยู่ที่ ทำที่ ทำทางภาษา คำพูดที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมสังคม หมู่ชน หรือสภาพแวดล้อมนั้นๆ การยกมือไหว้สำหรับสังคมไทย

๓. เนื้อหาสาระ (Content) ข่าวสารที่ดี จะต้องมีความสำคัญสำหรับผู้รับ คือ มีสารประโยชน์แก่กลุ่มชนนั้น หรือมีสิ่งที่เขาจะได้ผลประโยชน์ จึงจะน่าสนใจ บางครั้งสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหนึ่งมาก แต่อาจจะมีสาระสำหรับคนบางกลุ่ม ในเรื่องนี้จึงต้องใช้การพิจารณา กลุ่มชนเป้าหมาย

๔. บ่อยและสม่ำเสมอต่อเนื่อง (Continuity and Consistency) การสื่อสารจะได้ผล ต้องส่งบ่อยๆ ติดต่อกัน หรือมีการย้ำหรือซ้ำ เพื่อเตือนความทรงจำหรือเปลี่ยนทัศนคติและความสม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย มิใช่ข่าวชนิดขาดๆ หายๆ ไม่เที่ยงตรงแน่นอน

๕. ช่องทางข่าวสาร (Channels) ข่าวสารจะเผยแพร่ได้ต้องส่งให้ถูกช่องทางของการสื่อสารนั้นๆ โดยมองหาช่องทางที่เปิดรับข่าวสารที่เราจะส่ง และส่งถูกรายงาน กรมกอง หน่วยงาน หรือโดยวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ส่งตัวถึงบุคคลโดยตรงจะรวดเร็วกว่า หรือส่งที่บ้านได้รับเร็วกว่าการส่งไปให้ที่ทำงาน เราควรเลือกช่องทางที่ได้ผลรวดเร็วที่สุด

๖. ความสามารถของผู้รับสาร (Capability and Audience) การสื่อสารที่ดีจะได้ผลนั้น ต้องใช้ความพยายามหรือแรงงานน้อยที่สุด การสื่อสารจะง่ายและสะดวกก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับของผู้รับซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น สถานที่โอกาสอำนวย นิสัยความรู้พื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจ อรรถรรณ ปิณฑนโรวาท (๒๕๔๙ : ๑๓๘) กล่าวว่า ถ้าสารนั้นทำความเข้าใจยากเนื้อหาหนัก สับสน การสื่อสารทางวาจา ทำให้ต้องคอยฟังผู้พูดตลอดเวลาต้องตั้งใจฟังให้เข้าใจในเนื้อหาตั้งแต่เริ่มต้น แต่ถ้าเป็นลายลักษณ์อักษรสามารถนำมาอ่านทวนซ้ำและทำความเข้าใจในขณะที่อ่านได้

๗. ความแจ่มแจ้ง (Clarity) ข่าวสารต้องง่าย ใช้ภาษาที่ผู้รับเข้าใจคือ ใช้ภาษาของศัพท์ที่ ยากและสูง ไม่มีประโยชน์ ควรตัดออกให้หมด ให้ชัดเจน เข้าใจง่ายมีความมุ่งหมายเดียวอย่าให้คลุมเครือ หรือมีความหมายหลายแง่ หรือตกหล่นข้อความบางตอนที่สำคัญไป

จากหลักสำคัญในการสื่อสารสรุปได้ว่า หลักในการสื่อสารจะประสบความสำเร็จตรงตาม จุดประสงค์หรือไม่ ผู้ส่งสารจะต้องมีหลักสำคัญที่จะส่งผลให้การสื่อสารประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงานและชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งหลักสำคัญได้แก่ ความเชื่อถือ ความเหมาะสม เนื้อหาสาระ บ่อยและสม่ำเสมอต่อเนื่อง ช่องทางข่าวสาร ความสามารถของผู้รับสาร และความแจ่มแจ้ง เป็นต้น ซึ่งในหลักสำคัญนำไปสู่หลักในการสื่อสารของบุคคลและสังคมควรคำนึงถึงหลักการสื่อสาร ดังนี้^{๔๗}

๑. ผู้ที่จะสื่อสารให้ได้ผลและเกิดประโยชน์ จะต้องทำความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบในการ สื่อสาร และปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบการรับรู้ การคิด การเรียนรู้ การจำ ซึ่งมีผลต่อ ประสิทธิภาพในการสื่อสาร

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

๒. ผู้ที่จะสื่อสารต้องคำนึงถึงบริบทในการสื่อสาร บริบทในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่อยู่แวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดรู้ความหมายหรือความเข้าใจในการสื่อสาร

๓. คำนึงถึงกรอบแห่งการอ้างอิง (frame of reference) มนุษย์ทุกคนจะมีพื้นความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม สังคม ประสบการณ์ ฯลฯ เรียกว่าภูมิหลังแตกต่างกัน ถ้าคู่สื่อสารใดมีกรอบ แห่ง การอ้างอิงคล้ายกัน ใกล้เคียงกัน จะทำให้การสื่อสารง่ายขึ้น

๔. การสื่อสารจะมีประสิทธิผล เมื่อผู้ส่งสารส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ผ่านสื่อหรือ ช่องทางที่เหมาะสม ถึงผู้รับสารที่มีทักษะในการสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน

๕. ผู้ส่งสารและผู้รับสาร ควรเตรียมตัวและเตรียมการล่วงหน้า เพราะจะทำให้การสื่อสาร ราบรื่น สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสามารถแก้ไขได้ทันท่วงที หากจะเกิดอุปสรรค ที่ จุดใดจุดหนึ่ง

๖. คำนึงถึงการใช้ทักษะ เพราะภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์ตกลงใช้ร่วมกันในการสื่อ ความหมายซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจในการสื่อสาร คู่สื่อสารต้องศึกษาเรื่องการใช้ภาษา และสามารถ ใช้ ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล เนื้อหาของสาร และช่องทางหรือสื่อ ที่ใช้ในการสื่อสาร

๗. คำนึงถึงปฏิกริยาตอบกลับตลอดเวลา ถือเป็นการประเมินผลการสื่อสาร ที่จะทำให้คู่ สื่อสารรับรู้ผลของการสื่อสารว่าประสบผลดีตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข ข้อบกพร่องใด เพื่อที่จะทำให้การสื่อสารเกิดผลตามที่ต้องการ

๒.๒.๔ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร^{๔๘}

- ๑) เพื่อแจ้งให้ทราบและเพื่อทราบ เช่น แจ้งข่าวสารเรื่องราวข้อมูลต่างๆ
- ๒) เพื่อให้ความรู้หรือเพื่อเรียนรู้ เช่น ความรู้ทางวิชาการ
- ๓) เพื่อเสนอหรือชักจูงใจและเพื่อกระทำและตัดสินใจ เช่น การจูงใจให้ปฏิบัติตาม ข้อเสนอแนะ

๔) เพื่อให้ความพอใจและเพื่อหาความพอใจ เช่น การฟังเรื่องสนุกสนาน การฟังเพลง ในการสื่อสารแต่ละครั้ง ผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจมีวัตถุประสงค์หลายอย่างในเวลา เดียวกัน เช่น การโฆษณาสินค้า ผู้ส่งสารอาจมีความต้องการให้ผู้รับสารได้ทราบข้อมูลของสินค้าและ จูงใจให้ใช้สินค้าไปพร้อมๆ กัน

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารไว้ดังนี้

๑. เพื่อแจ้งให้ทราบ (inform) ในการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความ ต้องการที่ จะบอกกล่าวหรือชี้แจงข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบ

^{๔๘}ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์, ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๒), หน้า ๒.

๒. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (teach or education) ผู้ทำการสื่อสารอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะ ถ่ายทอดวิชาความรู้ หรือเรื่องราวเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น

๓. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (please or entertain) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจ หรือให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร โดยอาศัยสารที่ตนเองส่งออกไป ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในรูปของการพูด การเขียน หรือการแสดงกิริยาต่างๆ

๔. เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or persuade) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือชักจูงใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสาร และอาจชักจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตาม หรือยอมปฏิบัติตามการเสนอแนะของตนของผู้รับสาร โดยอาศัยลักษณะของสาร ในกรณีนี้มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้ เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของสารที่ผู้ทำ การสื่อสารถ่ายทอดมาถึงตน

๖. เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ (dispose or decide) ในการดำเนินชีวิตของคนเรามี สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำ อยู่เสมอก็คือ การตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจ นั้นอาจได้รับการเสนอแนะ หรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทางเลือกในการ ตัดสินใจของเราจึงขึ้นอยู่กับข้อเสนอแนะนั้น

วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ดังนี้^{๔๔}

ด้านผู้ส่งสาร

๑. เพื่อแจ้งให้ทราบ หมายถึง ผู้ส่งสารต้องการแจ้งข่าวสารให้ผู้รับสารทราบหรือเข้าใจ
๒. เพื่อให้ศึกษา หมายถึง ผู้ส่งสารต้องการสอนเรื่องราวที่เป็นวิชาการให้ผู้รับสารได้รับความรู้

๓. เพื่อชักจูงใจ หมายถึง ผู้ส่งสารเสนอข่าวสารชักจูงให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้สึก นึกคิด ทศนคติ หรือพฤติกรรม

๔. เพื่อให้ความบันเทิง ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสาร เกิดความสนุกสนานรื่นเริงบันเทิงใจมีอารมณ์ที่ดีและแจ่มใส เป็นการพักผ่อนภายหลังการเคร่งเครียดจากการทำงาน

ด้านผู้รับสาร

๑. เพื่อทราบ หมายถึง การได้รับข่าวสาร หรือรับทราบข่าวสารใหม่เพิ่มเติม ต้องการทราบเรื่องราวหรือติดตามข้อมูล เหตุการณ์ ข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งที่มีผลกระทบต่อนตนเองและต่อสังคม

^{๔๔}อุเทน สวัสดิ์ทอง, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๒), หน้า ๓.

๒. เพื่อเรียนรู้ หมายถึง ผู้รับสารต้องการที่จะรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาความรู้วิชาการต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนให้สูงมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของตนในอนาคต

๓. เพื่อความพอใจ หมายถึง ผู้รับสารรู้สึกพอใจกับสารที่ได้ มีความสุขสนุกสนานรื่นรมย์ พยายามหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียด

๔. เพื่อการกระทำหรือตัดสินใจ หมายถึง ผู้รับสารจะอาศัยความรู้จากข่าวสารต่างๆ มาเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจกระทำการต่างๆ ข่าวสารเหล่านั้นจำเป็นจะต้องเป็นข้อมูลที่มีความละเอียด มีความลึกซึ้งและมีอิทธิพลมากพอที่จะชักจูงใจให้คนเราเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีผลต่อการตัดสินใจได้

จากวัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้สรุปไว้ว่า การสื่อสารอยู่ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารของบุคคล ตลอดจนถึงสังคมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ ไม่ว่าจะทำอะไร ล้วนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น ซึ่งจะสำเร็จได้ ต้องขึ้นอยู่กับทั้งฝ่ายผู้ส่งสารและฝ่ายผู้รับสารมีความต้องการที่สัมพันธ์กัน โดยรวมแล้วพอสรุปวัตถุประสงค์การสื่อสารได้ ดังนี้

๑. เพื่อแจ้งให้ทราบ (inform) ในการทำการสื่อสาร ผู้ทำการสื่อสารควรมีความต้องการที่จะบอกกล่าวหรือชี้แจงเกี่ยวกับข่าวสาร เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบหรือเข้าใจ

๒. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (teach or education) ผู้ทำการสื่อสารอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะ ถ่ายทอดวิชาความรู้ หรือเรื่องราวเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้รับสารได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ยิ่งขึ้น

๓. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (please or entertain) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อสร้างความพอใจ หรือให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร โดยอาศัยสารที่ตนเองส่งออกไป ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของการพูด การเขียน หรือการแสดงกิริยาต่าง ๆ

๔. เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or persuade) ผู้ทำการสื่อสารอาจใช้วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือชักจูงใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสาร และอาจชักจูงใจให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตาม หรือยอมปฏิบัติตามการเสนอแนะของตน

๕. เพื่อเรียนรู้ (learn) วัตถุประสงค์นี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้รับสาร การแสวงหาความรู้ ของผู้รับสาร โดยอาศัยลักษณะของสาร ในกรณีนี้มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้ เป็นการหาความรู้เพิ่มเติมและเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของสารที่ผู้ทำ การสื่อสารถ่ายทอดมาถึงตน

๖. เพื่อกระทำหรือตัดสินใจ (dispose or decide) ในการดำเนินชีวิตของคนเรามี สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำ อยู่เสมอก็คือ การตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจ นั้นอาจได้รับการเสนอแนะ หรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ

๒.๒.๕ ประเภทของการสื่อสาร^{๕๐}

ประเภทของการสื่อสาร ดังนี้

พิจารณาจากจำนวนผู้ทำการสื่อสารแบ่งออกได้เป็น

๑) การสื่อสารภายในบุคคลเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลคนเดียว เช่น การคิดถึงงานที่จะทำ

๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล จะประกอบด้วย บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เป็นการสื่อสารในลักษณะกลุ่มย่อย

๓) การสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นการสื่อสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากทำให้โอกาสที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารแลกเปลี่ยนข่าวสาร กันโดยตรงได้น้อย

๔) การสื่อสารในองค์การเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกในองค์การ เช่น การสื่อสารในหน่วยราชการ

๕) การสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารที่ซับซ้อน ผู้รับข่าวสารมีจำนวนมากอยู่กระจัดกระจายมีจำนวนไม่จำกัดและไม่เป็นที่รู้จักของผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อที่เป็นสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ ฯลฯ

พิจารณาจากการเห็นหน้ากัน แบ่งได้เป็น

๑) การสื่อสารแบบเฉพาะหน้าเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถเห็นหน้าและสังเกตกิริยาอาการของกันและกัน

๒) การสื่อสารแบบมีสิ่งกีดขวาง เป็นการสื่อสารที่ผู้สื่อสารไม่สามารถเห็นหน้ากันเพราะอยู่ห่างไกล

พิจารณาจากความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร แบ่งได้เป็น

๑) การสื่อสารระหว่างเชื้อชาติ เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ต่างเชื้อชาติ ย่อมมีปัญหา มากกว่าการสื่อสารระหว่างชาติเดียวกัน

๒) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารชนิดนี้เกิดขึ้นได้ในระหว่างคนที่อยู่ในประเทศเดียวกันหรือคนละประเทศ

๓) การสื่อสารระหว่างประเทศเป็นการสื่อสารที่เป็นทางการ เช่น การเจรจาติดต่อสัมพันธ์ทางการทูต

พิจารณาจากเนื้อหาวิชา แบ่งได้เป็น ๘ กลุ่ม และมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ

๑) ระบบข่าวสาร จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิเคราะห์ระบบจึงนำไปประยุกต์ใช้กับการสื่อสาร

๒) การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การสื่อสารในกลุ่มย่อย

^{๕๐}กมลรัฐ อินทรทัศน์ และ พรทิพย์ เย็นจะบก, **หลักและทฤษฎีการสื่อสาร** (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

- ๓) การสื่อสารมวลชน จะเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อมวลชน
 - ๔) การสื่อสารในองค์การ จะเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลและพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีและการวิเคราะห์บทบาทของการสื่อสารในการดำเนินงานขององค์การ
 - ๕) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการปฏิบัติในการสื่อสารระหว่างประเทศการเปรียบเทียบระบบการสื่อสารระหว่างประเทศและเชื้อชาติที่แตกต่าง
 - ๖) การสื่อสารการเมือง จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ของกระบวนการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสารที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมการเมือง
 - ๗) การสื่อสารการสอน จะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนระบบการสอน
 - ๘) การสื่อสารสาธารณสุข จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสื่อสารที่เกี่ยวกับสุขภาพการแก้ปัญหาสาธารณสุขด้วยการสื่อสาร เป็นต้น
- โดยสรุปมีดังนี้
๑. การสื่อสารภายในบุคคล(Intrapersonal Communication) การคิดหรือจินตนาการกับตัวเอง เป็นการคิดไตร่ตรองกับตัวเอง ก่อนที่จะมีการสื่อสาร ประเภทอื่นต่อไป
 ๒. การสื่อสารระหว่างบุคคล(Interpersonal Communication) การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปมาทำการสื่อสารกันอย่างมีวัตถุประสงค์ เช่นการพูดคุย ปรัชญาหารือในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
 ๓. การสื่อสารกลุ่มย่อย(Small-group) Communication) การสื่อสารที่มีบุคคลร่วมกันทำการสื่อสารเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันแต่จำนวนไม่เกิน ๒๕ คน เช่นชั้นเรียนขนาดเล็ก ห้องประชุมขนาดเล็ก
 ๔. การสื่อสารกลุ่มใหญ่(Large-group Communication) การสื่อสารระหว่างคนจำนวนมาก เช่นภายในห้องประชุมใหญ่ โรงภาพยนตร์ โรงละคร ชั้นเรียนขนาดใหญ่
 ๕. การสื่อสารในองค์กร(Organization Communication) การสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในหน่วยงาน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง เช่นการสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน เจ้านายกับลูกน้อง
 ๖. การสื่อสารมวลชน(Mass Communication) การสื่อสารกับคนจำนวนมากในหลายๆพื้นที่พร้อมกัน โดยใช้สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อกลาง เหมาะสำหรับการส่งข่าวสารไปยังผู้คนจำนวนมากๆ ในเวลาเดียวกัน
 ๗. การสื่อสารระหว่างประเทศ(International Communication) การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันใน เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม การเมืองและสังคม เช่นการสื่อสารทางการทูต การสื่อสารเจรจาต่อรองเพื่อการทำธุรกิจ

การสื่อสารมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์การสื่อสาร โดยทั่วไปเกณฑ์ในการพิจารณาแบ่งประเภทของการสื่อสารมี ๕ เกณฑ์ คือ^{๕๑}

๑. เกณฑ์จำนวนของผู้ที่ทำการสื่อสาร
๒. เกณฑ์ในเรื่องภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร
๓. เกณฑ์การเห็นหน้าค่าตากันระหว่างผู้ที่ทำการสื่อสาร
๔. เกณฑ์ความแตกต่างระหว่างผู้ที่ทำการสื่อสาร และ
๕. ลักษณะของเนื้อหาวิชาที่มีการนำการสื่อสารเข้าไปใช้

ซึ่งทั้ง ๕ เกณฑ์นี้ ได้แบ่งประเภทการสื่อสารออกไปตามลักษณะของเกณฑ์ต่างๆ ดังนี้

๑. การสื่อสารระหว่างบุคคล
๒. การสื่อสารภายในตัวบุคคล
๓. การสื่อสารกลุ่มใหญ่
๔. การสื่อสารมวลชน และ
๕. การสื่อสารในองค์กร

๑. การสื่อสารระหว่างบุคคล หมายถึง การสื่อสารเฉพาะหน้า สื่อสารกันในรูปแบบเผชิญหน้า และหรือทำการสื่อสารระหว่างคนสองคนในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสาร เช่น การพูดคุยระหว่างคนสองคน การทักทาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้ที่ทำการสื่อสารจะเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร เพื่อสร้างและกระชับความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

๒. การสื่อสารภายในตัวบุคคล หมายถึง การสื่อสารของบุคคลคนเดียว ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีระบบประสาทส่วนกลางเป็นศูนย์กลางในการแบ่งการส่งและการรับข่าวสารภายในตัวของบุคคล ตัวอย่างได้แก่ การรำพึงกับตัวเอง การทบทวนงานต่างๆ ที่ได้เขียนหรือทำมา หรือการร้องเพลงฟังคนเดียว

๓. การสื่อสารกลุ่มใหญ่ หมายถึง การสื่อสารระหว่างคนจำนวนมาก ซึ่งมารวมอยู่ในที่เดียวกัน หรือในที่ที่ใกล้เคียงกัน โดยการเข้ามารวมกันของคนจำนวนมากนี้ ทำให้ผู้ส่งสารสามารถควบคุมสถานการณ์ได้น้อย เนื่องจากผู้รับสารมีลักษณะในเรื่องความแตกต่างของบุคคลค่อนข้างมาก การสื่อสารกลุ่มใหญ่อาจปรากฏออกมาในทางสร้างสรรค์ เช่น การฟังอภิปรายการสอนของอาจารย์ที่มีผู้เรียนจำนวนมากๆ หรือการรวบกลุ่มกันในทางที่อาจก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายทางสังคม ที่เรียกว่า การจลาจล เช่น การเดินขบวนประท้วง

๔. การสื่อสารมวลชน หมายถึง การสื่อสารไปยังคนหมู่มากที่อยู่ในสถานที่ต่างกัน และผู้รับสารจะมีคุณลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน การส่งข่าวสารให้กับคนจำนวนมากที่มีความแตกต่างกันและอยู่ในที่ที่ต่างกันได้อย่างทั่วถึงในเวลาอันรวดเร็ว ผู้ส่งสารจำเป็นต้องอาศัยสื่อมวลชนที่มีประสิทธิภาพ

^{๕๑} อ่างแล้ว, หน้า ๒.

และมีสมรรถนะสูงในการเข้าถึงคนจำนวนมากได้ ประเภทของสื่อจึงแบ่งออกตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) ได้แก่ หนังสือ นิตยสาร ภาพถ่าย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อที่รับรู้โดยการฟัง (Audio Media) ได้แก่ เทป วิทยุกระจายเสียง สื่อที่รับรู้โดยการมองเห็น (Visual Media) ได้แก่ หนังสือ ภาพถ่าย สื่อที่รับรู้โดยการฟังและการมองเห็น ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์

๕. การสื่อสารในองค์กร หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคลในองค์กรทุกระดับ ทุกหน่วยงาน โดยบุคคลที่มาติดต่อสื่อสารกันในองค์กรนั้นจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมบรรยากาศขององค์กร ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามกาลเทศะและตัวบุคคล ตลอดจนสาระเรื่องราวและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

จากประเภทของการสื่อสารได้สรุปไว้ว่า การจำแนกประเภทของการสื่อสาร มีผู้จำแนกไว้หลาย ๆ ประเภทและลักษณะ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ตามจุดประสงค์ของการศึกษาหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะนำเสนอ ซึ่งสรุปได้ดังนี้^{๕๒}

๑. การสื่อสารภายในบุคคล(Intrapersonal Communication) การสื่อสารของบุคคลคนเดียว ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยการใช้จินตนาการกับตัวเอง เป็นการคิดไตร่ตรองกับตัวเอง ก่อนที่จะมีการสื่อสาร ประเภทอื่นต่อไป

๒. การสื่อสารระหว่างบุคคล(Interpersonal Communication) การสื่อสารเฉพาะหน้า สื่อสารกันในรูปแบบเผชิญหน้า และหรือทำการสื่อสารระหว่างคนสองคนในลักษณะที่มีสื่อเป็นตัวกลางในการสื่อสารอย่างมีวัตถุประสงค์ เช่นการพูดคุย ปรีชาหาข้อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

๓. การสื่อสารกลุ่มย่อย(Small-group) Communication) การสื่อสารที่มีบุคคลร่วมกันทำการสื่อสารเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันแต่จำนวนไม่เกิน ๒๕ คน เช่นชั้นเรียนขนาดเล็ก ห้องประชุมขนาดเล็ก ฯลฯ

๔. การสื่อสารกลุ่มใหญ่(Large-group Communication) การสื่อสารระหว่างคนจำนวนมาก ตั้งแต่ ๒๕ คนขึ้นไป เช่นภายในห้องประชุมใหญ่ โรงภาพยนตร์ โรงละคร ชั้นเรียนขนาดใหญ่ ฯลฯ

๕. การสื่อสารในองค์กร(Organization Communication) การสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในหน่วยงานโดยบุคคลที่มาติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง เช่นการสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน เจ้านายกับลูกน้อง

๖. การสื่อสารมวลชน(Mass Communication) การสื่อสารกับคนจำนวนมากในหลายๆพื้นที่พร้อมกัน โดยใช้สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อกลาง เหมาะสำหรับการส่งข่าวสารไปยังผู้คนจำนวนมากๆในเวลาเดียวกัน

^{๕๒} ประชาสัมพันธ์”, การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๑), หน้า ๙.

๗. การสื่อสารระหว่างประเทศ(International Communication) การสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันใน เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม การเมืองและสังคม โดยบุคคลที่มาติดต่อสื่อสารนั้นจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในเรื่องสำคัญระหว่างความร่วมมือต่างประเทศ เช่น การสื่อสารทางการทูตการสื่อสารเจรจาต่อรองเพื่อการทำธุรกิจ ฯลฯ

๒.๒.๖ ปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสาร

การสื่อสารในทุกระดับและทุกรูปแบบอาจมีอุปสรรคของการสื่อสารเกิดขึ้นได้เสมอบุคคลผู้กระทำการสื่อสารจึงควรจะต้องตระหนักถึงอุปสรรคของการสื่อสารและพยายามขจัดอุปสรรคของการสื่อสาร ซึ่งมีดังนี้

อุปสรรคที่ผู้ส่งสาร

ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้อย่างเพียงพอ ถ้าหากผู้ส่งสารขาดความรู้ในเรื่องที่จะส่งแล้ว ผู้รับสารก็จะขาดความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสาร ขาดความเต็มใจที่จะรับสารจากผู้ที่ไม่รู้จริง ซึ่งจะมีผลทำให้การสื่อสารสะดุดหยุดลงและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ผู้ส่งสารต้องการ นอกจากนี้ หากผู้ส่งสารมีทัศนคติในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ต่อการสื่อสารแล้ว ก็จะทำให้การสื่อสารเป็นไปโดยราบรื่นได้ยาก เช่น หากผู้ส่งสารมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้รับสารก็จะเกิดความไม่เต็มใจในการสื่อสาร หรือหากผู้ส่งสารมีทัศนคติไม่ดีต่อตนเอง เกิดความไม่มั่นใจก็อาจทำให้เกิดผลในทางลบต่อการสื่อสารได้ ด้วยเหตุนี้ ในการสื่อสารทุกครั้ง ผู้ส่งสารจึงควรจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่ดีในเรื่อง ของข้อมูล ความรู้และสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อความสำเร็จในการสื่อสาร

อุปสรรคที่สาร

ในกระบวนการสื่อสาร สารที่ผู้ส่งสารออกไปยังผู้รับสารอาจจะเป็นอุปสรรคของการสื่อสารได้ หากสารนั้นขาดความพอเหมาะพอดีกับกำลังความสามารถในการรับสาร เช่น ยาวหรือสั้นเกินไปสำหรับผู้รับสาร สารซึ่งขาดการจัดลำดับเรื่องราวที่ดีพอ สารที่มีลักษณะสลับซับซ้อนคลุมเครือ ไม่แจ่มชัด สารที่มีรูปแบบล้าสมัย ไม่เหมาะกับผู้รับสาร ฯลฯ ล้วนแล้วแต่จะทำให้การสื่อสารไม่ประสบผลได้ นอกจากนี้สารที่มีลักษณะขัดกับความคิดความเชื่อและค่านิยมของผู้รับสารก็อาจจะเป็นอุปสรรคในการสื่อสารได้

อุปสรรคที่ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ

อุปสรรคของการสื่อสารอาจอยู่ที่สื่อหรือช่องทางที่ผู้ส่งสารเลือกใช้ ถ้าผู้ส่งสารเลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ไม่เหมาะสมก็จะมีผลต่อการสื่อสาร เช่น หากผู้รับสารไม่มีความรู้ในการอ่านออกเขียนได้แต่ผู้ส่งสารเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ก็จะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคได้ ด้วยเหตุนี้ การเลือกใช้สื่อจึงต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด และยังต้องคำนึงถึงความสะดวก ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของผู้รับสารในการที่จะรับสารจากสื่อที่ผู้ส่งสารเลือกใช้ด้วย

อุปสรรคที่ผู้รับสาร

อุปสรรคที่เกิดจากผู้รับสารอาจจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับสารขาดพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่ตนจะเป็นผู้รับสาร การที่จะรับสารได้อย่างเข้าใจแจ่มแจ้งก็เป็นไปได้ยาก บางครั้งผู้รับสารก็อาจจะสำคัญผิดคิดว่าตน มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการสื่อสารมากพอแล้ว ทำให้เกิดความไม่สนใจไม่ตั้งใจที่จะรับสารหรือเกิดความเข้าใจผิดในสาร ซึ่งเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยากและเป็นอุปสรรคที่ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุผล^{๕๓}

แหล่งกำเนิดของอุปสรรคของการสื่อสาร ดังนี้

อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านกลไก หมายถึง สิ่งรบกวนภายนอกอันเกิดจากช่องทางการสื่อสาร เช่น วิทยุ เกิดเสียงคลื่นแทรก โทรศัพท์ภาพล้ม โทรศัพท์เสียงไม่ชัด ตัวหนังสือในจดหมายเลือน ฯลฯ

อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านความหมายของภาษา หมายถึง สิ่งรบกวนภายในตัวบุคคลที่เกิดจากการตีความ การกำหนดความหมายหรือการทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระของสาร

อุปสรรคที่เกิดจากสิ่งรบกวนด้านปัจจัยบุคคล เกิดจากภูมิหลังทางด้านสังคมของผู้ส่งสารและผู้รับสาร เกิดจากบุคลิกภาพและจิตวิทยาเฉพาะบุคคล เกิดจากการขาดทักษะความรู้ในกระบวนการส่งและรับสาร เกิดจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมในขณะที่ทำการสื่อสารในช่วงเวลาทำการสื่อสารกันและอุปสรรคที่เกิดจากสารและสื่อ หากเนื้อหาสาระไม่ได้รับการจัดกระทำให้อยู่ในรูปแบบที่สมบูรณ์ง่ายต่อการเข้าใจประกอบกับสื่อมีข้อบกพร่องบางประการก็ทำให้การสื่อสารล้มเหลวหรือผิดพลาดเช่นกัน

อุปสรรคในการสื่อสาร มีดังนี้^{๕๔}

๑) อุปสรรคที่ผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้ เพียงพอเกี่ยวกับสารที่ต้องการสื่อสารมีความสามารถในการถ่ายทอด มีบุคลิกภาพดีและมีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสาร

๒) อุปสรรคที่สาร สารที่ยากเกินไป หรือผู้รับสารไม่คุ้นเคยหรือเป็นสารที่ทำให้ผู้รับสารขาดความสนใจสารที่ขัดกับความเชื่อ ค่านิยมและระบบความคิดของผู้รับสารจะทำให้ผู้รับสารต่อต้านจะทำให้ผู้รับสารต่อต้าน

๓) อุปสรรคที่ช่องทางหรือสื่อ ถ้าผู้ส่งสารเลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ไม่เหมาะสมเช่นเลือกใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อสอนนาฏศิลป์ไทย ผู้รับสารอาจไม่เข้าใจท่ารำแต่ละท่าได้

^{๕๓}ระวีวรรณ ประกอบผล, “องค์ประกอบและกระบวนการของการสื่อสาร”, ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่๑ – ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

^{๕๔}ขวัญเรือน กิตติวัฒน์ และ ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, พฤติกรรมการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖-๓๗.

๔) อุปสรรคที่ผู้รับสาร หากผู้รับสารขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่รับผู้รับสารขาดความพร้อมด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ง่วงนอน ป่วย กังวล ผู้รับสารคิดว่าตนมีความรู้มากกว่าผู้ส่งสารหรือรู้เรื่องนั้นดีแล้ว จะทำให้ไม่สนใจรับสาร

สรุปดังนี้ อุปสรรคใน การสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของผู้สื่อสาร และผู้รับสาร อุปสรรคในการสื่อสารอาจเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการสื่อสาร ดังนั้นอุปสรรค ในการสื่อสารจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

๑. อุปสรรคที่เกิดจากผู้ส่งสาร

- ๑.๑ ผู้ส่งสารขาดความรู้ความเข้าใจและข้อมูลเกี่ยวกับสารที่ต้องการจะสื่อ
- ๑.๒ ผู้ส่งสารใช้วิธีการถ่ายทอดและการนำเสนอที่ไม่เหมาะสม
- ๑.๓ ผู้ส่งสารไม่มีบุคลิกภาพที่ดี และไม่เหมาะสม
- ๑.๔ ผู้ส่งสารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการส่งสาร
- ๑.๕ ผู้ส่งสารขาดความพร้อมในการส่งสาร
- ๑.๖ ผู้ส่งสารมีความบกพร่องในการวิเคราะห์ผู้รับสาร

๒. อุปสรรคที่เกิดจากสาร

- ๒.๑ สารไม่เหมาะสมกับผู้รับสาร อาจยากหรือง่ายเกินไป
- ๒.๒ สารขาดการจัดลำดับที่ดี สลับซับซ้อน ขาดความชัดเจน
- ๒.๓ สารมีรูปแบบแปลกใหม่ยากต่อความเข้าใจ
- ๒.๔ สารที่ใช้ภาษาคลุมเครือ ขาดความชัดเจน

๓. อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสื่อ หรือช่องทาง

- ๓.๑ การใช้สื่อไม่เหมาะสมกับสารที่ต้องการนำเสนอ
- ๓.๒ การใช้สื่อที่ไม่มีประสิทธิภาพที่ดี
- ๓.๓ การใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับระดับของการสื่อสาร

๔. อุปสรรคที่เกิดจากผู้รับสาร

- ๔.๑ ขาดความรู้ในสารที่จะรับ
- ๔.๒ ขาดความพร้อมที่จะรับสาร
- ๔.๓ ผู้รับสารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ส่งสาร
- ๔.๔ ผู้รับสารมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาร
- ๔.๕ ผู้รับสารมีความคาดหวังในการสื่อสารสูงเกินไป

จากอุปสรรคในการสื่อสารได้กล่าวสรุปไว้ว่า อุปสรรคในการสื่อสารเป็นสิ่งที่ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของผู้สื่อสาร และผู้รับสาร ซึ่งอาจเกิดขึ้นในทุกชั้นเวลาและขั้นตอนของกระบวนการสื่อสาร ดังนั้นอุปสรรคในการสื่อสาร สรุปได้ดังนี้

๑) อุปสรรคที่ผู้ส่งสาร ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย ผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้อย่างเพียงพอ ถ้าหากผู้ส่งสารขาดความรู้ในเรื่องที่จะส่งแล้ว

ผู้รับสารก็จะขาดความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสาร ซึ่งจะมีผลทำให้การสื่อสารสะดุดหยุดลงและไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ผู้ส่งสารต้องการ ดังนั้นผู้ส่งสารจะต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับสารที่ต้องการสื่อสาร มีความสามารถในการถ่ายทอด มีบุคลิกภาพดีและมีเจตคติที่ดีต่อการสื่อสาร

๒) อุปสรรคที่สาร สารที่ยากเกินไป หรือผู้รับสารไม่คุ้นเคยหรือเป็นสารที่ทำให้ผู้รับสารขาดความสนใจสารที่ขัดกับความเชื่อ ค่านิยมและระบบความคิดของผู้รับสารจะทำให้ผู้รับสารต่อต้าน จะทำให้ผู้รับสารต่อต้าน ซึ่งที่ผู้ส่งสารออกไปยังผู้รับสารอาจจะเป็นอุปสรรคของการสื่อสารได้ หากสารนั้นขาดความเหมาะสมพอดีกับกำลังความสามารถในการรับสาร

๓) อุปสรรคที่ช่องทางหรือสื่อ ถ้าผู้ส่งสารเลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ไม่เหมาะสมเช่น เลือกใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อสอนนาฏศิลป์ไทย ผู้รับสารอาจไม่เข้าใจท่ารำแต่ละท่าได้ ดังนั้น ถ้าผู้ส่งสารเลือกใช้ช่องทางหรือสื่อที่ไม่เหมาะสมก็จะมีผลต่อการสื่อสาร เช่น หากผู้รับสารไม่มีความรู้ในการอ่านออกเขียนได้ แต่ผู้ส่งสารเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ก็จะก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคได้

๔) อุปสรรคที่ผู้รับสาร หากผู้รับสารขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งที่รับสารขาดความพร้อมด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น ง่วงนอน ป่วย กังวล ผู้รับสารคิดว่าตนมีความรู้มากกว่าผู้ส่งสารหรือรู้เรื่องนั้นดีแล้วจะทำให้ไม่สนใจรับสาร

๒.๒.๘ ประโยชน์ของการสื่อสาร มีดังนี้^{๕๕}

๑. งานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่น
๒. เกิดความรู้สึที่ดีต่อกัน มีความสามัคคี
๓. เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
๔. ลดข้อขัดแย้งที่เกิดจากความไม่เข้าใจกัน
๕. ประหยัดทรัพยากรในการทำงาน
๖. ประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย
๗. ป้องกันการทำงานซ้ำซ้อน

^{๕๕}ระวีวรรณ ประกอบผล, “องค์ประกอบและกระบวนการของการสื่อสาร”, ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ ๑ - ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕.

ประโยชน์ของการสื่อสาร มีดังนี้^{๔๖}

๑) การจัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและสื่อสารได้รวดเร็ว การจัดเก็บข้อมูลซึ่งอยู่ในรูปของสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดเก็บไว้ในแผ่นบันทึกที่มีความหนาแน่นสูง แผ่นบันทึกแผ่นหนึ่งสามารถบันทึกข้อมูลได้มากกว่า ๑ ล้านตัวอักษร สำหรับการสื่อสารข้อมูลนั้น ถ้าข้อมูลผ่านสายโทรศัพท์ได้ด้วยอัตรา ๑๒๐ ตัวอักษรต่อวินาทีแล้ว จะส่งข้อมูล ๒๐๐ หน้าได้ในเวลา ๔๐ นาที โดยที่ไม่ต้องเสียเวลามานั่งป้อนข้อมูลเหล่านั้นซ้ำใหม่

๒) ความถูกต้องของข้อมูล โดยปกติมีการส่งข้อมูลด้วยสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์จากจุดหนึ่งไปยังจุดอื่นด้วยระบบดิจิทัล วิธีการรับส่งนั้นจะมีการตรวจสอบสภาพของข้อมูลหากข้อมูลผิดพลาดก็จะมีรับรู้ และพยายามหาวิธีการแก้ไขให้ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง โดยอาจให้ทำการส่งใหม่ หรือกรณีที่ผิดพลาดไม่มากนัก ฝ่ายผู้รับอาจใช้โปรแกรมของตนแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

๓) ความเร็วของการทำงาน โดยปกติสัญญาณของไฟฟ้าจะเดินทางด้วยความเร็วเท่าแสง ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์ส่งข้อมูลจากซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งหรือค้นหาข้อมูลจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถทำได้รวดเร็ว ความรวดเร็วของระบบจะทำให้ผู้ใช้สะดวกสบายอย่างยิ่ง เช่น บริษัทสายการบินทุกแห่งสามารถทราบข้อมูลของทุกเที่ยวบินได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การจองที่นั่งของสายการบินสามารถทำได้ทันที

๔) ต้นทุนประหยัด การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ต่อเข้าหากันเป็นเครือข่ายเพื่อส่งหรือสำเนาข้อมูลทำให้ราคาต้นทุนของการใช้ข้อมูลไม่แพง เมื่อเทียบกับการจัดส่งแบบวิธีอื่น นักคอมพิวเตอร์บางคนสามารถส่งโปรแกรมให้กันและกันผ่านทางสายโทรศัพท์ได้

ประโยชน์ของการสื่อสารข้อมูล ดังนี้

ในปัจจุบันความสำคัญของการสื่อสารข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่คำนึงถึงอย่างมาก ด้วยเหตุว่าการสื่อสารข้อมูลผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์มีประโยชน์หลายประการด้วยกัน คือ

๑. จัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและสื่อสารได้รวดเร็ว การจัดเก็บข้อมูลซึ่งอยู่ในรูปของสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ สามารถจัดเก็บไว้ในแผ่นบันทึก (Diskete) ที่มีความหนาแน่นสูงได้ แผ่นบันทึกแผ่นหนึ่งสามารถบันทึกข้อมูลได้มากกว่า ๑ ล้านตัวอักษร สำหรับการสื่อสารข้อมูลนั้นถ้าข้อมูลผ่านสายโทรศัพท์ด้วยอัตรา ๑๒๐ ตัวอักษรต่อวินาทีก็จะสามารถส่งข้อมูล ๒๐๐ หน้า ได้ในเวลา ๔๐ นาที โดยที่ไม่ต้องเสียเวลา มานั่งป้อนข้อมูลเหล่านั้นซ้ำใหม่อีก

๒. ความถูกต้องของข้อมูล โดยปกติมีการส่งข้อมูลด้วยสัญญาณทางอิเล็กทรอนิกส์จากจุดหนึ่งไปยังจุดอื่นด้วยระบบดิจิทัล วิธีการรับส่งนั้นจะมีการตรวจสอบสภาพของข้อมูล หากข้อมูลผิดพลาดก็จะมีรับรู้และพยายามหาวิธีการแก้ไขให้ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง โดยอาจให้ทำการส่งใหม่ หรือกรณีที่ผิดพลาดไม่มาก ผู้รับอาจใช้โปรแกรมของตนเองแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

^{๔๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

๓. ความเร็วของการทำงาน สัญญาณทางไฟฟ้าจะเดินทางด้วยความเร็วเท่าแสง ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์ส่งข้อมูล จากซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่ง หรือการค้นหาข้อมูลจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ความรวดเร็วของระบบจะทำให้ผู้ใช้สะดวกสบาย เช่น บริษัทสายการบินทุกแห่งสามารถทราบข้อมูลของทุกเที่ยวบินได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การจองที่นั่งของสายการบิน สามารถทำได้ทันที

๔. ประหยัดต้นทุน การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ต่อเข้าหากันเป็นเครือข่ายเพื่อส่งหรือสำเนาข้อมูล โปรแกรมการทำงาน จะทำให้ราคาต้นทุนของการใช้ข้อมูลไม่แพง เมื่อเทียบกับการจัดส่งแบบวิธีอื่น

๕. สามารถเก็บข้อมูลเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ สามารถมีข้อมูลเพียงชุดเดียวในระบบเครือข่ายซึ่งถือเป็นข้อมูลส่วนกลาง โดยที่แต่ละแผนกในบริษัทสามารถดึงไปใช้ได้จากที่เดียวกัน

๖. การใช้ทรัพยากรของระบบร่วมกันได้ ในระบบเครือข่ายนั้น จะทำให้สามารถใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ร่วมกันได้ โดยที่อุปกรณ์ตัวนั้น อาจต่อกับเครื่องใดเครื่องหนึ่งในเครือข่ายแต่สามารถให้คอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในเครือข่ายใช้อุปกรณ์ตัวนั้นได้โดยตรง

๗. การทำงานแบบกลุ่ม สามารถใช้ประโยชน์ของระบบเครือข่ายในการทำงานในแผนกหรือกลุ่มเดียวกันได้ เป็นอย่างดี เช่น สามารถร่วมแก้ไขเอกสารตัวเดียวกันตามแผนงาน กล่าวคือ ในระบบงานเอกสาร ชนิดหนึ่งอาจจะผ่านการแก้ไขหลายขั้นตอน ซึ่งคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องทำงานในขั้นตอนของตนเองก่อนจะส่งไฟล์ข้อมูล เอกสารนั้นไปให้เครื่องคอมพิวเตอร์อื่นๆ

ตารางที่ ๒.๒ ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองการสื่อสารตามนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล

นักวิชาการและแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
Brian McNair (1999, p. 95)	การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความหมาย สัญญาณ หรือสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตาม ระหว่างบุคคล
David K. Berlo (1960, p. 45)	คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร
กิตติมา สุรสนธิ (๒๕๔๔, หน้า ๑๒) เกรียงศักดิ์ เจริญแปง (๒๕๕๑, หน้า ๑๕)	ปัจจัยด้านพลวัตของผู้ส่งสารคือแสดงถึงความคล่องแคล่ว ความกระตือรือร้นของผู้ส่งสาร การพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร
กมลรัฐ อินทรทัศน์และ พรทิพย์ เย็นจะบก (๒๕๖๒, หน้า ๑๓)	การสื่อสารขึ้นอยู่กับพิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์ การสื่อสารที่จะนำมาใช้
ระวีวรรณ ประกอบผล (๒๕๔๐, หน้า ๒๕) ขวัญเรือน กิตติวัฒน์ (๒๕๔๒, หน้า ๓๖-๓๗)	การจัดเก็บข้อมูลได้ง่ายและสื่อสารได้รวดเร็ว ความถูกต้องของข้อมูล ความเร็วของการทำงาน ต้นทุนประหยัด สิ่งที่ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของผู้ สื่อสาร และผู้รับสาร

๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีทางการเมือง

๒.๓.๑ แนวคิดทางการเมือง

ทฤษฎีการเมืองเป็นผลมาจากการศึกษาค้นคว้าหาทางแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัยโดยการตั้งสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปผล การตีความ การอธิบาย และการเสนอแนะเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางการเมืองที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน จนกลายเป็นกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีทางการเมืองขึ้นมา ทฤษฎีการเมืองในปัจจุบัน เป็นการแสวงหาความรู้หรือความจริงค่อนข้างมีความชัดเจน และสามารถอธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ใกล้เคียงความเป็นจริง มีความน่าเชื่อถืออยู่ไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตามการวิวัฒนาการของทฤษฎีการเมืองในยุคปัจจุบันย่อมมีความเกี่ยวเนื่องกับทฤษฎีการเมืองในยุคโบราณเช่นกัน เพราะทฤษฎีการเมืองยุคโบราณเป็นพื้นฐานในการศึกษา ค้นคว้า หาคำตอบต่าง ๆ และมีการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่องยาวนาน ก่อให้เกิดแนวคิดทฤษฎีทางการเมืองใหม่ๆ ขึ้นมา

๒.๓.๒ ความหมายของทฤษฎีการเมือง

ความหมายของทฤษฎีการเมืองมีหลากหลายทัศนะขึ้นอยู่กับการตีความและมุมมองของนักปราชญ์แต่ละท่าน ซึ่งพอที่จะประมวลได้ดังนี้

การเมืองมีลักษณะชัดเจนและแน่นอนกว่าปรัชญาการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสาระ คำอธิบายและความหมาย โดยทั่วไปทฤษฎีการเมืองจะเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าและพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงที่อาจรับกันได้ แต่อาจไม่เป็นความจริงแท้สมบูรณ์เหมือนวิทยาศาสตร์

ทฤษฎีการเมืองจะมีลักษณะที่สำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ คือ ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจากการศึกษารวบรวมความเป็นจริง หลักทั่วไปซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูล และทดสอบข้อมูลเหล่านั้นจากสภาพที่เป็นจริงในสังคม คุณค่าซึ่งหมายถึงประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้นได้ และน่าที่จะเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

ทฤษฎีการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความคิด หรือปรัชญาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง นักทฤษฎีการเมืองมุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจและตีค่าข้อมูลความจริงทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดสมมติฐาน (hypothesis) เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองและคุณค่าทางสังคม^{๕๗}

๒.๓.๓ ทฤษฎีการเมือง

หมายถึง กฎแห่งพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นสากล ที่นักรัฐศาสตร์สามารถจะนำมาใช้ประโยชน์ในการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ จะเห็นได้ว่า “ทฤษฎีการเมือง” ตามความหมายนี้ เป็นผลสืบเนื่องโดยตรงมาจากการที่นักสังคมศาสตร์ พยายามทำให้ความรู้ทางสังคมศาสตร์ เป็นความรู้ที่อาจมีการพิสูจน์ หรือทดลองอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เช่นเดียวกับกฎทางวิทยาศาสตร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง ในทางปฏิบัติ ทฤษฎีการเมืองตามนัยนี้ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดแก่วิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล และหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในการประเมินค่านิยม (value judgement) ทฤษฎีการเมืองซึ่งพยายามอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป โดยนำข้อเสนอต่าง ๆ มาวางเป็นกฎเกณฑ์ จึงสามารถมีได้หลายระดับ ตามความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตและพิสูจน์และอาจมีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมทั้งระบบ เช่น ทฤษฎีว่าด้วยระบบการเมือง หรือเฉพาะบางส่วนของกิจกรรมทางการเมือง เช่น ทฤษฎีพรรคการเมือง ทฤษฎีภาวะผู้นำ เป็นต้น

^{๕๗}ร็อบเบิร์ต อี. เมอร์ฟี (Robert E. Murphy) *ทฤษฎีการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ความคิดหรือปรัชญาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๑๙๗๐), หน้า ๓๗.

ตามความหมายดังกล่าวข้างต้น ทฤษฎีการเมือง หมายถึงหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ทางการเมือง ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และพิสูจน์ว่าเป็นความจริงและมีคุณค่าเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติหรือใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง^{๕๘}

ทฤษฎีการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับศัพท์เฉพาะทางการเมือง เช่น ปรัชญาทางการเมือง ความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ลัทธิการเมืองและสังกัดทางการเมือง

๑. ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) เฮนรี บี เมโย (Henry B. Mayo, ๑๙๖๐) ให้ความหมายว่า หมายถึงหลักจริยธรรมซึ่งถือเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสังคม ปรัชญาทางการเมืองเป็นเสมือนหลักการหรือเหตุผลหรือความยึดมั่นของรัฐ หรือถ้าจะอธิบายอีกแง่หนึ่ง ปรัชญาทางการเมืองเป็นเสมือนรากฐานของระบบการเมือง ระบบการเมืองทั่วไปแต่ละแบบก็มักจะมีปรัชญาการเมืองของตัวเองที่เหมาะสมกับความต้องการและสิ่งแวดล้อม

ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) เป็นการศึกษาการเมืองในระดับลึกซึ้งและเกี่ยวข้องกับสาขาอื่นด้วย เพื่อให้รู้แจ้ง ปรัชญาการเมืองมักเน้นหลักจริยธรรมซึ่งเป็นเสมือนหลักการหรือเหตุผลที่ถูกต้องและมีคุณธรรม ถือเป็นรากฐานของระบบการเมืองแต่ละแบบ ปรัชญาการเมือง “อาจมีลักษณะที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ คือเป็นข้อคิดที่อาจพิสูจน์ไม่ได้ และมุ่งค้นหาสิ่งต่างๆ หรือหาความสัมพันธ์ต่างๆ ในส่วนที่วิทยาศาสตร์เข้าไปไม่ถึง”

ปรัชญาการเมือง หมายถึง จินตนาการหรือการคาดการณ์ต่างๆ หรือ ความปรารถนาที่จะกำหนดลักษณะในด้านการเมืองและการปกครองที่ดีที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้น ปรัชญาทางการเมืองจึงอาจไม่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะสิ่งที่ปรากฏในปรัชญาการเมืองมักจะเน้นถึงจินตนาการหรือความมุ่งหวัง หรือความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้บรรลุถึงซึ่งความสมบูรณ์แบบแห่งการเมืองและการปกครอง ปรัชญาทางการเมืองมุ่งค้นหาสิ่งต่างๆ หรือหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ในส่วนที่วิทยาศาสตร์เข้าไปไม่ถึง

๒. ความคิดทางการเมือง (Political Thought) หมายถึงความคิดความเชื่อของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในยุคใดยุคหนึ่ง แนวความคิด ลัทธิการเมืองที่สำคัญๆ ในปัจจุบันนี้เกิดขึ้นจาก แนวความคิดของบุคคลที่มีสติปัญญา สามารถนำเอาความรู้ ประสบการณ์และข้อสังเกตเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของสังคม เช่น พฤติกรรมของบุคคล ความปรารถนา ความต้องการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ความร่วมมือหรือความขัดแย้งกัน รวมตลอดถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสงบสุข หรือปัญหาต่างๆ ที่ทำให้หลักประกันในชีวิตของบุคคลต้องเสื่อมคลายลง ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต นอกจากนั้น ก็เป็นข้อคิดเกี่ยวกับการมีและการใช้อำนาจ การปกครองในสังคมว่าควรจะเป็นไปในแนวใด เพื่อให้บังเกิดผลหรือประโยชน์สูงสุดต่อบรรดาผู้เป็นสมาชิกแห่งสังคมนั้น ความคิดทางการเมืองว่า ความคิดทางการเมือง หมายถึง ความคิดที่เกี่ยวกับเรื่อง

^{๕๘} สมบัติ จันทรวงศ์, การเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๖.

การเมืองอย่างกว้างๆ ความคิดทางการเมืองที่ใช้ตามนัยแห่งภาษาอังกฤษ เป็นเสมือนยาหม้อใหญ่ที่รวมหลายๆอย่างเข้าด้วยกัน ความคิดทางการเมืองมีแนวโน้มไปในทางด้านพรรณนา (descriptive) และมักเน้นหนักความคิดเชิงประวัติศาสตร์ คือเรียงลำดับว่าใครคิดอย่างไร เมื่อใด ปกติไม่ค่อยมีการแยกหัวข้อวิเคราะห์

๓. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) มักใช้ในความเชื่อและความคิดในระดับที่ไม่ลึกซึ้งนัก เน้นความเชื่อศรัทธามากกว่าเหตุผล แต่อุดมการณ์ทางการเมืองมีผลในการยึดถือ และมักเป็นพลังผลักดันให้เกิดการกระทำ หรือความเคลื่อนไหวทางการเมือง อุดมการณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือยึดหลักศีลธรรมและคุณธรรม แต่เป็นความคิดหรือความเชื่อที่ปลูกฝังให้เกิดผลทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเสมือนเป้าหมาย หรืออุดมคติทางการเมืองที่เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือปฏิบัติกรอย่างใดๆ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นความคิดทางการเมืองที่มุ่งผลในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปกครองรักษาระบบการเมืองอย่างที่เป็นอยู่ หรือการวิพากษ์ระบบที่เป็นอยู่ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการเกิดของระบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดทางการเมืองที่มีฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสถาบันทางสังคมเสียใหม่ให้สมบูรณ์ จะยังผลให้มนุษย์บรรลุถึงความสมบูรณ์ได้โดยอัตโนมัติ

๔. ลัทธิการเมือง (Political Ism) ได้แก่ หลักการทางการเมืองซึ่งมีลักษณะผสมจากความคิดหรือทฤษฎีของเมธีหลายท่านประกอบกันเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมือง ชี้นำและการจัดวางอำนาจ, โครงสร้างทางการเมือง, ความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจกับบุคคล และประโยชน์คุณค่าที่จะบังเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามลัทธิ อย่างไรก็ตาม “ลัทธิการเมืองหนึ่งๆ อาจนำเอาความคิดจากปรัชญาการเมืองหลายความคิดมาผสมผสานกัน ก็ได้ หรือปรัชญาการเมืองหนึ่งๆ อาจก่อให้เกิดลัทธิการเมืองมากกว่าหนึ่งลัทธิได้” ลัทธิการเมือง เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมือง โดยมุ่งอธิบายสาระสำคัญแห่งระบบการเมือง อันได้แก่ อำนาจทางการเมืองและอำนาจของรัฐ ขอบเขต ที่มา ที่ตั้งของอำนาจดังกล่าวนี้ และความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐกับบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งรัฐนั้น ตลอดจนผลประโยชน์และคุณค่าที่จะบังเกิดขึ้นต่อบุคคล ซึ่งรวมกันขึ้นเป็นสังคม หรือชุมชน ดังนั้น จึงปรากฏว่าลัทธิบางลัทธิสนับสนุนให้อำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมืองมีมาก ซึ่งมีผลทำให้สิทธิและบทบาทของประชาชนมีน้อยลง แต่บางลัทธิได้สนับสนุนให้บทบาทและอำนาจของบุคคลมีมากและมุ่งจำกัดอำนาจทางการเมืองหรืออำนาจรัฐไม่ให้มากเกินไป

ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและบุคคลจึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแบบลัทธิที่เกิดขึ้น ที่สำคัญก็คือ ทุกลัทธิมีเหตุผลที่จะสนับสนุนคุณค่าประโยชน์แห่งลัทธิ ซึ่งหมายถึงคุณค่าที่อาจเกิดขึ้นได้จากการใช้ลัทธินั้นในการกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมเสมอ

จะเห็นได้ว่าลัทธิการเมืองนั้นเป็นผลมาจากเหตุผลหลายประการดังกล่าวแล้วข้างต้น ลัทธิการเมืองอาจนำเอาแนวความคิดหลายแนว ปรัชญาการเมือง ทฤษฎีการเมืองหลายส่วนมาผสมผสานกันได้ หรืออาจเกิดขึ้นจากแนวความคิดเดียวหรือปรัชญาการเมืองเดียวก็ได้ นอกจากนี้ แนวความคิดและปรัชญาการเมืองบางอย่างซึ่งมีสาระที่ลึกซึ้ง กว้างขวาง มีเหตุผลหรือเป็นความจริง ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดลัทธิการเมืองแบบต่างๆ ได้เช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่าปรัชญาการเมืองบางประการ เช่น ปรัชญาในเรื่องเสรีภาพของบุคคลจะปรากฏให้เห็นเนื้อหาสาระสำคัญของลัทธิการเมืองแบบปัจเจกชนนิยม เสรีนิยม อนาธิปไตย และสังคมนิยมแบบประชาธิปไตย

๕. สังกัปปทางการเมือง (Political Concepts)

สังกัปปทางการเมือง หมายถึงความคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับศัพท์เชิงนามธรรมทางการเมือง เช่น ความยุติธรรม, จุดมุ่งหมายแห่งรัฐ, ผู้ปกครองที่ดี, สิทธิ, ความมั่นคงแห่งรัฐ เป็นต้น ศัพท์เหล่านี้มีความหมายไปหลายทางตามความเข้าใจหรือการพิจารณาของแต่ละคน ทฤษฎีการเมืองเป็นการพยายามหาความเกี่ยวข้องระหว่างสังกัปปต่าง ๆ ดังกล่าวโดยให้ต้องด้วยเหตุผลและความเหมาะสม^{๕๙}

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเมือง

แนวความคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเมืองไว้ดังนี้ คือ ทฤษฎีการเมืองมุ่งให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้^{๕๙}

๑. กลุ่ม หมายถึงกลุ่มอิทธิพลที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของบุคคล
๒. ดุลยภาพ หมายถึงสภาวะที่สามารถดำรงอยู่ได้
๓. อำนาจ การควบคุม และอิทธิพล ปัจจุบันถือว่าเป็นแนวความคิดที่สำคัญอย่างยิ่งในทฤษฎีการเมือง
๔. การดำเนินการหรือการปฏิบัติการ หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มในสถานการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่มุ่งหวัง
๕. ชนชั้นนำ หมายถึงกลุ่มผู้นำหรือชั้นผู้นำ ซึ่งจะต้องปรากฏอยู่ในทุกระบบการเมือง
๖. การตัดสินใจ ถือเป็นแนวความคิดพื้นฐานประการหนึ่งในทางการเมือง ระบบกระบวนการและผลของการตัดสินใจนั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะแห่งระบบการเมืองต่างๆ ได้
๗. ปฏิกริยาและเกม หมายถึงการกระทำที่มีลักษณะโต้ตอบต่อการกระทำใดๆ เป็นการศึกษาในทำนองคาดคะเนว่าปฏิกริยาโต้ตอบควรจะเป็นประการใด แนวความคิด

^{๕๙} สุขุม นวลสกุลและโกศล โรจนพันธุ์, *ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

ในข้อนี้ถือได้ว่า เป็นแนวความคิดในระบอบรองของแนวความคิดที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

๘. หน้าที หมายถึงการมุ่งศึกษาถึงหน้าที่หรือการดำเนินงานเพื่อให้บังเกิดผล หน้าทีเหล่านี้บางครั้งก็อาจจะมีผลกระทบต่อสังคม หรือบางทีอาจเป็นสิ่งที่สนับสนุนสังคมนั้นได้ เช่น หน้าทีของความเชื่อ แบบแผนแห่งพฤติกรรม สถาบัน และวิทยาศาสตร์

แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ นับเป็นเรื่องใหม่ในทฤษฎีการเมือง แต่แนวความคิดที่มีอยู่เดิมของทฤษฎีการเมืองนั้นก็ยังมีความสำคัญอยู่ เช่น สถาบัน รัฐบาล เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาค อำนาจอธิปไตย และลักษณะสำคัญสากลของมนุษย์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการเมืองช่วยให้วิชาการปกครองหรือวิชารัฐศาสตร์มีลักษณะเป็นปีกแผ่นมีกฎเกณฑ์และแน่นอนมากขึ้น

ผลจากทฤษฎีการเมืองนี้เป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้ลัทธิการเมืองได้ก่อรูปขึ้น และสร้างเสริมให้ลัทธิการเมืองมีขอบเขตกว้างขวาง ทั้งในด้านสาระเนื้อหา รวมตลอดจนเป็นสิ่งที่ช่วยให้ลัทธิการเมืองนำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อกำหนดระบบการเมืองแห่งลัทธิการเมืองนั้นๆ ข้อคิดจากทฤษฎีการเมืองจึงถือเสมือนเป็นข้อมูลและหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างลัทธิการเมืองให้บังเกิดขึ้นได้

หน้าที่ของทฤษฎีการเมือง

หน้าที่ของทฤษฎีการเมืองในปัจจุบันไว้ดังนี้

หน้าที่ของทฤษฎีการเมืองปัจจุบัน ที่สำคัญๆ ควรมีดังนี้ คือ ประการแรก ช่วยรวบรวมความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยทำหน้าที่เป็นกรอบแห่งแนวความคิด ที่ช่วยกำหนดความหมาย และจัดระเบียบข้อมูล เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย รวมทั้งช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองต่างๆ ได้ดีขึ้น ประการที่สอง ช่วยจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัยกันต่อไป โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการมองปัญหาและตัวแปรต่างๆ ประการที่สาม ช่วยเป็นแนวทางสำหรับการจัดระเบียบ และการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงต่างๆ ในรูปของคำกล่าวเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ค้นพบกันแล้ว เป็นการประมวลความรู้ต่างๆ ประการที่สี่ ช่วยให้มีความคิดที่ทดสอบได้เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริง และประการสุดท้าย ช่วยให้มีความคิดที่มีเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ รวมทั้งมีตัวแบบสำหรับการมองตัวแปรต่างๆ ในจำนวนที่จำกัด

จุดมุ่งหมายของทฤษฎีการเมือง

จุดมุ่งหมายของทฤษฎีการเมือง ทฤษฎีการเมืองเสนอแนะเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางของรัฐหรือการปกครองได้ด้วย จุดหมายปลายทางนี้เป็นเรื่องสำคัญ เช่น ทฤษฎีการเมืองจะให้แนวความคิดดังนี้ ความหมายของวัตถุประสงค์และจุดหมายปลายทางของการปกครอง โอกาสที่จะเข้าถึงจุดหมายปลายทางดังกล่าว การลงทุน หรือ “ราคา” ของการที่จะได้มาซึ่งจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดขึ้น รวมตลอดถึงผลข้างเคียงที่อาจจะเกิดขึ้น ผลที่ตามมา จากการดำเนินการเพื่อให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ รวมทั้งการเสี่ยงภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัตินั้น ปรากฏการณ์ ที่อาจจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากการกระทำเพื่อให้เข้าถึงซึ่งจุดหมายปลายทาง

ประโยชน์ของทฤษฎีการเมือง

ประโยชน์ของทฤษฎีการเมืองไว้ว่า ปัจจุบันนี้ทฤษฎีการเมืองวิวัฒนาการมาสู่รูปแบบที่มีลักษณะการใช้หลักเกณฑ์การพิสูจน์ทฤษฎี หรือสมมติฐานที่ตั้งขึ้น โดยวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ ใช้วิธีการวิจัยจากข้อมูลที่รวบรวมตามหลักการ ทำให้ผลลัพธ์หรือข้อสรุปมีความแม่นยำมากขึ้น แม้จะไม่นับเหมือนทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Nature Science) แต่ก็ถือว่ามีความถูกต้องสูงกว่าวิธีการแบบเดิมที่ใช้เพียงวิธีการสังเกตการณ์และเปรียบเทียบ เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการเมืองมีคุณค่าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือช่วยให้วิชาการปกครองหรือวิชารัฐศาสตร์มีลักษณะเป็นปึกแผ่น มีกฎเกณฑ์และแน่นอนมากขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของทฤษฎีการเมือง มีดังนี้^{๖๐}

๑. ทฤษฎีการเมืองช่วยให้คำจำกัดความที่ถูกต้องแก่ศัพท์ทางการเมือง เช่น คำว่าเสรีภาพ, ประชาธิปไตย ฯลฯ คำจำกัดความนี้นิยมใช้กันโดยทั่วไปไม่เฉพาะแต่นักศึกษารัฐศาสตร์เท่านั้น ทฤษฎีการเมืองสอนให้รู้ซึ่งถึงความหมายที่แท้จริงของศัพท์เฉพาะเหล่านี้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการแสดงโวหารทางการเมือง โนมน้าวความคิดเห็นของผู้อื่น

๒. ทฤษฎีการเมืองมีส่วนช่วยอย่างมากในการทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ เพราะนำผู้ที่ศึกษาให้เข้าสู่บรรยากาศความคิดในสมัยก่อน ช่วยให้เข้าใจถึงพลังผลักดันที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญๆ เพราะเหตุที่ว่าปรากฏการณ์ในอดีตเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องทราบถึงความคิดที่ชักจูงให้เกิดการกระทำนั้น เช่น การที่จะเข้าใจถ่องแท้ถึงประวัติศาสตร์โลกสมัยกลาง (Middle Ages) นั้น จำเป็นต้องทราบถึงการพิพาทแย่งความเหนือกว่าในการปกครองคนระหว่างจักรพรรดิกับสันตปาปา เป็นต้น

๓. ความรู้ในความคิดทางการเมืองแห่งอดีตนั้นมีส่วนช่วยให้เข้าใจถึงการเมืองในสมัยปัจจุบัน เพราะปัญหาทางการเมืองในปัจจุบันล้วนเกิดขึ้นจากสถานการณ์ในอดีต หรืออาจเทียบเคียงได้กับปรากฏการณ์ในอดีต และหลักการเมืองต่างๆ ที่นำมาใช้เป็นผลจากวิวัฒนาการของความคิดทางการเมืองสมัยก่อน เช่น ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจในระบบการปกครองของสหรัฐอเมริกา มีรากฐานมาจากความคิดของเมธีการเมืองสมัยกลาง เป็นต้น

๔. ทฤษฎีการเมืองสอนให้มีความเข้าใจในนโยบายและการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง ปกครอง เพราะประเทศทุกประเทศต้องมีหลักการอันเกิดจากปรัชญาการเมืองใดปรัชญาหนึ่งเป็นลึมนำรัฐบุรุษและประชาชน ในการวางนโยบายหรือปฏิรูปการปกครอง ความก้าวหน้าหรือประสบ

^{๖๐} Ibid., p. 14.

ความสำเร็จของระบบการเมืองในประเทศเป็นผลมาจากการวางโครงการปกครองอยู่ทฤษฎีการเมืองที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ และความต้องการของประเทศนั้น

๕. คุณค่านอกเหนือไปจากที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ การที่ทฤษฎีการเมืองเป็นเสมือนตัวแทนแสดงให้เห็นถึงความรุ่งโรจน์แห่งอาณาจักรทางปัญญาในสมัยต่าง ๆ รัฐในอุดมคติหรือเลิศนครแห่งจินตนาการล้วนแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์และความพยายามที่จะใช้ความรู้ความเฉลียวฉลาดเสนอแนะรูปแบบที่ดีที่สุดแห่งการปกครอง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเมืองโบราณมีลักษณะเป็นปรัชญาการเมืองมากกว่า เพราะเป็นการเน้นรูปแบบการเมืองในลักษณะของอุดมคติ อุดมการณ์ แนวคิด การศึกษาวิเคราะห์ โดยยึดหลักจริยธรรมและคุณธรรมของผู้ปกครองว่าดีที่สุดหรือที่เลวที่สุดเป็นอย่างไร รูปแบบการปกครองที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เป็นอย่างไร โดยเกิดจากการศึกษา ค้นคิดขึ้นมาเองของนักปราชญ์เป็นส่วนมาก โดยไม่ได้มีการศึกษาทดสอบ วิเคราะห์ในเชิงวิทยาการที่เป็นที่ยอมรับได้ในหลักการว่าถูกต้องเที่ยงตรง เพียงแต่อาศัยความมีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือของเจ้าของแนวความคิดเท่านั้น ก็นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ ซึ่งผลที่ตามมาจึงเกิดการเมืองการปกครองในหลากหลายรูปแบบ หลายระบบ และหลายลัทธิ ซึ่งการศึกษาทฤษฎีการเมืองในสมัยโบราณนี้ จึงมีลักษณะเหมาะที่จะเป็น การศึกษาปรัชญา หรือประวัติศาสตร์มากกว่ารัฐศาสตร์ การศึกษาทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่เริ่มจากหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีความเป็นทฤษฎีมากขึ้น มีความน่าเชื่อถือค่อนข้างมีความเที่ยงตรงตามหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น การแสวงหาข้อเท็จจริงและการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงโดยวิธีทางศาสตร์ การสร้างทฤษฎีทางการเมือง จึงยึดหลักความเป็นจริงที่เป็นผลมาจากการวิจัย จึงมีข้อเท็จจริง หลักการและคุณค่า น่าจะเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตามแม้ทฤษฎีการเมืองจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการสร้างทฤษฎี แต่ไม่อาจถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ เพราะข้อเท็จจริงของพฤติกรรมทางการเมืองนั้นเปลี่ยนแปลงได้ ต่างจากข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งมีความเที่ยงตรง อาจพิสูจน์ได้ตลอดเวลา

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิด และทฤษฎีทางการเมืองตามนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล

นักวิชาการและแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
สมบัติ จันทรวงศ์ (๒๕๒๗, หน้า ๒๖)	เป็นปรัชญาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง นักทฤษฎีการเมืองมุ่งมั่นที่จะทำความเข้าใจและตีค่าข้อมูลความจริงทั่วไป
สุขุม นวลสกุลและโกศล โรจนพันธ์ (๒๕๔๔, หน้า ๒)	ทางการเมือง คือ ความยุติธรรม จุดมุ่งหมายแห่งรัฐผู้ปกครองที่ดี สิทธิ ความมั่นคงแห่งรัฐ
ลอเรนซ์ ซี. แวนลาสส์ (1953, p.14)	ทฤษฎีการเมือง คือ ช่วยให้เข้าใจถึงพลังผลักดันที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญๆ

๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔

๒.๔.๑ สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์

การให้ความเกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา คนที่มีทรัพย์คิดช่วยเหลือคนอื่นให้ตั้งตัวได้ ย่อมเป็นกำลังสำคัญของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเพื่อเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ

ดังนั้น การให้เกื้อหนุน โอบอ้อมอารีกันด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณาจึงถือว่าให้เพื่ออนุเคราะห์ หลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หรือหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสมศรีสมานสามัคคีและมีความสุขมี ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตตา ดังนี้^{๖๑}

๒.๔.๑ ทาน

ทาน เป็นหลักธรรมเบื้องต้นในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกันไว้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ทาน เพราะจัดเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง คือ บุญสำเร็จด้วยการให้ บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และบุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา การทำบุญทั้ง ๓ ประการนี้เป็นหนทางในการปฏิบัติตนเพื่อจะเข้าสู่เป้าหมายตามเจตนาของผู้กระทำนั้น ๆ จะได้กล่าวถึงความหมายของทานทัศนะของนักวิชา ไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึง ทาน หมายถึง การให้ (โอบอ้อมอารี) นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา การให้ทานจะช่วยให้ผู้อื่นไว้ได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทโท คนถมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” นักบริหารอาจให้ทานได้ ๓ วิธี คือ

^{๖๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

ก. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชาโดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจในยามที่เขาคดดำหรือมีความเดือดร้อน ดังภาษิตอังกฤษที่ว่า “เพื่อนแท้ คือ เพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก” การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนจัดเข้าในอามิสทาน

ข. วิทยาทาน คือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้องรวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรหรือส่งไปศึกษาและดูงาน

ค. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร เป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคาสูง นั่นคือ ได้มิตรภาพกลับคืนมา และมีคนสนองงานเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งมีภาษิตจีนที่ว่า “มีมิตร ๕๐๐ คน นับว่ายังน้อยเกินไป มีศัตรู ๑ คนนับว่ามากเกินไป”^{๖๒}

ทาน หมายถึงการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรี มีความโอบอ้อมอารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้ การทำทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มณาปทายี ลภเต มณาปี” แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจการให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑. อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่ารวมทั้งการให้รางวัลต่าง ๆ เป็นต้น

๒. ธรรมทานหรือวิทยาทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ให้รู้ตัวหรือการแนะนำให้ผู้รู้ศิลปวิทยาในการประกอบสัมมาชีพ^{๖๓} ทาน แปลว่า การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี บุคคลจะเป็นที่รักใคร่เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลอื่น^{๖๔}

ทาน หมายถึงการให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุก ๆ คนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่าง ๆ ในด้านวัตถุ เช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ในด้านกำลังกาย ช่วยกระทำกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พุดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ควรพุดจา ในด้านสติปัญญาช่วยให้ความรู้ให้การแนะนำในข้อที่ควรจะแนะนำต่าง ๆ การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่เจือจานทุกคนทั้งผู้ใหญ่ ทั้งผู้น้อย ต่างก็ควรจะมีทาน คือ ให้การช่วยเหลือกัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อยผู้น้อยให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ ด้วยมีจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการ หรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย^{๖๕} ทานเป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้ จะเห็นได้ชัดก็คือบิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครู อาจารย์ ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้

^{๖๒}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐-๗๕.

^{๖๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๑.

^{๖๔}คุณ โทชนันท์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๕-๒๘.

^{๖๕}บุญสิริ ขวลิตรารัง, **ธรรมโอสธ**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๓-๓๑.

ของมีอยู่ ๒ อย่าง คืออามิสทานให้วัตถุสิ่งของ กับ ธรรมทาน ให้ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยร่วมกัน^{๖๖}

การให้ มีใจเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนถึงให้ความรู้และคำแนะนำสั่งสอน อุดม เขยกังวศ์ และ กนิษฐาน แปนสุวรรณ ได้กล่าวถึง ทาน คือ การแบ่งปันกันอยู่ แบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้^{๖๗} ทาน คือการให้ เอื้อเพื่อ เผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดให้ความรู้คำแนะนำสั่งสอน^{๖๘}

จากการค้นคว้าผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทาน หมายถึง การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือ ผู้อื่น ด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการ ผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้น ต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริต เป็นประโยชน์ คือ ผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อน รวมทั้งการให้ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นจริงด้วย

๒.๔.๒ ปิยวาจา

ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวาน มีหางเสียง สمانสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน พูดจาส่อเสียด เสียดสีกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ ดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร^{๖๙}

วาจาในที่นี้เป็นโพชนวจวิญญูติ ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนไหวของวาจาที่ทำให้คนอื่นรู้ถึงความรู้สึกที่อยู่ในใจของตน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการแสดงออกทางเจตนาวาจา ด้วยคำพูดที่เป็นกุศล อกุศล หรืออพยาคต เป็นประโยชน์หรือมีโทษขึ้นอยู่กับศีลธรรมจริยธรรมของผู้พูด การแสดงออกทางเจตนาวาจานี้นับเป็นกรรมและวิบากไปพร้อมกันทีเดียว คือ ขณะกล่าวเจตนาวาจาที่เป็นกุศล อกุศล หรืออพยาคตอยู่นั้น จัดเป็นกรรมเมื่อกล่าวเจตนาวาจานั้นจบลงแล้วก็จัดเป็นวิบากที่จะได้รับจากการกระทำทางวจีกรรมต่อไป และปวัตตนวจวิญญูติ ซึ่งหมายถึง การเคลื่อนไหวทางวาจาที่เป็นไปตามปกติ มิได้เป็นเจตนาวาจาที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษ มิได้มุ่งหมายให้ผู้อื่นรู้ความรู้สึกของตน เป็นแต่เพียงการสนทนากันตามธรรมดา การทักทาย การเล่าเรื่อง เล่านิทาน ดังนี้ เป็นต้น การใช้วาจาเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดกรรมและวิบาก เพราะไม่มีเจตนาเป็นที่ตั้ง ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงความหมายของปิยวาจา ทศนะของนักวิชาการ ดังนี้

^{๖๖} สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”, รายงานการวิจัยอิสระ, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐),

^{๖๗} บรรเทิง พาวิจิตร, การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๖๘} อุดม เขยกังวศ์ และ กนิษฐาน แปนสุวรรณ, พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๕.

^{๖๙} ชุม.(ไทย) ๑๓/๘๓/๘๘.

ปิยวาจา หมายถึง ถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน คำแนะนำชี้แจงสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล มีหลักฐาน ชักจูงให้ประชาชนเกิดความสามัคคี ประองตอง เห็นอกเห็นใจเกื้อกูลกัน^{๗๐}

ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ดังโคลงโลกนิติที่ว่า

อ่อนหวานมานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบบ่มิเกลอกราย	เกลื่อนไกล
ดุจดวงศศิฉาย	ดาวดาษ ประดับนา
สุริยส่องดาราไร	เมื่อร้อนแรงแสง ^{๗๑}

ปิยวาจา แปลว่า วจีไพเราะ คือ การเจรจาสนทนาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน นิ่มนวล ไพเราะ ผู้ฟัง ๆ แล้วสบายหู^{๗๒} ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกัน อันเป็นถ้อยคำสุภาพ เพราะวาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นวาจาที่อาจเสียตบแต่งน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เจ็บใจ ไม่สบายใจเพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมีสติควบคุมใจ ควบคุมวาจา ที่จะพูดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพ ที่เหมาะสม แม้ว่าในบางคราวต้องทำงานหนักเหนื่อยก็ตาม สิ่งที่จะเป็นเครื่องในการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือสตินั่นเอง ดังนั้นการพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ^{๗๓} ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก มีวาจาพูดตบแต่งน้ำใจวาจาซาบซึ่งกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ก่อเกิดไมตรีและความรักนับถือแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน เป็นมูลเหตุจูงใจให้นิยมยอมตาม^{๗๔} ปิยวาจา คือ พูดจากันอย่างไพเราะอ่อนหวาน ด้วยความปรารถนาดีทำให้เกิดการรักใคร่ สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๗๕} ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รักวาจาพูดตบแต่งน้ำใจกล่าวถ้อยคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานทำให้เกิดความสามัคคีตลอดถึงคำแสดงประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม^{๗๖}

^{๗๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

^{๗๑}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐-๗๕.

^{๗๒}คุณ โทชน์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๕-๒๘.

^{๗๓}บุญศิริ ขวลิตรารัง, **ธรรมโอสธ**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๓-๓๑.

^{๗๔}บรรเทิง พาวิจิตร, **การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๗๕}อุดม เขยแก้ว และกนิษฐาณ แป้นสุวรรณ, **พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๕.

^{๗๖}ปรีชา นันทาภิวัฒน์, **พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๓.

จากการค้นคว้าผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำ ที่มีประโยชน์ พูดถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูด จูงใจให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จเป็นประโยชน์ในการ ดำรงชีวิตและการงานยิ่ง

๒.๔.๓ อัตถจริยา

อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม

๑. การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดี ของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของ ประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

๒. การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็ต้องสร้างตนให้เป็น ประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน บำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ตามสติกำลังทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “คนทำหมู่คณะให้ดังงาม”

ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงความหมายของอัตถจริยาทัศนะของนักวิชาการ ดังนี้

อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริม ในทางจริยธรรม^{๗๗} อัตถจริยา คือ การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำ พังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั่นวับั่นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอัตถจริยาได้หลาย วิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ได้บังคับบัญชาดังโคลงโลกนิติ ที่ว่า อัตถจริยา แปลว่า ช่วยเหลือผู้อื่นหรือเรียกว่าสงเคราะห์ผู้คนโดยการกระทำหรือประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทางกาย วาจาและใจ^{๗๘} และได้กล่าวถึงอัตถจริยา แปลว่า ช่วยเหลือผู้อื่นหรือ เรียกว่า สงเคราะห์ผู้คนโดยการกระทำหรือประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทางกาย วาจาและใจ^{๗๙}

^{๗๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

^{๗๘}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐-๗๕.

^{๗๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕-๒๘.

อรรถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน คือ การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดจนประเทศชาติ สิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละเว้น ไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ สามารถปฏิบัติได้ทั้งกาย วาจา ใจ ในทุกเวลาทุกโอกาส^{๘๐} อรรถจริยาคือการประพฤติประโยชน์ชวนช่วยช่วยเหลือ กิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม^{๘๑} อรรถจริยา คือ ทำตนเป็นคนที่มีประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคมและประเทศชาติ^{๘๒} อรรถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือ กิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม^{๘๓}

จากการค้นคว้าผู้วิจัยสรุปได้ว่า อรรถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว พุ่มพวงร่างกายในการช่วยเหลือผู้อื่นแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ด้วยร่างกาย บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๒.๓.๖ สมานัตตตา

สมานัตตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตัวดีวางตัวเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน การทำตัวให้เป็นคนน่ารัก น่าเคารพนับถือ และนำให้ความช่วยเหลือร่วมมือ การทำตัวได้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ลักษณะนิสัยของผู้มีสมานัตตตา คือ

๑. ปฏิบัติตัวเหมาะสมกับภาวะที่ตัวเป็น
๒. เป็นกันเอง ไม่ถือเนื้อถือตัว แต่ไม่ปล่อย
๓. เข้าหา พูดจาด้วยง่าย

๔. อ่อนน้อมถ่อมตน แต่เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว “ความเสมอภาคที่แท้ มากับความเป็นธรรม ที่สร้างสามัคคี มิใช่มีไว้เพื่อให้แก่งแย่งความเป็นธรรม” ยังมีความหมายของสมานัตตตา อีกแง่หนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายหลักเลยท่านเน้นไว้โดยใช้คำบาลีว่า สมานสุขทุกขตา แปลว่า มีสุขทุกข์เสมอกัน หมายความว่า เธอสุขฉันก็สุขด้วย เธอทุกข์ฉันก็ไม่ทิ้ง ทั้งร่วมความสุขความเจริญ และ ร่วมเผชิญร่วมแก้ปัญหาหรือว่า ทุกข์ก็ทุกข์ด้วย สุขก็สุขด้วย

ภาษาไทยเรียกว่า ร่วมสุขร่วมทุกข์ แ่งนี้เป็นลักษณะสำคัญของสมานัตตตา ที่จะทำให้นมนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยดี เมื่อเราอยู่ร่วมสังคมเดียวกับเขา ก็ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน โดยมีความหมายครบมาทุกแง่ตั้งแต่สามข้อแรก ความเสมอภาคจึงจะสมบูรณ์ แล้วก็ไม่ใช่เสมอภาคกันเฉย ๆ ยังช่วยเหลือดูแลกันด้วย ทาน ปิยวาจา และอรรถจริยา ครบทุกด้าน ทุกสถานการณ์ แล้วก็ไม่ใช่มีเพียงแค่การแสดงออกภายนอก แต่การแสดงออกนั้นมาจากใจจริง โดยมีคุณธรรมในใจเป็นฐานที่มามากด้วย ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

^{๘๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓-๓๑.

^{๘๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕-๓๖.

^{๘๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕.

^{๘๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๓.

สมานัตตตา หมายถึง ทำตัวให้เข้ากับเขาได้วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุข ทุกข์ คือ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้แก้ไข ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๘๔} สมานัตตตา คือ การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข”

นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง ตัวอย่างคนที่มีสมานัตตตาก็คือคนที่เป็ “เพื่อนตาย” ในโคลงบทนี้

เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว แหนงหนี หาง่ายหลายหมื่นปี

เพื่อนตาย ถ่ายแทนชีวาวัตม์ หายาก ฝากผีไข้ ยากแท้จักหา^{๘๕}

สมานัตตตา แปลว่า มีตนเสมอต้นเสมอปลาย คือรู้จักวางตนเหมาะสมกับฐานะที่ควรจะเป็นหรือที่ตนเป็น^{๘๖} และสมานัตตตา ยังหมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหมายถึง การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ที่บัญญัติเอาไว้เป็นระเบียบของสถานที่ ของหน่วยงานเช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษากฎระเบียบของสถานที่ราชการต่าง ๆ เป็นต้น ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง ในทางพระพุทธศาสนาก็คือ พระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง^{๘๗} สมานัตตตา คือ วางตนสม่ำเสมอ เสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอ กัน ในชนทุกชั้น วางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้ถูกทาง^{๘๘} สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ทำให้เกิด軒ชั้นขึ้น^{๘๙} ได้กล่าวถึง สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอ กันในชนทั้งหลาย^{๙๐}

จากการค้นคว้าผู้วิจัยสรุปได้ว่า สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว เปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้มิให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน

^{๘๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

^{๘๕}อ้างแล้ว, หน้า ๗๐-๗๕.

^{๘๖}อ้างแล้ว, หน้า ๒๕-๒๘.

^{๘๗}อ้างแล้ว, หน้า ๒๓-๓๑.

^{๘๘}อ้างแล้ว, หน้า ๓๕-๓๖.

^{๘๙}อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๕.

^{๙๐}อ้างแล้ว, หน้า ๑๔๓.

ตารางที่ ๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ ตามนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล

นักวิชาการและแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), สุจิตรา รณริน (๒๕๓๘, หน้า ๑๕) บุญสิริ ขวลิตรารัง (๒๕๒๙, หน้า ๒๓-๓๑)	หลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อติจริยา และ สมานัตตตา ทาน หมายถึงการให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน ซึ่ง เป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุก ๆ คนนั้นย่อมต้องการความ ช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่าง ๆ ในด้านวัตถุ เช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ การให้ มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของตลอดจนถึงให้ความรู้ และคำแนะนำสั่งสอน
พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๗๐-๗๕)	ช่วยเหลือผู้อื่นหรือเรียกว่า สงเคราะห์ผู้คนโดยการ กระทำหรือประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทางกาย วาจา และใจ
ปรีชา นันทาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ), ๒๕๔๔, หน้า ๑๔๓. อุดม เขยกิจวงศ์ และ กนิษฐาน แบนสุวรรณ ๒๕๔๘, หน้า ๑๑๕.	ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติ สม่ำเสมอในชนทั้งหลาย การวางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ทำให้ เกิดขุ่นขึ้น

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่เลขที่ ๒๐ หมู่ ๑ ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐ ไร่ โดยมีเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน ๘๙ คน ผู้ต้องขัง จำนวน ๑,๙๐๐ คน ภายในกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี การสื่อสารทางการเมืองเปรียบเสมือนเป็นช่องทาง วิธีการ ที่จะสื่อสารการเมืองเพื่อให้ประชาชน ได้รับรู้ รับทราบ ถึงแนวคิด ทศนคติ อุดมการณ์ ของผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้แทนเพื่อนำพาประเทศพัฒนาได้เท่าทันประเทศ ซึ่งยังมีกลุ่มประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่สามารถรับรู้แนวคิด ทศนคติ อุดมการณ์ ของผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือเป็นผู้แทนเพื่อนำพาประเทศพัฒนาได้เท่าทันประเทศ คือ กลุ่มผู้ต้องขัง ซึ่งคนกลุ่มนี้ถูกจำกัดและปิดกั้นโดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ จึงทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ณ ขณะนี้ว่าเกิดอะไรขึ้น และเป็นอย่างไรร

ผู้ต้องขัง เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะกลับสู่สังคม ใช้ชีวิตอย่างปกติเหมือนคนทั่วไป และมีสิทธิเท่าเทียมเหมือนคนทั่วไป เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งควรจะได้รับรู้ ข่าวสาร การเมือง เพื่อรับรู้เป็นพื้นฐาน ในการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เพื่อไม่ให้ผู้นำหรือผู้แทนซื้อสิทธิ ขायเสี่ยง ในและหวังผลประโยชน์จากคะแนนเสียงของบุคคลเหล่านี้ จึงต้องมีการนำข้อมูลข่าวสาร การเมือง ไปประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าว เป็นวิธีการสื่อสารทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลที่จะนำข้อมูลข่าวสาร การเมืองไปประชาสัมพันธ์ หรือบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังรับทราบได้ คือ ผู้คุม ซึ่งผู้คุมจะสามารถประชาสัมพันธ์และส่งข่าวสาร การเมืองให้กับผู้ต้องขังได้ การส่งข่าวสาร การเมืองนั้น เปรียบเสมือนการสื่อสารทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของผู้คุม ดังนั้น การสื่อสาร ทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จจึงต้องเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาร และบริบททางการเมืองด้วยเช่นกัน อันจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นการนำข่าวสารทางการเมือง ถ่ายทอดให้ความรู้ ความคิดเห็น เรื่องราวต่างๆ ของข่าวสารทางการเมือง ของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป คือผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยอาศัยสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ^{๙๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง: ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๕๓” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง ในฐานะผู้ส่งสารนั้น พบว่า พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ที่ใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร โดยนำเอาการตลาดการเมืองมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจนประสบผลสำเร็จ มีการนำเอาจิตวิทยามวลชนมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองอย่างลงตัว และมีการสื่อสารในการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่ซื่อสัตย์ สุจริต ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการวิจัย พบว่า

๑. การนำเอาแนวคิดด้านศาสนา มาผสมผสานกับแนวคิดด้านประชาสงเคราะห์สร้างเอกลักษณ์ให้โดดเด่นแก่พลตรีจำลอง ศรีเมือง

๒. การมีสื่อของตัวเอง เช่น โทรศัพท์ดาวเทียมเอเอสทีวี เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

^{๙๑}ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ, “การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง: ศึกษาในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๕๓”, *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๘).*

๓. การเปลี่ยนแปลงจุดยืนทางการเมืองทำให้พลตรีจำลอง ศรีเมือง ไม่ประสบความสำเร็จในการเมืองระดับชาติ

๔. การนำเสนอภาพลักษณ์ที่ไม่สอดคล้องบริบทนำมาสู่ความพ่ายแพ้ทางการเมือง

วิชาญ จำปาขาว^{๙๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีองค์ประกอบครบถ้วนตามตัวแบบ SMCR Model ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) กล่าวคือ ผู้ส่งสาร (Source) ในที่นี้ คือ แกนนำมีความรู้ ประสบการณ์และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ประกอบกับการมีเครือข่ายที่กว้างขวางทำให้การสื่อสารของกลุ่มได้รับความสนใจและสามารถดึงดูดโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตาม ประกอบกับตัวสาร (Message) ที่สามารถชักจูงและกระตุ้นปลุกเร้าผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกร่วมกับกลุ่ม นอกจากนี้ก็ยังมีจัดการกับโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุมอย่างเป็นระบบอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการระดมมวลชน และจัดการกับมวลชนที่มีจำนวนมากได้อย่างต่อเนื่องและในส่วนของช่องทางในการสื่อสาร (Channels) นั้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีช่องทางสื่อสารอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็น การปราศรัยบนเวที สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อโซเชียลต่าง ๆ ซึ่งสื่อเหล่านั้นช่วยให้การเผยแพร่ข่าวสารออกมาได้อย่างเป็นระบบและสามารถผลิตซ้ำตัวสารของกลุ่มออกมาได้ตลอดเวลา ช่องทางในการสื่อสารเหล่านี้จึงก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) ของกลุ่มมวลชนได้ และสุดท้ายก็คือ ผู้รับสาร (Receiver) แม้จะมีความหลากหลายทางด้าน อาชีพ การศึกษา สถานะทางสังคม และอายุ แต่ผู้รับสารของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนั้นก็มีความคิดเห็นเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองที่ตรงกันกับกลุ่ม ประกอบกับเนื้อหาของสารที่มีความเป็นปัจจุบัน

ด้วยปัจจัยขององค์ประกอบในกระบวนการสื่อสารทั้งหมด จึงทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยสามารถทำการระดมมวลชนมาร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองกับกลุ่มของตนได้เป็นจำนวนมากและเป็นระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน

^{๙๒}วิชาญ จำปาขาว, “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔).

ศิริพร กิจประกอบ^{๙๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กำนันสุเทพ” ในฐานะนักสื่อสารณรงค์ทางการเมืองจากมุมมองของนักข่าวสายการเมือง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า “กำนันสุเทพ” มีกลยุทธ์การสื่อสารในแง่ นักสื่อสารณรงค์ทางการเมืองที่วิเคราะห์ได้ตามคุณลักษณะจากทฤษฎีความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าว หรือผู้ส่งสาร (Source credibility) ซึ่งประกอบด้วย ความน่าไว้วางใจ น่าเชื่อถือ (Trustworthiness) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีการรับรู้ต่อ “กำนันสุเทพ” ว่ามีพื้นฐานไว้วางใจเชื่อถือได้ในการเป็นการรณรงค์ ส่วนหนึ่งมาจากบุคลิก และความเป็นผู้นำจากการเป็นนักการเมืองรุ่นเก่าที่มีทั้งอำนาจ ประกาศลาออกจากการเป็น ส.ส และสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ แสดงบทบาทนำการชุมนุมด้วยตัวเองไม่กลัวความเหน็ดเหนื่อย ส่วนในด้านความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ (Expertness) ของผู้ส่งสาร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเห็นว่า “กำนันสุเทพ” ได้นำความรู้ ความเชี่ยวชาญ จากการเป็นนักการเมืองมืออาชีพมานานและประสบการณ์จากการเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลมาปรับใช้ชักจูงมวลชนเข้าร่วมการชุมนุม ส่วนในด้านลักษณะความเป็นพลวัต (Dynamism) พบว่า “กำนันสุเทพ” นอกจากมีความสามารถด้านวาทีศิลป์แล้วยังให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางด้านอารมณ์ โน้มน้าวใจความรู้สึกของมวลชนกับการชุมนุมทุกครั้งโดยมีการปรับอารมณ์ให้สอดคล้องไปกับสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การเต้นและร้องเพลงบนเวทีปราศรัยและการหลั่งน้ำตาให้กับผู้เสียชีวิต เป็นต้น

วรัญญา ประเสริฐ^{๙๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๙” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบรายการคืนความสุขให้ประชาชนในชาติ มีการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้แก่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ เนื้อหา หรือสารที่สื่อสารออกมาแบ่งได้ ๒ ลักษณะ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนภารกิจทางการเมือง ได้แก่ การระบุปัญหาของประเทศ การชี้แจงเจตนารมณ์ทางการเมือง การให้ภาพการปกครองในอุดมคติ การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ การปฏิรูปประเทศ ด้านต่าง ๆ และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดอุปสรรคทางการเมือง ได้แก่ การจัดการด้านสื่อมวลชน การจัดการด้านการชุมนุมต่อต้าน และการจัดการด้าน

^{๙๓} ศิริพร กิจประกอบ, “กำนันสุเทพ” ในฐานะนักสื่อสารณรงค์ทางการเมืองจากมุมมองของนักข่าวสายการเมือง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์, (คณะนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๘).

^{๙๔} วรัญญา ประเสริฐ, “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๙”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙).

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนั้น กลวิธีโน้มน้าวใจที่พบในรายการมีลักษณะผสมผสานระหว่างการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล

ปวีณฯ หาญชนะ^{๔๕} ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของ ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๒” การเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารในการเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังการรัฐประหาร ผลการวิจัยพบว่า ดร. ทักษิณ ได้เลือกใช้กลยุทธ์โดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางการเมืองและผลประโยชน์ที่จะได้รับ กล่าวคือ ภายหลังก่อรัฐประหาร ดร.ทักษิณ หมดอำนาจทางการเมืองทำให้ไม่สามารถใช้ช่องทางทางสื่อของรัฐได้ จึงปรับเปลี่ยนมาใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตแทน ในด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร ดร.ทักษิณเผยแพร่เนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านดีของตนเอง และแนวคิดประชาธิปไตยตามทัศนะส่วนตัวตนเองในการสร้างความชอบธรรมในด้านกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ และได้ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ทางการเมือง

สุภาภรณ์ ตังอินทร์^{๔๖} ได้ศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนัน” นำเสนอให้เห็นผลการวิจัยว่า ส.ว. ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนันมาก่อนใช้การสื่อสารเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองของตน โดยอาศัยความได้เปรียบจากการดำรงตำแหน่งกำนันในการไต่เต้าขึ้นสู่การเป็น ส.ว. กล่าวคือ ก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง ส.ว. ได้สื่อสารเพื่อรณรงค์หาเสียงให้ได้รับการเลือกตั้ง โดยส่งสารเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประสบการณ์การทำงานหมายเลขผู้สมัคร พร้อมกับสร้างภาพลักษณ์ที่ดีด้วยการวางตัวเป็นกันเองกับประชาชนในพื้นที่เช่นเดียวกับเมื่อครั้งเป็นกำนัน มีการเลือกใช้ภาษาและช่องทางการสื่อสารให้เป็นที่ยอมรับและจดจำได้ง่าย ภายหลังก่อเข้าสู่ตำแหน่ง ส.ว. แล้ว ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นกำนันมาก่อนได้ใช้การสื่อสาร เพื่อสื่อสารให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ผลงานของตนในฐานะ ส.ว. อีกทั้งมีคณะทำงานเมื่อครั้งเป็นกำนันช่วยกระจายข่าวสารอีกช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังต้องปากกฏตัวต่อสาธารณชนโดยตรง เช่น การลงพื้นที่พบประชาชน และผ่านสื่อมวลชน เช่น การอภิปรายในสภาหรือการให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่สังคมสนใจ เพื่อให้ตนเองอยู่ในสายตาของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

^{๔๕}ปวีณฯ หาญชนะ, “การสื่อสารทางการเมืองของ ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๒”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, (ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙๖-๓๐๙.

^{๔๖}สุภาภรณ์ ตังอินทร์, “กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนัน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๓-๑๓๗.

พันเลิศ พัฒนาดี^{๙๗} ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองผ่านสัญลักษณ์: ศึกษาในห้วงวิกฤตทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๓” มุ่งศึกษาสัญลักษณ์และนัยทางการเมืองที่ถูกใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (กลุ่มคนเสื้อแดง) ผลการศึกษาพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีการสื่อสารทางการเมืองผ่าน

๑. บุคคลได้แก่ ดร.ทักษิณ ชินวัตร และ นายสนธิ ลิ้มทองกุล

๒. วาทกรรม เช่น ระบอบทักษิณ กู้ชาติ ทหารราช ทักษิณ. ออกไป (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) อำมาตย์-ไพร่ ผู้มีบาปมีนอกรีตรัฐธรรมนูญ ทักษิณ. . . สู้สู้ (กลุ่มคนเสื้อแดง) เป็นต้น

๓. สี นับว่าเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองของการแบ่งแยกฝักฝ่ายอย่างเห็นได้ชัดที่สุดในห้วงความขัดแย้งทางการเมือง โดยสีเหลือง นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มคนเสื้อเหลืองแล้วยังเป็นสีที่สื่อถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และสีแดง นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของคนเสื้อแดงแล้วยังมีนัยถึง การสนับสนุน ดร.ทักษิณ และพลังของคนรากหญ้าทั่วทั้งประเทศ

๔. วัตถุสิ่งของ เช่น มือตบ เท้าตบ หัวใจตบ สื่อถึงการต่อสู้ด้วยร่างกายและจิตใจ รูปในหลวงรัชกาลที่ ๙ สื่อถึงการทำเพื่อสถาบัน ฯ ธงชาติ สื่อถึงการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของชาติบ้านเมือง การเสียสละเพื่อประเทศ

ทั้งนี้ ผลการวิจัยต้องสะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้ทางการเมืองมีความแตกต่างกัน ไปตามทัศนคติทางการเมืองของแต่ละฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เหมือนกัน คือ เป้าหมายของการนำสัญลักษณ์มาใช้ในการต่อสู้ทางการเมือง ก็เพื่อระดมพลังมวลชน สร้างการสนับสนุนยอมรับ และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ฝ่ายตนเอง

^{๙๗} พันเลิศ พัฒนาดี, “การสื่อสารทางการเมืองผ่านสัญลักษณ์: ศึกษาในห้วงวิกฤตทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๓”, **รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๕ ปี**, วิทยาลัยการสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, บรรณาธิการโดย ลิขิต อีร์เวคิน และคณะ (กรุงเทพมหานคร : แอ๊ปป์า พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓๙-๒๕๑.

กรนก นิลดำ^{๔๘} ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร” ผลการศึกษาพบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๑๖ ยุคทหารมีบทบาททางการเมืองสูงด้วยเงื่อนไขจากกองทัพมีความเข้มแข็ง ภาคประชาสังคมมีความอ่อนแอหรือหมดโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มราชการให้การสนับสนุนกองทัพ ส่วนบริบทภายนอกพบการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจ และภาวะสงครามเย็น ยุคที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๔๐ ยุคสังคมไทยมีประชาธิปไตยครึ่งใบเป็นผลมาจากการบทบาททางการเมืองของทหารลดน้อยลงหลังจากเหตุการณ์วันมหาวิปโยค ความขัดแย้งเหล่าบรรดาพรรคการเมือง ผนวกกับการลดทอนที่ของประเทศไทยในกานเกี่ยวหนุนประเทศไทย ทว่าอิทธิพลของทหารยังปรากฏอยู่ เพราะกลุ่มนักธุรกิจเกี่ยวหนุนทหาร และกองทัพเป็นสถาบันเดียวที่สามารถแก้ไขปัญหาการขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ และยุคปฏิรูปทางการเมือง ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๘ จากปัจจัยความเป็นทหารอาชีพ และมิติประชาสังคมมีความเข้มแข็ง สำหรับภูมิหลังของผู้นำทั้ง ๕ คน จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เติบโตจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตจากครอบครัวชนชั้นกลาง ซึ่งผู้นำทั้ง ๕ คนมาจากครอบครัวข้าราชการพลเรือนและทหาร และผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทั้งหมด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะและการแสดงออกทางการเมืองสื่อสารมาจากเงื่อนไขด้านภูมิหลังเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดสามารถแบ่งได้ ๒ ลักษณะ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ และพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ พูดจาสุภาพ เรียบร้อย ให้เกียรติผู้อื่น ระมัดระวัง การพูดและหลีกเลี่ยงการสร้างศัตรู และรูปแบบการสื่อสารลักษณะหนึ่ง คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีเอกลักษณ์การสื่อสารที่คล้ายกัน คือ พูดจาเสียงดังกังวานชัดเจนและดู ส่วนกลยุทธ์เนื้อหาสารของผู้นำทั้ง ๕ คน เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน โดยจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เลือกการปราศรัยเป็นช่องทางหลักสำคัญในการสื่อสาร พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ใช้แถลงการณ์ในรูปแบบของคลิปวิดีโอ เป็นช่องทางหลัก ส่วน พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ไม่ปรากฏความโดดเด่นในการใช้ช่องทางการสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมายทางการเมือง

^{๔๘}กรนก นิลดำ, “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร”, **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์** สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

สะถิระ เผือกประพันธุ์^{๙๙} ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๒-๒๕๔๘” ผลการวิจัยพบว่า บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน สามารถแยกบริบทออกเป็น ๔ ช่วง คือ บริบทในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๒- พ.ศ.๒๕๑๖ ยุคของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๒๐ ยุคประชาธิปไตยแบ่งบาน ช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๑-๒๕๓๑ ยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ ช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๑-๒๕๔๓ ยุคประชาธิปไตยของประชาชน ฉบับ และช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๙ ยุคประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.๒๕๔๐ เกิดความขัดแย้งทางการเมืองค่อนข้างรุนแรง ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (พ.ศ.๒๕๔๐)

กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน ในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๔๙ ในฐานะตัวแทนผู้ส่งสารนายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นผู้มีรู้ความสามารถทางด้านการเมืองมีอุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองที่รักความเป็นประชาธิปไตย อยู่บนหลักของความถูกต้องชอบธรรมต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง รู้และเข้าใจในกฎระเบียบเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์สุจริต สิ่งเหล่านี้คือตัวตนและภาพลักษณ์ที่ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับนายอุทัย พิมพ์ใจชน ในฐานะเป็นผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร เนื้อหาของสารที่นายอุทัย พิมพ์ใจชน ได้สื่อสารออกสู่สาธารณะชน เช่น การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ความเป็นกลางทางการเมือง ความเด็ดขาดและกล้าตัดสินใจ ความซื่อสัตย์และยุติธรรม การกระจายอำนาจสู่ประชาชนเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการตอบอภิปรายในสภา เป็นต้น ช่องทางในการสื่อสารได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา การปราศรัย เป็นต้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน สรุปได้ดังนี้

๑. แนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง : การที่จะเป็นผู้ที่ยืนหยัดอยู่บนถนนการเมืองที่ยาวนานได้นั้น ต้องมีจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองบนหลักการของความถูกต้องเที่ยงธรรมตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง ความเป็นกลางทางการเมืองและทำหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ อย่างมีความรับผิดชอบ

^{๙๙}สะถิระ เผือกประพันธุ์, “การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๒-๒๕๔๘”, *ดุชนิพนธ์ปรัชญาคุษณบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔).*

๒. ภาพลักษณ์ทางการเมือง : นักการเมืองที่จะเป็นที่ยอมรับของประชาชนต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูง ไม่ว่าจะเป็นการให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน โดยควบคุมอารมณ์และใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา มีลักษณะของภาวะผู้นำตามแบบผู้นำประชาธิปไตย ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ มีความแม่นยำในการตัดสินใจ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ประธานรัฐสภา มีความแม่นยำในกฎระเบียบการประชุม ทำให้เป็นที่ยอมรับ และต้องสื่อสารภาพลักษณ์ไปยังประชาชน อันจะก่อให้เกิดภาพที่ดีต่อผู้รับสาร

๓. กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง : นายอุทัย พิมพ์ใจชน ได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านสื่อบุคคล โดยเฉพาะช่วงแรก ๆ สื่อบุคคลจะมีความสำคัญมากเพราะข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี การสื่อสารยังไม่พัฒนาเท่าทุกวันนี้ ผู้นำชุมชน และหัวหน้างานจึงเป็นสื่อบุคคลที่จำเป็น รองลงมา คือ สื่อมวลชน และสื่อเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งหรือสื่อเฉพาะกิจโดยเฉพาะการปราศรัยต้องเป็นที่ชื่นชอบของชาวบ้าน

๔. การให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่ฐานเสียง และมีระบบการเมืองท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพราะวิถีชีวิตสังคมไทยยังต้องการระบบอุปถัมภ์ค้ำชูกัน นักการเมืองต้องพึ่งพาได้ จึงจะทำให้ นักการเมืองได้รับความนิยมตลอดไป ซึ่งในกรณีของนายอุทัย พิมพ์ใจชน ในระยะหลัง ได้ห่างเหินกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นฐานเสียงทำให้คู่แข่งทางการเมืองที่รักษาพื้นฐานเสียงได้ดีกว่าแย่งชิงความนิยมในหมู่ประชาชนไป

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขัง เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เตรียมพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคม และเป็นบุคคลหนึ่งที่จะมีสิทธิส่วนหนึ่งที่จะมีสิทธิมีเสียงในทางการเมือง

นิตินัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์^{๑๐๐} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย กลุ่มเรือนจำประเภทเรือนจำจังหวัดมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยสูง ที่สุด กลุ่มเรือนจำประเภททัณฑสถานมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาแบ่งตามเขตการบริหารเรือนจำ พบว่าเขตการบริหารที่ ๑๐ มีดัชนีความวิกฤติน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่ม อาเซียนพบว่าประเทศไทยมีดัชนีความวิกฤติในเกณฑ์วิกฤติน้อย รองจากประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย สำหรับแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทยในเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ การทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ การใช้มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกในเรือนจำ แนวทางในเชิงการจัดการ คือ การพัฒนาระบบ

^{๑๐๐}นิตินัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑) : ๑๑๕๔.

การ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ระบบการพัฒนาพฤตินิสัย ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การ ปรับปรุง โครงสร้างเรือนนอนและสร้างเรือนนอนขึ้นใหม่

ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา^{๑๐๑} ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการ ควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” พบว่า กลุ่มประชากร ที่ใช้ในการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชายและมีอายุระหว่าง ๓๖-๔๐ ปี ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ใน ระดับปริญญาตรีและสมรสแล้วส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ร้อยละ ๑๖.๖ มีความไม่แน่ใจว่ากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในปัจจุบันมีความเหมาะสมในการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เนื่องจากมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับหลายประการที่เป็นอุปสรรคใน การทำงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ร้อยละ ๓๒.๕ มีความเห็นที่ไม่แน่ใจว่าสภาพ ความเป็นอยู่ในเรือนจำเอื้อต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากปริมาณผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ประมาณ ๘๐,๐๐๐ คนเท่านั้น และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๔๗.๗ มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าผู้ต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์ ควรมีการควบคุมดูแลที่เข้มงวดกว่าผู้ต้องขังในคดีธรรมดา เนื่องจากผู้ต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์มี ระยะเวลาที่ต้องโทษยาวนานจึงมีแนวโน้มในการแหกหลบหนีมากกว่าผู้ต้องขังที่ต้องโทษระยะเวลา สั้นๆ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ร้อยละ ๓๕.๑ มีความเห็นด้วยว่าการบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดโดย วิธีชุมชนบำบัดช่วยให้ผู้ต้องขังเลิกสารเสพติดได้และไม่หวนกลับไปเสพอีก เนื่องจากผู้ต้องขังที่ได้รับ การบำบัดด้วยวิธีชุมชนบำบัด จะมีกำลังใจที่จะเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าวิธีอื่นอย่างชัดเจน และจะทำให้ปริมาณผู้ต้องขังคดียาเสพติดลดลงอีกด้วย เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๙.๗ มี ความเห็นด้วยว่าควรให้การดูแลผู้ต้องขังสูงอายุเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากอายุที่มากขึ้นจะทำให้สภาพ ร่างกายและจิตใจอ่อนแอลง หากจะต้องอยู่ในสถานะผู้ต้องขังแล้ว เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จำต้องดูแลเป็น กรณีพิเศษ เพราะสภาพจิตใจจะอ่อนไหวมากกว่าผู้สูงอายุทั่วไป เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ร้อยละ ๒๐.๘ มี ความเห็นที่ไม่แน่ใจว่าควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังรับรู้ข่าวสารภายนอกได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เนื่องจาก ข่าวสารภายนอกบางประเภทอาจกระตุ้นให้จิตใจของผู้ต้องขังเกิดความอึดอัด อั้นจะเป็นภัยต่อความ มั่นคงของเรือนจำได้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๓๔.๔ มีความไม่เห็นว่าจำนวนเจ้า พนักงานผู้ควบคุมมีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนผู้ต้องขัง เนื่องจากกรอบอัตรากำลังที่มีอยู่อย่างจำกัด ผนวกกับจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งพื้นที่เรือนจำ/ทัณฑสถานที่คับแคบ ทำให้เจ้าหน้าที่ ราชทัณฑ์ต้องตรากตรำทำงานหนักเกินกว่าที่ควรจะเป็นสำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีอายุ อายุราชการ และประสบการณ์การทำงานภายในเรือนจำที่ต่างกัน จะมี

^{๑๐๑}ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา, “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม”, **บทความวิจัย**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖).

ความสัมพันธ์กับทัศนต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ส่วนความรู้ ความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติ การควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟู พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๓๙ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ด้านการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟู วิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์โครงสร้างการบริหารของเรือนจำที่ต่างกัน จะมีความสัมพันธ์กับทัศนต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถควบคุมและดูแลผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึง ปัญหาปริมาณผู้ต้องขังมากทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังลดลง ปัญหาด้านงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ต่างก็เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากที่สุด ส่วนปัญหาด้านการขาดเทคโนโลยีที่ช่วยในการควบคุมผู้ต้องขัง และปัญหาทัศนคติของบุคลากรในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีความเห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคมากในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา เห็นว่า ในระดับนโยบาย กรมราชทัณฑ์ควรมีนโยบายในการบริหารงานเรือนจำที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ควรกำหนดกฎระเบียบที่เคร่งครัดและเด็ดขาดในการควบคุมและแก้ไขฟื้นฟู ควรจัดประชุมหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อแสวงหานโยบายในการลดจำนวนผู้ต้องขังลง ส่วนในระดับปฏิบัติ ควรนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ ในระดับเจ้าหน้าที่ ควรมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในตำแหน่งอื่นได้ทุกระดับ ควรประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้มากขึ้นเพื่อการระดมทรัพยากร ควรมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ต้องขัง และควรจัดกิจกรรมเพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังซึ่งจะช่วยลดความตึงเครียดของผู้ต้องขังลงได้อีกส่วนหนึ่ง

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ ๔

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี คือ การให้ความรู้เรื่องข่าวสารทางการเมืองโดยถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่เรือนไปยังผู้ต้องขัง โดยนำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน, ปิยะวาจา, อุตถจริยา และสมานัตตา มาใช้ในการสื่อสารทางการเมือง

สังคหวัตถุ เป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน, หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรัก หลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน เพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน(แบ่งปันไป มา), ปิยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดใน สิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ), อุตถจริยา ช่วยเหลือกัน (ช่วยกิจกันไป) และสมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติตัวให้มีความเสมอต้น เสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน (นิสัยเป็นกันเอง)

สมหมาย บัวจันทร์, พันตรี^{๑๐๒} ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสมานัตตามากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือ ด้านทาน ด้านอรรถจริยา และ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านปิยวาจา เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แล้วพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ มีผลไม่ต่างกัน

ราชนัย ธงชัย, พันโท^{๑๐๓} ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสวัสดิ์อำเภอมือง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยสวัสดิ์อำเภอมือง จังหวัดระยอง มีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการในด้านทาน เป็นอันดับแรก รองลงมา มีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านปิยวาจา และสุดท้ายมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านอรรถจริยา โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก^{๑๐๔}

พระวีรวัฒน์ รอดสุโข ได้ทำวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ ไตรลักษณ์ ๓ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ระหว่างการสอนด้วยหนังสือ การ์ตูนและการสอนตามปกติ พบว่านักเรียนที่สอนโดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนประกอบ วิชาพระพุทธศาสนา มีความรู้เพิ่มขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยการสอนตามปกติ

^{๑๐๒}สมหมาย บัวจันทร์, “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการ ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐๓}พระวีรวัฒน์ รอดสุโข, “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาเรื่องสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ ไตรลักษณ์ ๓ กลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔ ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติ”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕).

^{๑๐๔}ราชนัย ธงชัย, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสวัสดิ์อำเภอมือง จังหวัดระยอง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

นิธรีญา สนั่นเมือง^{๑๐๕} ได้ทำวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา อัน ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ คือ (๑) ทาน การให้ (๒) ปิยวาจา การรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวาน (๓) อตถจริยา รู้จักเกื้อกูลกัน (๔) สมานัตตตา รู้จักการวางตนสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่น โดยหลักธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์กับการทำงานและการสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ได้ โดยผ่านพฤติกรรมตามธรรมชาติ อันได้แก่ ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งด้านการทำงานและส่วนตัว ให้ความมุ่งมั่นเป็นกันเอง และสนใจในทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอื่นชมเชย และสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำงานดีและประพฤติดีและจัดให้มีการฝึกอบรมประชุมสัมมนา แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เกิดความรู้และสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

สรุป การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี พบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีองค์ประกอบครบถ้วนตามตัวแบบ SMCR Model ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) กล่าวคือ ผู้ส่งสาร (Source) ในที่นี้ คือ เจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้ ประสบการณ์ในการสื่อสารที่ดี ประกอบกับการความสนใจและสามารถดึงดูดโน้มน้าวให้ผู้ต้องขังเกิดความสนใจ ประกอบกับตัวสาร (Message) ที่สามารถชักจูงและกระตุ้นปลุกเร้าผู้ต้องขังมีความคิดตาม ให้ความรู้สึกรับรู้ข่าวสารการเมืองทั่วไปและในส่วนของช่องทางในการสื่อสาร (Channels) เจ้าหน้าที่เรือนจำมีช่องทางสื่อสารทางการพูดหรือประชาสัมพันธ์กับผู้ต้องขังตามเสียงตามสายและการพูดในกลุ่มย่อยๆ และสุดท้ายคือ ผู้รับสาร (Receiver) แม้จะมีความหลากหลายทางด้าน อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาต้องโทษและชั้นของผู้ต้องขัง แต่ผู้รับสารก็มีทัศนคติในเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองทั่วไปที่ตรงกัน ประกอบกับเนื้อความของสารที่มีความเป็นปัจจุบัน คือ กล่าวถึงสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ทำให้ผู้รับสารมีความเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นพื้นฐาน ผู้รับสารจะเกิดความเข้าใจจนนำไปสู่การมีสำนึกหรืออุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน

ท้ายที่สุดการสื่อสารทางการเมืองทั่วไปของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังถือเป็นการสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องการเมืองทั่วไปให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและพร้อมที่กลับเข้าสู่สังคม

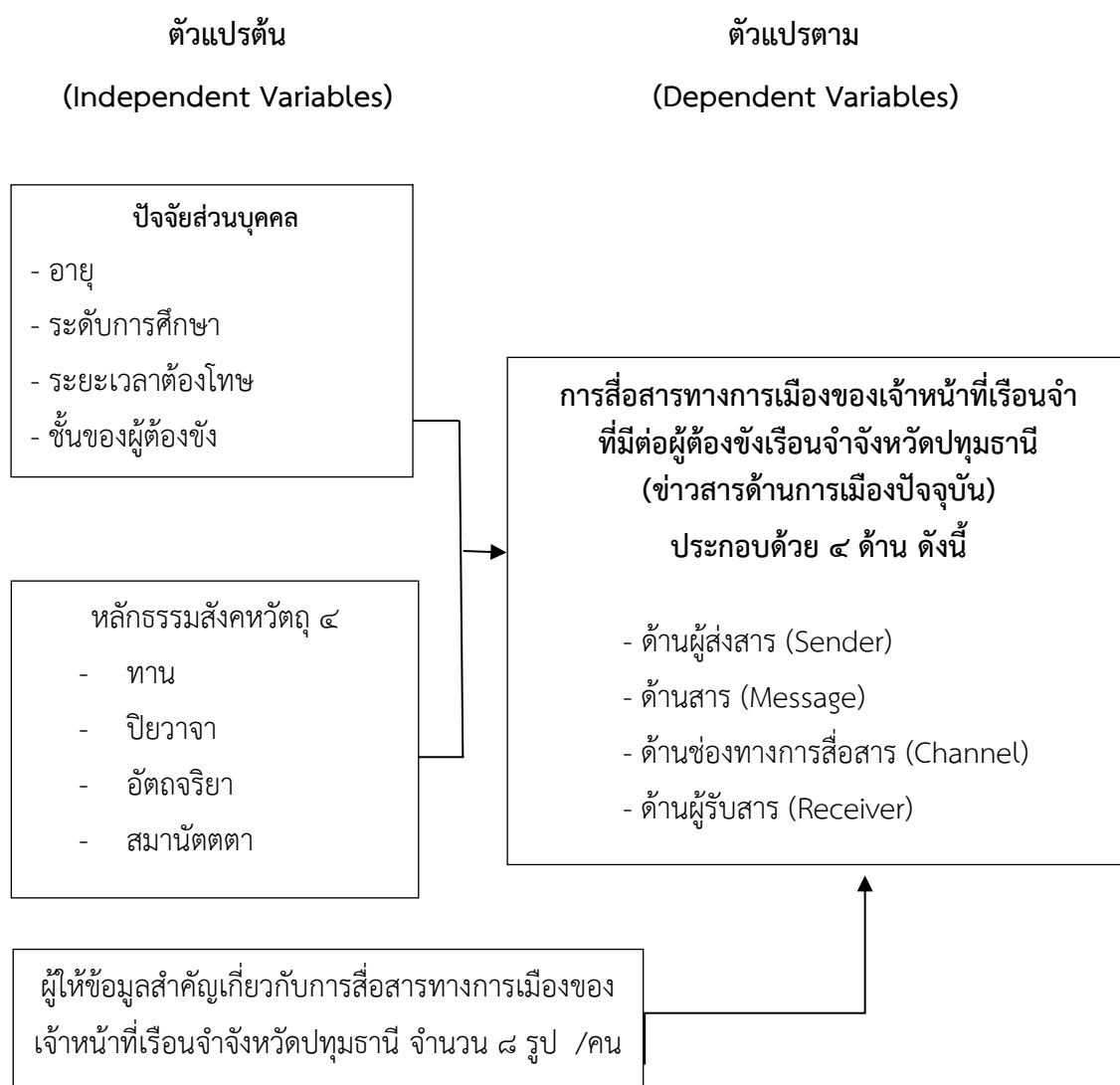
^{๑๐๕}นิธรีญา สนั่นเมือง, หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สังคหวัตถุ ๔ , วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕).หน้า ๕.

ตารางที่ ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล

นักวิชาการและแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
สุภาภรณ์ ตึงอินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ๒๕๕๓)	“กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนัน” ทางการสื่อสารให้เป็นที่รู้จักและจดจำได้ง่ายภายหลังการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แล้ว ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นกำนันมาก่อนได้ใช้การสื่อสารเพื่อสื่อสารให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
วิชาญ จำปาขาว (คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินบัณฑิต, ๒๕๕๐)	กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีองค์ประกอบตามตัวแบบ SMCR Model ของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo)
พันเลิศ พัฒนาดี (๒๕๕๔, หน้า ๒๓๙)	การสื่อสารทางการเมืองผ่านสัญลักษณ์และนัยทางการเมืองที่ถูกใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย
ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา (บทความวิจัย, ๒๕๔๖)	“ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถควบคุมและดูแลผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึง ปัญหาปริมาณผู้ต้องขังมากทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังลดลง
นิตินัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ (๒๕๖๑, หน้า ๑๑๕๙)	การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย สภาพการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย กลุ่มเรือนจำประเภทเรือนจำจังหวัดมีดัชนีความวิกฤตโดยเฉลี่ยสูง
สมหมาย บัวจันทร์, พันตรี (๒๕๕๑, หน้า ก)	การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจใน การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสมานัตตา
นิตริญา สนั่นเมือง (๒๕๔๖, หน้า ๕)	การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา สังคหวัตถุ ๔ นำมาประยุกต์กับการทำงานและการสมาคมกับบุคคล

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ” โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง “ทฤษฎีการสื่อสาร ของเดวิด เค เบร์โล (David K.Berlo, ๑๙๖๐)” ซึ่งกระบวนการสื่อสารนี้อาจเรียกทั่วไปว่า SMCR Model ตามแบบจำลอง ๔ ด้าน ดังนี้^{๑๐๖}

ภาพที่ ๒.๔ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๑๐๖}David K. Berlo, *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*, (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1996), p. 45.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร (Population)

ได้แก่ ผู้ต้องขังชาย เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๑,๕๐๐ คน^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ได้แก่ ผู้ต้องขังชาย เรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๓๑ คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ดังนี้

^๑เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๒, (อัดสำเนา).

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๑,๙๐๐ คน ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรทั้งหมด ๑,๙๐๐ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{1900}{1 + 1900(0.05)^2}$$

$$n = \frac{1900}{1 + 4.75}$$

$$n = \frac{1900}{5.75}$$

$$n = 330.43$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๓๑ คน

๓) วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เลือกสุ่มอย่างง่าย เป็นการเลือกตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือ ตัวอย่างที่ได้จึงเป็นกรณีพิเศษหรือยินดีให้ความร่วมมือหรืออยู่ในสถานที่หรือตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวตามจำนวนที่ต้องการ

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ คน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารกับผู้ต้องขังชาย เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

- ๑) นายมนตรี หนูดำ หัวหน้าฝ่ายทัณฑปฏิบัติ
- ๒) นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง
- ๓) นายสุรพล ปิ่นทอง เจ้าหน้าที่ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง
- ๔) นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์ หัวหน้าฝ่ายการศึกษา
- ๕) นายจารุพัฒน์ วรรณทวี อนุศาสนาจารย์
- ๖) นายพงศ์ศักดิ์ บุษพาพันธ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
- ๗) ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม จำนวน ๑ คน
- ๘) ผู้ต้องขังชั้นดีมาก จำนวน ๑ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถามเกี่ยวกับ อายุ,การศึกษา,ระยะต้องโทษและชั้นผู้ต้องขัง

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก ๕ ระดับ (Rating Scale) ทั้ง ๔ ด้าน จำนวน ๑๖ ข้อ คือ

๑) ด้านผู้ส่งสาร	จำนวน	๔	ข้อ
๒) ด้านสาร	จำนวน	๔	ข้อ
๓) ด้านช่องทางการส่งสาร	จำนวน	๔	ข้อ
๔) ด้านผู้รับสาร	จำนวน	๔	ข้อ

ตอนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ลักษณะคำถามปลายเปิด

โดยคำถามในตอนที่ ๒ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

การแปลผล

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ - ๕.๐๐ แปลผลว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ - ๔.๔๙ แปลผลว่า อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ - ๓.๔๙ แปลผลว่า อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ - ๒.๔๙ แปลผลว่า อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๔๙ แปลผลว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. รศ.อนุภูมิ โขเกษม	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
๒. ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
๓. ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
๔. ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์
๕. ดร.กาญจนา คำจตุติ	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกับผู้ต้องขัง จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๒ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๗๒

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ แบบสัมภาษณ์

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๑ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๓๑ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

^๒Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row, 1971), p. 67.

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) รวบรวมที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาย เรือนจำจังหวัดปทุมธานี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีต่อผู้ต้องขัง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบการนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด ตามลำดับความสำคัญ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) การสื่อสารทางการเมืองทั่วไปของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร ๒) ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ๓) ปัญหา อุปสรรค และมีแนวทางแก้ไข การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๓๑ คน จากประชากรทั้งหมดจำนวน ๑,๕๐๐ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

๔.๕ องค์ความรู้

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๓๑ คน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ระดับชั้นของนักโทษเด็ดขาด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๓๑)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐ – ๓๐ ปี	๗๔	๒๒.๔
๓๑ – ๔๐ ปี	๗๒	๒๑.๘
๔๑ – ๕๐ ปี	๗๑	๒๑.๕
๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๑๔	๓๔.๔
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๒. การศึกษา		
ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา	๒๗๓	๘๒.๕
อนุปริญญา/ปวส./ปวช.	๔๖	๑๓.๙
ปริญญาตรี	๑๒	๓.๖
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๓. ระยะเวลาต้องโทษ		
ต่ำกว่า ๑ ปี	๑๘	๕.๔
๑ ปี – ๕ ปี	๖๖	๑๙.๙
๕ ปี – ๑๐ ปี	๑๗๔	๕๒.๖
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๗๓	๒๒.๑
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐
๔. ชั้นของนักโทษเด็ดขาด		
ชั้นเยี่ยม	๑๓	๓.๙
ชั้นดีมาก	๒๑	๖.๓
ชั้นดี	๑๔๘	๔๔.๗
ชั้นกลาง	๑๑๕	๓๔.๗
ชั้นเลว	๑๔	๔.๒
ชั้นเลวมาก	๒๐	๖.๐
รวม	๓๓๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกได้ ดังนี้

อายุ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ รองลงมาคือ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๕ และน้อยที่สุดมีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔ ตามลำดับ

การศึกษา ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การศึกษาระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๕ รองลงมาคือ วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส./ปวช. จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙ และน้อยที่สุดคือ ปริญญาตรี จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ ตามลำดับ

ระยะเวลาต้องโทษ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระยะเวลาต้องโทษ ๕ - ๑๐ ปี จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ รองลงมาคือ ระยะเวลาต้องโทษมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๑ รองลงมาคือ ระยะเวลาต้องโทษ ๑ - ๕ ปี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๙ และน้อยที่สุดคือ ระยะเวลาต้องโทษต่ำกว่า ๑ ปี จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๔ ตามลำดับ

ระดับชั้น พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ระดับชั้นดี จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ รองลงมาคือระดับชั้นกลาง จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗, รองลงมาคือระดับชั้นดีมาก จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๓, รองลงมาคือระดับชั้นเลวมาก จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖, รองลงมาคือระดับชั้นเลว จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ และน้อยที่สุดคือระดับชั้นเยี่ยม จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๙ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์คำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านผู้ส่งสาร ๒) ด้านตัวข่าวสาร ๓) ด้านช่องทางการสื่อสาร และ ๔) ด้านผู้รับสาร ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

(n=๓๓๑)

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านผู้ส่งสาร	๓.๙๔	๐.๕๕	มาก
๒. ด้านข่าวสาร	๓.๙๐	๐.๕๘	มาก
๓. ด้านช่องทางการสื่อสาร	๒.๘๐	๐.๔๓	ปานกลาง
๔. ด้านผู้รับสาร	๒.๘๓	๐.๔๓	ปานกลาง
โดยรวม	๓.๓๗	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๓๗, S.D.=๐.๔๓) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}$ =๓.๙๔, S.D.=๐.๕๕) อยู่ในระดับมาก ด้านข่าวสาร ($\bar{X}$ =๓.๙๐, S.D.=๐.๕๘) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผู้รับสาร ($\bar{X}$ =๒.๘๓, S.D.=๐.๔๓) และด้านช่องทางการข่าวสาร ($\bar{X}$ =๒.๘๐, S.D.=๐.๔๓) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้ส่งสาร

(n=๓๓๑)

ด้านผู้ส่งสาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสาร การเมืองทั่วไป	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก
๒. เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจฟังเพราะ เป็นการให้ความรู้เรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป	๔.๑๒	๐.๖๔	มาก
๓. เจ้าหน้าที่เรือนจำคอยรับฟังและสามารถสอบถามเรื่อง เกี่ยวกับการเมือง	๔.๐๕	๐.๗๗	มาก
๔. เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง	๓.๘๑	๐.๖๓	มาก
โดยรวม	๓.๙๔	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้ส่งสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.55) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจฟังเพราะเป็นการให้ความรู้เรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.64) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำคอยรับฟังและสามารถสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการเมือง” ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.77) และข้อที่มีค่าน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.60) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านข่าวสาร

(n=๓๓๑)

ด้านข่าวสาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ความชัดเจน ความเข้าใจของข้อความข่าวสารทางการเมืองทั่วไป	๓.๗๙	๐.๘๖	มาก
๒. เนื้อหาข่าวสารทางการเมืองทั่วไปไม่มีการบิดเบือนโดยการพูดคุยส่งต่อกัน	๔.๑๐	๐.๖๘	มาก
๓. ข่าวสารมีความเชื่อถือได้ของการสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำ	๓.๘๔	๐.๖๒	มาก
๔. ความเหมาะสมของข่าวสารทางการเมืองทั่วไป เช่น ใจความสำคัญและรายละเอียดของตัวข่าวสารที่สื่อออกไป	๓.๘๕	๐.๗๑	มาก
โดยรวม	๓.๙๐	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านข่าวสาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๙๐, S.D.=๐.๕๘) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ว่า “เนื้อหาข่าวสารทางการเมืองทั่วไปไม่มีการบิดเบือน โดยการพูดคุยส่งต่อกัน” ($\bar{X}$ =๔.๑๐, S.D.=๐.๖๘) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ความเหมาะสมของข่าวสารทางการเมือง” ($\bar{X}$ =๓.๘๕, S.D.=๐.๗๑) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ความชัดเจน ความเข้าใจของข้อความข่าวสารทางการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}$ =๓.๗๙, S.D.=๐.๘๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านช่องทางข่าวสาร

(n=๓๓๑)

ด้านช่องทางข่าวสาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การสื่อสารทางการเมืองทั่วไปของเจ้าหน้าที่เรือนจำฟังแล้ว ไม่มีความยุ่งยาก ฟังได้ใจความที่น่าสนใจ	๔.๐๔	๐.๗๖	มาก
๒. การสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำสร้างความเข้าใจต่อ การทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์ จริง	๔.๐๑	๐.๘๔	มาก
๓. การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการ ถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป	๑.๗๕	๐.๖๓	น้อยที่สุด
๔. การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่ เหมาะสมแก่การสื่อสาร	๑.๔๑	๐.๕๐	น้อยที่สุด
โดยรวม	๒.๘๐	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านช่องทางข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=๒.๘๐$, S.D.=๐.๔๓) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำสร้างความเข้าใจต่อการทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์จริง” ($\bar{X}=๔.๐๔$, S.D.=๐.๗๖) รองลงมามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารทางการเมือง ขึ้นอยู่กับโอกาส” ($\bar{X}=๔.๐๑$, S.D.=๐.๘๔) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร” ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=๑.๔๑$, S.D.=๐.๕๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้รับสาร

(n=๓๓๑)

ด้านผู้รับสาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ผู้รับสารมีการนำข่าวสารที่ได้รับมา ไปพูดคุยเพื่อหา ข้อมูลเพิ่มเติม	๒.๒๓	๐.๔๒	น้อย
๒. ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย	๑.๗๐	๐.๗๗	น้อยที่สุด
๓. ผู้รับสารมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถซักถาม เจ้าหน้าที่เรือนจำ เมื่อมีโอกาส	๓.๖๗	๐.๗๙	มาก
๔. ผู้รับสารมีโอกาสที่จะได้มีการแสดงความคิดเห็น และ ข้อซักถาม เกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่เข้าใจกับเจ้าหน้าที่ เรือนจำ	๓.๗๒	๐.๗๒	มาก
โดยรวม	๒.๘๓	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้รับสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.43) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีโอกาสแสดงความคิดเห็น” ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.72) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถซักถามเจ้าหน้าที่เรือนจำ เมื่อมีโอกาส” ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.79) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย” ($\bar{X}=1.70$, S.D.=0.77) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ การศึกษา ระยะเวลาต้องโทษ และระดับชั้น โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม ในเรื่อง อายุ โดยการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทาง ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน ความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๑ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ โดยรวม

(n=๓๓๑)

อายุ	ระดับความคิดเห็น			
	n	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๒๐ – ๓๐ ปี	๗๔	๓.๔๒	๐.๔๕	มาก
๓๑ – ๔๐ ปี	๗๒	๓.๓๘	๐.๔๖	ปานกลาง
๔๑ – ๕๐ ปี	๗๑	๓.๐๐	๐.๓๐	ปานกลาง
๕๑ ปี ขึ้นไป	๑๑๔	๓.๕๔	๐.๓๑	มาก
โดยรวม	๓๓๑	๓.๓๗	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๗, S.D.=๐.๔๓)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ

(n=๓๓๑)

การสื่อสารทางการเมืองของ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดปทุมธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑.ด้านผู้ส่งสาร	ระหว่างกลุ่ม	๓๑.๖๗	๓	๑๐.๕๖	๕๐.๔๔	.๐๐๑**
	ภายในกลุ่ม	๖๘.๔๔	๓๒๗	.๒๑		
	รวม	๑๐๐.๑๐	๓๓๐			
๒.ด้านข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๒๑.๐๘	๓	๗.๐๓	๒๕.๙๑	.๐๐๑**
	ภายในกลุ่ม	๘๘.๗๐	๓๒๗	.๒๗		
	รวม	๑๐๙.๗๘	๓๓๐			
๓.ด้านช่องทางการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๓๕	๓	๓.๔๕	๒๒.๐๘	.๐๐๑**
	ภายในกลุ่ม	๕๑.๐๗	๓๒๗	.๑๖		
	รวม	๖๑.๔๑	๓๓๐			
๔.ด้านผู้รับสาร	ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๗	๓	.๖๖	๓.๖๗	.๐๑๐*
	ภายในกลุ่ม	๕๘.๕๓	๓๒๗	.๑๘		
	รวม	๖๐.๕๐	๓๓๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓๖.๒๐	๓	๑๒.๐๗	๕๖.๖๗	.๐๐๑**
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๖๒	๓๒๗	.๒๑		
	รวม	๑๐๕.๘๒	๓๓๐	๑๐.๕๖		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๙ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามอายุ โดยรวม
(n = ๓๓๑)

อายุ		๒๐ – ๓๐ ปี	๓๑ – ๔๐ ปี	๔๑ – ๕๐ ปี	๕๑ ปี ขึ้นไป
	$\bar{X}$	๔.๑๑	๔.๐๗	๓.๔๙	๔.๓๙
๒๐ – ๓๐ ปี	๔.๑๑	-	-๐.๐๔	-๐.๖๒*	-๐.๒๘
๓๑ – ๔๐ ปี	๔.๐๗		-	-๐.๕๘*	-๐.๓๒
๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๔๙			-	-๐.๙๐*
๕๑ ปี ขึ้นไป	๔.๓๙				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ ผู้ต้องขังอายุ ๒๐ – ๓๐ แตกต่างกับผู้ต้องขังอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี, ผู้ต้องขังอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี แตกต่างกับผู้ต้องขังอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี, ผู้ต้องขังอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี แตกต่างกับผู้ต้องขังอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๒ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามการศึกษา โดยรวม

การศึกษา	n	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา	๒๗๓	๔.๐๙	๐.๕๖	มาก
อนุปริญญา/ปวส./ปวช.	๔๖	๔.๑๐	๐.๕๖	มาก
ปริญญาตรี	๑๒	๓.๓๕	๐.๓๖	ปานกลาง
รวม	๓๓๑	๔.๐๖	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.57)

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับการศึกษา

(n=๓๓๑)

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑.ด้านผู้ส่งสาร	ระหว่างกลุ่ม	๕.๔๙๓	๒	๒.๗๔๗	๙.๕๒๓	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๙๔.๖๑๐	๓๒๘	.๒๘๘		
	รวม	๑๐๐.๑๐๓	๓๓๐			
๒.ด้านข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๔.๒๓๗	๒	๒.๑๑๘	๖.๕๘๓	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๐๕.๕๕๓	๓๒๘	.๓๒๒		
	รวม	๑๐๙.๗๙๐	๓๓๐			
๓.ด้านช่องทางการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๐๕	๒	๑.๐๕๓	๕.๘๒๑	.๐๐๓*
	ภายในกลุ่ม	๕๙.๓๐๘	๓๒๘	.๑๘๑		
	รวม	๖๑.๔๑๔	๓๓๐			
๔.ด้านผู้รับสาร	ระหว่างกลุ่ม	.๐๕๘	๒	.๐๒๙	.๑๕๗	.๘๕๕
	ภายในกลุ่ม	๖๐.๔๔๕	๓๒๘	.๑๘๔		
	รวม	๖๐.๕๐๓	๓๓๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๒.๒๒๗	๒	๑.๑๑๓	๖.๓๖๑	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๕๗.๔๐๘	๓๒๘	.๑๗๕		
	รวม	๕๙.๖๓๕	๓๓๐			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม

(n=๓๓๑)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา / อนุ ป ริ ญ ญา / ปวส./ปวช. / ปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	๓.๓๘	๓.๓๘	๒.๙๔
ประถมศึกษา/มัธยมศึกษา	๓.๓๘	-	-๐.๐๐	-๐.๔๖*
อนุปริญญา/ปวส./ปวช.	๓.๓๘		-	-๐.๔๖*
ปริญญาตรี	๒.๙๔			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๒ คู่ ดังนี้

ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา และอนุปริญญา/ปวส./ปวช. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๓ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษ โดยรวม

(n=๓๓๑)

ระยะเวลาต้องโทษ	ระดับความคิดเห็น			
	n	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ต่ำกว่า ๑ ปี	๑๘	๓.๙๕	๐.๑๒	มาก
๑ ปี – ๕ ปี	๖๖	๓.๘๗	๐.๒๕	มาก
๕ ปี – ๑๐ ปี	๑๗๔	๓.๐๙	๐.๒๗	ปานกลาง
๑๐ ปีขึ้นไป	๗๓	๓.๔๑	๐.๒๙	ปานกลาง
โดยรวม	๓๓๑	๓.๓๗	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๗, S.D.=๐.๔๓)

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษ

(n = ๓๓๑)

การสื่อสารทางการเมืองของ เจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดปทุมธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านผู้ส่งสาร	ระหว่างกลุ่ม	๔๑.๓๒๕	๓	๑๓.๗๗๕	๗๖.๖๓๔	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๕๘.๗๗๘	๓๒๗	.๑๘๐		
	รวม	๑๐๐.๑๐๓	๓๓๐			
๒. ด้านข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๕๒.๘๒๘	๓	๑๗.๖๐๙	๑๐๑.๐๙๒	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๕๖.๙๖๑	๓๒๗	.๑๗๔		
	รวม	๑๐๙.๗๘๙	๓๓๐			
๓. ด้านช่องทาง ข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๓๐.๖๐๗	๓	๑๐.๒๐๒	๑๐๘.๒๙๗	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๓๐.๘๐๖	๓๒๗	.๐๙๔		
	รวม	๖๑.๔๑๔	๓๓๐			
๔. ด้านผู้รับสาร	ระหว่างกลุ่ม	๒๕.๗๒๕	๓	๘.๕๗๕	๘๐.๖๒๗	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๓๔.๗๗๘	๓๒๗	.๑๐๖		
	รวม	๖๐.๕๐๓	๓๓๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓๖.๐๖๔	๓	๑๒.๐๒๑	๑๖๖.๗๗๖	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๒๓.๕๗๐	๓๒๗	.๐๗๒		
	รวม	๕๙.๖๓๕	๓๓๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) **จำแนกตามระยะเวลาต้องโทษโดยรวม**

(n=๓๓๑)

ระยะเวลาต้องโทษ		ต่ำกว่า ๑ ปี	๑ ปี - ๕ ปี	๕ ปี - ๑๐ ปี	๑๐ ปีขึ้นไป
	$\bar{X}$	๓.๙๕	๓.๘๗	๓.๐๙	๓.๔๑
ต่ำกว่า ๑ ปี	๓.๙๕	-	-๐.๐๘	-๐.๘๖*	-๐.๕๔*
๑ ปี - ๕ ปี	๓.๘๗		-	-๐.๗๘*	-๐.๕๖*
๕ ปี - ๑๐ ปี	๓.๐๙			-	๐.๓๒
๑๐ ปีขึ้นไป	๓.๔๑				-

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๔ คู่ ดังนี้

ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ต่ำกว่า ๑ ปี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๕ ปี - ๑๐ ปี และระยะเวลาต้องโทษ ๑๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๑ - ๕ ปี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๕ ปี - ๑๐ ปี และระยะเวลาต้องโทษ ๑๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ต้องขังที่มีระดับชั้นต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๔ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้น โดยรวม

(n=๓๓๑)

ระยะเวลาต้องโทษ	ระดับความคิดเห็น			
	n	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ชั้นเยี่ยม	๑๓	๓.๖๓	๐.๔๙	มาก
ชั้นดีมาก	๒๑	๓.๖๗	๐.๔๖	มาก
ชั้นดี	๑๔๘	๓.๐๔	๐.๒๕	ปานกลาง
ชั้นกลาง	๑๑๕	๓.๖๐	๐.๓๒	มาก
ชั้นเลว	๑๔	๓.๙๖	๐.๑๑	มาก
ชั้นเลวมาก	๒๐	๓.๔๘	๐.๓๔	ปานกลาง
โดยรวม	๓๓๑	๓.๓๗	๐.๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่
เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้น อยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}$ =๓.๓๗,S.D.=๐.๔๓)

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามระดับชั้น

(n = ๓๓๑)

การสื่อสารทางการเมืองของ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดปทุมธานี		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านผู้ส่งสาร	ระหว่างกลุ่ม	๔๕.๕๘๕	๕	๙.๑๑๗	๕๔.๓๔๙	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๕๔.๕๑๙	๓๒๕	.๑๖๘		
	รวม	๑๐๐.๑๐๓	๓๓๐			
๒. ด้านตัวข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๔๓.๑๓๑	๕	๘.๖๒๖	๔๒.๐๕๘	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๖๖.๖๕๙	๓๒๕	.๒๐๕		
	รวม	๑๐๙.๗๘๙	๓๓๐			
๓. ด้านช่องทาง ข่าวสาร	ระหว่างกลุ่ม	๑๘.๖๕๙	๕	๓.๗๓๒	๒๘.๓๖๘	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๔๒.๗๕๔	๓๒๕	.๑๓๒		
	รวม	๖๑.๔๑๔	๓๓๐			
๔. ด้านผู้รับสาร	ระหว่างกลุ่ม	๒๐.๓๘๘	๕	๔.๐๗๘	๓๓.๐๓๔	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๔๐.๑๑๖	๓๒๕	.๑๒๓		
	รวม	๖๐.๕๐๓	๓๓๐			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๒๙.๗๖๒	๕	๕.๙๕๒	๖๔.๗๕๙	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๒๙.๘๗๓	๓๒๕	.๐๙๒		
	รวม	๕๙.๖๓๕	๓๓๐			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี เป็นรายคู่ด้วยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) จำแนกตามระดับชั้น โดยรวม

(n=๓๓๑)

ระดับชั้น		ชั้นเยี่ยม ๓.๖๓	ชั้นดีมาก ๓.๖๗	ชั้นดี ๓.๐๔	ชั้นกลาง ๓.๖๐	ชั้นเลว ๓.๙๖	ชั้นเลวมาก ๓.๔๘
	$\bar{X}$						
ชั้นเยี่ยม	๓.๖๓	-	๐.๐๔	-๐.๕๙*	-๐.๐๓	๐.๓๓	-๐.๑๕
ชั้นดีมาก	๓.๖๗		-	-๐.๖๓*	-๐.๐๗	๐.๒๙	๐.๑๙
ชั้นดี	๓.๐๔			-	๐.๕๖*	๐.๙๒*	๐.๔๔
ชั้นกลาง	๓.๖๐				-	๐.๓๖	-๐.๑๒
ชั้นเลว	๓.๙๖					-	-๐.๔๘*
ชั้นเลวมาก	๓.๔๘						-

*มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๕ คู่ ดังนี้

ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเยี่ยม มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดีมาก มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นกลาง ระดับชั้นเลว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเลว มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเลวมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารทาง
การเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนก
ปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	t-test / F-test	ค่า Sig	ผลการทดสอบ	
					สมมติฐาน ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง	๕๖.๖๗	.๐๐๑*	/	
๒	การศึกษา	การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง	๖.๓๖๑	.๐๐๒*	/	
๓	ระยะเวลา ต้องโทษ	การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง	๑๖๖.๗๗๖	.๐๐๐*	/	
๔	ระดับชั้น	การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง	๖๔.๗๕๙	.๐๐๐*	/	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุ การศึกษา ระยะเวลาการต้องโทษ และระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

จากผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านผู้ส่งสาร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้ส่งสาร รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๐ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้ส่งสาร

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป เป็นประจำ	๒๒
๒. เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง	๑๔

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้ส่งสาร ดังนี้คือ ๑) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป เป็นประจำ จำนวน ๒๒ คน ๒) เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งจำนวน ๑๔ คน

๔.๔.๒ ด้านข่าวสาร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านตัวข่าวสาร รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านข่าวสาร

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ข่าวสารทางการเมืองทั่วไป ของข้อความควรมีความชัดเจน สามารถความเข้าใจ	๒๑
๒. ข่าวสารที่เจ้าหน้าที่เรือนจำ บอกกล่าวเล่ามา มีความเชื่อถือได้ของการสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำ	๑๑

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านตัวข่าวสาร ดังนี้ ปัญหา คือ ๑)

ข่าวสารทางการเมืองทั่วไป ของข้อความควรมีความชัดเจน สามารถความเข้าใจ จำนวน ๒๑ คน ๒)
ตัวข่าวสารมีความเชื่อถือได้ของการสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน ๑๑ คน

๔.๔.๓ ด้านช่องทางข่าวสาร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านช่องทางข่าวสาร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านช่องทางข่าวสาร

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป ไม่มีการให้ดูข่าวการเมือง	๒๒
๒. การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร	๑๐

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านช่องทางข่าวสาร ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป จำนวน ๒๒ คน ๒) การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร จำนวน ๑๐ คน

๔.๔.๔ ด้านผู้รับสาร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้รับสาร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้รับสาร

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑. ผู้รับสารมีการนำข่าวสารที่ได้รับมา ไปพูดคุยเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม	๑๒
๒. ผู้รับสารมีเวลาที่รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย	๑๘

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ด้านผู้รับสาร ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ผู้รับสารมีการนำข่าวสารที่ได้รับมา ไปพูดคุยเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน ๑๒ คน ๒) ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย จำนวน ๑๘ คน

สรุปได้ว่า ผู้ต้องขังเสนอแนะเจ้าหน้าที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไปเป็นประจำ เพราะในเรือนจำผู้ต้องขังไม่สามารถติดตามข่าวสารการเมืองได้ การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป ไม่มีการให้ดูข่าวสารการเมือง ได้ดูแต่ข่าวสารทางการเมืองทั่วไป ข้อความข่าวสารควรมีความชัดเจน สามารถทำให้ผู้ต้องขังเข้าใจ ได้ความรู้ แต่ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญไม่ได้หรือจับใจความได้น้อย

๔.๕ ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีต่อผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๘ คน ผลการสัมภาษณ์พบว่าการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านผู้ส่งสาร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านผู้ส่งสาร

ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำที่จะถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองควรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องข่าวสารทางการเมือง พบว่า

๑. เจ้าหน้าที่ที่จะให้ความรู้เรื่องการเมือง ควรมีการศึกษาเรื่องการเมือง และทำความเข้าใจ เรื่องการเมืองให้เข้าใจและถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อที่จะนำข่าวสารการเมืองไปสื่อสารให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ รับทราบ โดยที่ผู้ต้องขังจะได้นำเอาความรู้เรื่องการเมืองเหล่านี้ไปปรับใช้ได้ในภายหลังพันโท^๑

๒. เจ้าหน้าที่เรือนจำที่จะให้ความรู้เรื่องการเมืองควรมีความรู้เรื่องการเมืองเบื้องต้นพอสมควรเพื่อที่จะเป็นผู้นำสารไปสื่อสารให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ อย่างถูกต้องสมบูรณ์ และทำให้เข้าใจมากที่สุด โดยยึดหลักสังคหวัตถุ เช่น ทาน ปิยวาจา แก่ผู้ต้องขัง^๒

^๑สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักทัศนวิทยาชำนาญการ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๒สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๓. เห็นด้วย เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีความรู้เรื่องการเมือง ก่อนที่จะให้ความรู้เรื่องการเมืองทั่วไป เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้รับและเข้าใจเรื่องข่าวสารทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมามากที่สุด^๓

๔. เจ้าหน้าที่เรือนจำ ควรมีความรู้เรื่องข่าวสารทางการเมืองการเมือง และศึกษาหาความรู้เรื่องข่าวสารทางการเมืองทั่วไปอยู่เป็นปัจจุบัน ก่อนที่จะนำข่าวสารไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขังรับรู้ต่อไป^๔

๕. เจ้าหน้าที่ที่จะเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องการเมืองทั่วไป ควรมีความรู้เรื่องการเมืองอย่างดี เพื่อที่จะได้นำข่าวสารเรื่องการเมืองทั่วไป นำไปสื่อสารให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์^๕

๖. เจ้าหน้าที่ที่ให้ความรู้เรื่องการเมืองควรมีความรู้และความสนใจเรื่องการเมืองเป็นอย่างมาก ติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาและเป็นปัจจุบัน เพราะจะได้ถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ต่อไป^๖

๗. เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ ความสนใจ และคอยศึกษาเรื่องข่าวสารการเมืองปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้นำข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้และทันเหตุการณ์การเมือง โดยยึดหลักสังเกตเหตุ เช่น ทาน ปิยาวจา แก่ผู้ต้องขัง^๗

๘. เจ้าหน้าที่เรือนจำที่จะให้ความรู้เรื่องการเมืองควรศึกษาเรื่องข่าวของการเมืองให้ถูกต้องและครบถ้วน จะได้ไม่มีการผิดเพี้ยนไปจากของจริง เพราะถ้าศึกษาไม่ถูกต้องอาจนำข่าวสารทางการเมืองทั่วไป ไปถ่ายทอดที่ผิด แล้วผู้ต้องขังจะได้รับข่าวสารที่ผิด^๘

สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่จะถ่ายทอดเรื่องข่าวสารทางการเมือง ควรศึกษาข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองให้เข้าใจ ครบถ้วน และศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้น ไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และไม่มีการบิดเบือน

^๓สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๔สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๕สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๖สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บุชาพันธ์ ตำแหน่ง เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๗สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^๘สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นดีมาก, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

ตารางที่ ๔.๒๔ ตารางสรุปความถี่จำนวนผู้ตอบประเด็น ด้านผู้ส่งสาร

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
ทำความเข้าใจทางการเมือง เพื่อที่จะนำข่าวสารการเมืองไปสื่อสารให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ รับทราบ โดยยึดหลักสังคหวัตถุ เช่น ทาน ปิยวาจา แก่ผู้ต้องขัง	๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘

๔.๕.๒ ด้านข่าวสาร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านข่าวสาร

ท่านคิดว่าข่าวสารทางการเมืองมีความสำคัญต่อผู้ต้องขัง พบว่า

๑. ข่าวสารทางการเมืองมีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง เพื่อที่ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษหรือยังไม่พ้นโทษจะได้มีความรู้หรือรู้เท่าทันเหตุการณ์ข้างนอก เพื่อที่จะได้ไม่ถูกผู้อื่น ซักชวนไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง^๙

๒. ข่าวสารทางการเมืองมีความสำคัญต่อผู้ต้องขัง เพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้รู้เหตุการณ์บ้านเมือง จะได้รู้เท่าทันเหตุการณ์ ว่าสถานการณ์ข้างนอก ณ เวลานี้ เกิดอะไรขึ้น เพื่อที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเรื่องการเมืองภายหลังพ้นโทษ^{๑๐}

๓. ข่าวสารทางการเมืองอาจมีความสำคัญต่อผู้ต้องขังสำหรับบางคน เพราะผู้ต้องขังบางคนอาจไม่สนใจเรื่องของการเมือง และบางคนอาจสนใจเรื่องของการเมือง ผู้ต้องขังที่สนใจอาจเป็นข้อมูลที่ผู้ต้องขังคนนั้นต้องการ^{๑๑}

๔. ข่าวสารการเมืองมีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง เพราะผู้ต้องขังจะได้รับรู้ว่าข่าวสารการเมืองข้างนอกเป็นอย่างไร เช่น พรรคไหนมีนโยบายอย่างไร พรรคไหนชนะการเลือกตั้งใครเป็นนายก เป็นต้น^{๑๒}

๕. ข่าวสารทางการเมืองมีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง เนื้อหาข่าวสารควรศึกษา กลั่นกรองให้เรียนร้อยก่อน ควรให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวสารการเมืองบ้าง เพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้รู้เหตุการณ์บ้านเมือง ว่าเป็นอย่างไร^{๑๓}

^๙สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ ตำแหน่ง นักทัศนวิทยาชำนาญการ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายจตุพันธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๖. เนื้อหาข่าวสารทางการเมืองมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้ทราบสาเหตุการณ์ทางการเมืองปัจจุบันเป็นอย่างไร จะรู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน และเนื้อหาต้องเป็นความจริง ไม่มีการบิดเบือน^{๑๔}

๗. ข่าวสารทางการเมือง ผู้ต้องขังควรที่จะได้ทราบถึงข่าวสารการเมืองเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษจะได้นำความรู้เบื้องต้นนั้นไปปรับใช้หรือไว้เป็นพื้นฐานในการรับฟังข่าวสารจากผู้อื่น^{๑๕}

๘. เนื้อหาข่าวสารทางการเมืองมีความจำเป็นสำหรับผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้มีความรู้เรื่องข่าวสารการเมืองเบื้องต้น เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานในการพูดคุยหรือศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมภายหลังพ้นโทษ^{๑๖}

สรุปได้ว่า ตัวข่าวสารทางการเมือง เนื้อหา มีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษจะได้นำความรู้เบื้องต้นนั้นไปปรับใช้หรือไว้เป็นพื้นฐานในการรับฟังข่าวสารจากผู้อื่น จะมีความรู้หรือรู้เท่าทันเหตุการณ์ข้างนอก เพื่อที่จะได้ไม่ถูกผู้อื่น ชักชวนไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ตารางที่ ๔.๒๕ ตารางสรุปความถี่จำนวนผู้ตอบประเด็น ด้านตัวข่าวสาร

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	รูปหรือคน
ข่าวสารทางการเมือง ควรมีเนื้อหา มีความจำเป็นตามที่ผู้ต้องขังต้องการ เพื่อที่จะได้ความรู้เบื้องต้นไปปรับใช้ในสังคม	๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘

๔.๕.๓ ด้านช่องทางข่าวสาร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านช่องทางข่าวสาร

ท่านคิดว่าช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองมีความจำเป็นต่อการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้อง พบว่า

๑. ช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองมีความจำเป็นต่อการสื่อสารทางการเมืองให้กับผู้ต้องขัง เพราะเป็นช่องทางที่จะสื่อสารเรื่องการเมืองให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองทั่วไป^{๑๗}

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บูชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๕}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๖}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นดีมาก, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ, นักพัฒนวิทยาชำนาญการ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๒. เจ้าหน้าที่ควรมีช่องทางการสื่อสารให้กับผู้ต้องขังรับรู้เรื่องข่าวสารทางการเมืองหลายๆ แบบหลายช่องทาง เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้รับรู้ข่าวสารการเมืองทั่วไปว่าเกิดสถานการณ์ หรือความเป็นมาเป็นไปอย่างไร^{๑๘}

๓. ช่องทางการสื่อสารมีความสำคัญเพราะบางโอกาสไม่มีโอกาสและเวลาน้อยทำให้การสื่อสารข่าวสารการเมืองให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ไม่เพียงพอ^{๑๙}

๔. ช่องทางการสื่อสารควรมีหลายช่องทาง และมีเวลาในการสื่อสารข่าวสารทางการเมืองเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง^{๒๐}

๕. ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง ควรมีหลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย โทรศัพท์ แผ่นพับ สื่อสิ่งพิมพ์^{๒๑}

๖. ควรมีช่องทางที่จะให้ผู้ต้องขังได้ทราบข่าวสารทางการเมือง หลากหลายช่องทาง เพื่อให้การรับรู้ข่าวสารจะได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์^{๒๒}

๗. ช่องทางการสื่อสาร มีความสำคัญ เพราะช่องทางที่จะรับรู้ข่าวสารน้อยมาก เพราะถูกปิดกั้นทางระเบียบ^{๒๓}

๘. ช่องทางการสื่อสารมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นช่องทางที่จะถ่ายทอดให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองปัจจุบัน^{๒๔}

สรุปได้ว่า ช่องทางการสื่อสารมีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง ควรมีช่องทางการสื่อสารที่หลายๆ แบบหลายช่องทาง หาโอกาสและเวลาในการสื่อสาร เพราะช่องทางในการสื่อสารให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวสารทางการเมือง เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้ทราบว่าเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นอย่างไร จะได้รับรู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน

ตารางที่ ๔.๒๖ ตารางสรุปความถี่จำนวนผู้ตอบประเด็น ด้านช่องทางข่าวสาร

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นในการสื่อสาร ให้กับผู้ต้องขังรับรู้ข่าวสารทางการเมือง	๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๐}สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๑}สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๒}สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บูชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๓}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๔}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นดีมาก, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๔.๕.๔ ด้านผู้รับสาร

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านผู้รับสาร

ท่านคิดว่าผู้ต้องขังที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีการนำเอาข้อมูลไปปรับใช้ภายหลังพ้นโทษ พบว่า

๑. ข่าวสารทางการเมืองที่ผู้ต้องขังได้รับอาจนำไปปรับใช้ได้ไม่มากนักน้อย เพราะวาททัศนคติส่วนบุคคลไม่เหมือนกัน^{๒๕}

๒. ผู้ต้องขังบางคนอาจนำความรู้เรื่องการเมืองไปปรับใช้หรือไปพูดคุยกับผู้อื่น ถ้ามีการเสวนากันเรื่องการเมือง^{๒๖}

๓. ผู้ต้องขังบางคนอาจนำเอาความรู้เรื่องการเมืองที่ได้รับ ไปซักถามพูดคุยกับบุคคลภายนอกภายหลังพ้นโทษ เกี่ยวกับเรื่องการเมือง^{๒๗}

๔. ข่าวการเมืองที่ผู้ต้องขังได้รับอาจมีประโยชน์กับผู้ต้องขังเล็กน้อยหรือมาก ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล^{๒๘}

๕. ผู้ต้องขังอาจนำเอาความรู้เรื่องข่าวสารทางการเมืองเบื้องต้นไปซักถามกับผู้อื่นว่าถามถึงความเป็นจริงว่า ที่ได้รับฟังมา เป็นความจริงหรือไม่^{๒๙}

๖. ผู้ต้องขังบางรายอาจนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้หรือนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นและนำไปหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่สนใจของแต่ละบุคคล^{๓๐}

๗. ผู้ต้องขังอาจนำข้อมูลที่ได้รับไปสอบถามญาติพี่น้อง ว่าข่าวสารที่ได้รับมานั้นมีความจริงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด^{๓๑}

๘. ผู้ต้องขังบางคนอาจนำข้อมูลที่ได้รับไปสืบค้นเพิ่มเติม ภายหลังพ้นโทษในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ^{๓๒}

สรุปได้ว่า ข่าวสารทางการเมืองที่ผู้ต้องขังได้รับอาจนำไปปรับใช้ได้ไม่มากนักน้อย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล และทัศนคติส่วนบุคคล อาจนำข่าวสารการเมืองไปปรับใช้หรือไปพูดคุยกับผู้อื่น ไปซักถามพูดคุยกับบุคคลที่ได้รับฟังมาว่าเป็นความจริงหรือไม่

^{๒๕}สัมภาษณ์ นายมนตรี หนูดำ) นักทฤษฎีวิทยาชำนาญการ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

^{๒๖}สัมภาษณ์ นายสุรพล ปันทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๒๗}สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

^{๒๘}สัมภาษณ์ นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

^{๒๙}สัมภาษณ์ นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๐}สัมภาษณ์ นายพงศ์ศักดิ์ บูชาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๑}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

^{๓๒}สัมภาษณ์ ผู้ต้องขังชั้นดีมาก, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

ตารางที่ ๔.๒๗ ตารางสรุปความถี่จำนวนผู้ตอบประเด็น ด้านผู้รับสาร

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ผู้ให้สัมภาษณ์	
	ความถี่	คน
ผู้ต้องขังอาจนำความรู้เรื่องข่าวสารทางการเมือง ไปปรับใช้และชักถามหาข้อมูลเพิ่มเติมภายหลังพ้นโทษ	๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๖.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากสอบถามและการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี			
ด้านผู้ส่งสาร	ด้านข่าวสาร	ด้านช่องทางข่าวสาร	ด้านผู้รับสาร
- การใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจ ฟัง - สามารถสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการเมือง - การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง - ศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน - มีความรู้ ความควรไม่ควรในการให้ข้อมูล	- ข่าวสารทางการเมืองทั่วไปไม่มีการบิดเบือน - ความเหมาะสม รายละเอียดของข่าวที่สื่อ - ข่าวสารมีความเชื่อถือได้ - รู้เท่าทันเหตุการณ์ - เนื้อหาข่าวสารควรศึกษาและถ่วงถ่วง	- การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำ - ข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ - มีการถ่ายทอดในลักษณะพูดคุย - สื่อสิ่งพิมพ์ เสียงตามสาย - เพิ่มช่องทางและเปิดโอกาส	- ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ชักถาม - มีความรู้ความเข้าใจในข่าวสาร - นำข่าวสารที่ได้รับไปพูดคุยหาข้อมูลเพิ่มเติม - นำความรู้ไปใช้หลังพ้นโทษ - ปรับทัศนคติเมื่อพ้นโทษ

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร พบว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการใช้ถ้อยคำในการสื่อสารทางการเมืองมีถ้อยคำที่น่าสนใจ ฟัง สามารถสอบถามเรื่องการเมืองทั่วไปที่ถ่ายทอดสั้นสุดและเปิดโอกาสให้ซักถามในเรื่องของการเมืองที่ไม่เข้าใจ ในการถ่ายทอด และถ่ายทอดออกมาในลักษณะที่มีเนื้อหาข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

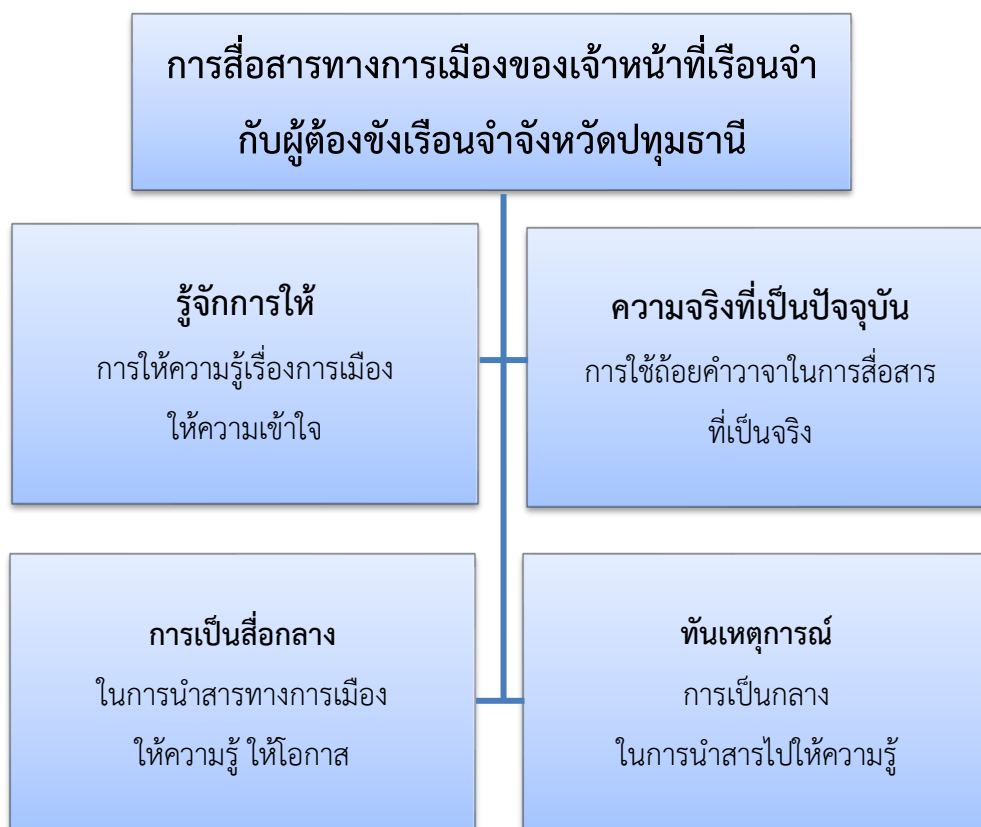
ด้านตัวข่าวสาร พบว่า ข่าวสารทางการเมืองที่เจ้าหน้าที่นำไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขัง ตัวข่าวสารไม่มีการบิดเบือน เนื่องจากได้นำมาเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่คนอื่น เนื้อหาข่าวสารส่วนสำคัญจะตรงกันกับทุกคนที่ได้ถ่ายทอดออกไป ตัวข่าวสารที่ถ่ายทอดออกไปมีรายละเอียด ความเหมาะสม ช่วงเวลา ที่พอดีและเนื้อหาข่าวสารสามารถเชื่อถือได้

ด้านช่องทางข่าวสาร พบว่า ช่องทางที่เจ้าหน้าที่เรือนจำได้สื่อสารกับผู้ต้องขัง มีหลากหลายช่องทาง เช่น พูดคุยส่วนตัว พูดคุยหน้าแถว พูดผ่านเสียงตามสาย สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ทำให้ผู้ต้องขังสามารถได้รับข่าวสารด้านการเมืองทั่วไป ได้หลายวิธี ช่องทาง และสามารถสืบค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมตาม ในสิ่งที่สงสัยหรือไม่เข้าใจได้ตลอดเวลา

ด้านผู้รับสาร พบว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองจากการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ สามารถแสดงความคิดเห็น และซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจกับสถานการณ์นั้นๆ ได้ตลอดเวลา และสามารถนำความรู้เรื่องการเมืองที่ได้รับนำไปเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการพูดคุย เสนอในเรื่องของการเมืองทั่วไปกับผู้อื่นได้

๔.๖.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากสอยถามและสัมภาษณ์ สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์จริง ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๒

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒ แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์จากงานวิจัยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

- เจ้าหน้าที่เรือนจำเป็นผู้รู้จักการให้ เป็นตัวแทนในการสงเคราะห์ช่วยเหลือนำความรู้เรื่องการเมืองทั่วไปเข้าไปถ่ายทอด ให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องการเมือง
- เจ้าหน้าที่เรือนจำ มีนำความรู้เป็นความจริงที่เป็นปัจจุบัน เข้าไปถ่ายทอด โดยใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน ชวนฟัง เพื่อที่ผู้ต้องขังที่รับฟังจะได้มีการใส่ใจฟังในการถ่ายทอดของผู้ต้องขัง
- เจ้าหน้าที่เรือนจำ เป็นตัวกลาง ในการนำสารทางการเมือง มีการเสียสละทุ่มเทแรงกายเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข่าวสารการเมืองทั่วไปเข้าไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขัง

- เจ้าหน้าที่เรือนจำ ให้ผู้ต้องขังได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ จำเป็นผู้นำสื่อหรือ
ข่าวสารการเมืองเข้าไปถ่ายทอด ด้วยการปฏิบัติตัวเป็นกลาง ไม่มีการเอนเอียง และบิดเบือนของ
ข่าวสาร สามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานีกับผู้ต้องขัง โดยในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดปทุมธานี มีจำนวนทั้งหมด ๓๓๑ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายเปิด และปลายปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการ ทดสอบค่าเอฟ (F-Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ การศึกษาระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา จำนวน ๒๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๕

ระยะเวลาต้องโทษ ๕ -๑๐ ปี จำนวน ๑๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖ ผู้ต้องขังระดับชั้นดี จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ ตามลำดับ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.43) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}=3.54$, S.D.=0.55) อยู่ในระดับมาก ด้านข่าวสาร ($\bar{X}=3.50$, S.D.=0.58) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านผู้รับสาร ($\bar{X}=2.83$, S.D.=0.43) และด้านช่องทางข่าวสาร ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.43) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, $S.D.=0.55$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจฟังเพราะเป็นการให้ความรู้เรื่องข่าวการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}=4.12$, $S.D.=0.64$) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำคอยรับฟังและสามารถสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการเมือง” ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.77$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}=3.75$, $S.D.=0.60$) ตามลำดับ

ด้านข่าวสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, $S.D.=0.58$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ ข้อที่ว่า “เนื้อหาข่าวสารทางการเมืองทั่วไปไม่มีการบิดเบือน โดยการพูดคุยส่งต่อกัน” ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=0.68$) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ความเหมาะสมของข่าวสารทางการเมือง” ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.71$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ความชัดเจน ความเข้าใจของข้อความข่าวสารทางการเมืองทั่วไป” ($\bar{X}=3.79$, $S.D.=0.86$) ตามลำดับ

ด้านช่องทางข่าวสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, $S.D.=0.43$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำสร้างความเข้าใจต่อการทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์จริง” ($\bar{X}=4.04$, $S.D.=0.76$) รองลงมามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารทางการเมืองขึ้นอยู่กับโอกาส” ($\bar{X}=4.01$, $S.D.=0.84$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร” ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.41$, $S.D.=0.50$) ตามลำดับ

ด้านผู้รับสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$, $S.D.=0.43$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีโอกาสแสดงความคิดเห็น” ($\bar{X}=3.72$, $S.D.=0.72$) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถซักถามเจ้าหน้าที่เรือนจำ เมื่อมีโอกาส” ($\bar{X}=3.67$, $S.D.=0.79$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย” ($\bar{X}=1.70$, $S.D.=0.77$) ตามลำดับ

๕.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุ การศึกษา ระยะเวลาการต้องโทษ และระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

พบว่า ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

พบว่า ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาการต้องโทษต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาการต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นต่างกัน มีการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

พบว่า ผู้ต้องขังที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า ข้อเสนอแนะของผู้ต้องขังต่อ ดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ดังนี้คือ ๑) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องข่าวสารการเมืองทั่วไป เป็นประจำ จำนวน ๒๒ คน ๒) เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งจำนวน ๑๔ คน

ด้านข่าวสาร พบว่าผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ข่าวสารทางการเมืองทั่วไปของข้อความควรมีความชัดเจน สามารถความเข้าใจ จำนวน ๒๑ คน ๒) ตัวข่าวสารมีความเชื่อถือได้ของการสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำ จำนวน ๑๑ คน

ด้านช่องทางข่าวสาร พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการถ่ายทอดในลักษณะปกติทั่วไป จำนวน ๒๒ คน ๒) การสื่อสารทางการเมืองทั่วไป ขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร จำนวน ๑๐ คน

ด้านผู้รับสาร พบว่า ผู้ต้องขังผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี ดังนี้ ปัญหาคือ ๑) ผู้รับสารมีการนำข่าวสารที่ได้รับมา ไปพูดคุยเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน ๑๒ คน ๒) ผู้รับสารมีเวลาที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย จนจับใจความสำคัญได้น้อย จำนวน ๑๘ คน

๕.๑.๕ สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี พบข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่จะถ่ายทอดเรื่องข่าวสารทางการเมือง ควรศึกษาข้อมูลข่าวสารด้านการเมืองให้เข้าใจ ครบถ้วน และศึกษาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นไปถ่ายทอดให้กับผู้ต้องขังได้รับรู้ เพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และไม่มีการบิดเบือน

ด้านข่าวสาร สรุปได้ว่า ตัวข่าวสารทางการเมือง เนื้อหา มีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง เพื่อที่ผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษจะได้นำความรู้เบื้องต้นนั้นไปปรับใช้หรือไว้เป็นพื้นฐานในการรับฟังข่าวสารจากผู้อื่น จะได้มีความรู้หรือรู้เท่าทันเหตุการณ์ข้างนอก เพื่อที่จะได้ไม่ถูกผู้อื่น ชักชวนไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ด้านช่องทางข่าวสาร สรุปได้ว่า ช่องทางการสื่อสารมีความจำเป็นต่อผู้ต้องขัง ควรมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย แบบหลายช่องทาง หาโอกาสและเวลาในการสื่อสาร เพราะช่องทางในการสื่อสารให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวสารทางการเมือง เพื่อที่ผู้ต้องขังจะได้ทราบว่าเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นอย่างไร จะได้รู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน

ด้านผู้รับสาร สรุปได้ว่า ข่าวสารทางการเมืองที่ผู้ต้องขังได้รับอาจนำไปปรับใช้ได้ไม่มากนัก ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละบุคคล และทัศนคติส่วนบุคคล อาจนำข่าวสารการเมืองไปปรับใช้หรือไปพูดคุยกับผู้อื่น ไปซักถามพูดคุยกับบุคคลที่ได้รับฟังมาว่าเป็นความจริงหรือไม่

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำให้อาสาแก่ผู้ต้องขังในการตอบข้อซักถามเกี่ยวกับเหตุบ้านการเมือง และเรือนจำสนับสนุนการให้ผู้ต้องขังได้มีการติดตามการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติชัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย กลุ่มเรือนจำประเภทเรือนจำจังหวัดมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยสูง ที่สุด กลุ่มเรือนจำประเภททัณฑสถานมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาแบ่งตามเขตการบริหารเรือนจำ พบว่าเขตการบริหารที่ ๑๐ มีดัชนีความวิกฤติน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนพบว่าประเทศไทยมีดัชนีความวิกฤติในเกณฑ์วิกฤติน้อย รองจากประเทศสิงคโปร์ และ มาเลเซีย สำหรับแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทยในเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ การทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ การใช้มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกในเรือนจำ แนวทางในการจัดการ คือ การพัฒนาระบบการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ระบบการพัฒนาพฤตินิสัย ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การปรับปรุง โครงสร้างเรือนนอนและสร้างเรือนนอนขึ้นใหม่^๑ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำมีการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจฟังเพราะเป็นการให้ความรู้เรื่องข่าวการเมืองทั่วไป เจ้าหน้าที่เรือนจำคอยรับฟังและสามารถสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และเจ้าหน้าที่เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีอายุ อายุราชการ และประสบการณ์การทำงานภายในเรือนจำที่ต่างกัน จะมีความสัมพันธ์กับทัศนะต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ส่วนความรู้ ความเข้าใจ ด้านการปฏิบัติ การควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟู พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๓๙ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ด้านการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟู^๒

^๑ นิติชัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑): ๑๑๕๙.

^๒ ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา, “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม”, บทความวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖).

ด้านข่าวสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำให้ข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาข่าวสารทางการเมืองทั่วไปไม่มีการบิดเบือน โดยการพูดคุยส่งต่อกัน จากเจ้าหน้าที่เรือนจำไปยังผู้ต้องขัง การเมืองจึงเป็นเรื่องของความขัดแย้ง เมื่อคนในสังคมไม่อาจตกลงกันได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่เรือนจำจึงต้องแสวงหาความร่วมมือจากคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพื่อ สนับสนุนการตัดสินใจและการใช้อำนาจ โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การสำรวจและรับฟัง ความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเรื่องนั้นโดยตรงและจากผู้ต้องขังซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชาญ จำปาขาว** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีองค์ประกอบครบถ้วนตามตัวแบบ SMCR Model กล่าวคือ ผู้ส่งสาร (Source) ในที่นี้ คือ แกนนำมีความรู้ ประสบการณ์และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ประกอบกับการมีเครือข่ายที่กว้างขวางทำให้การสื่อสารของกลุ่มได้รับความสนใจและสามารถดึงดูดโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามได้ ประกอบกับตัวสาร (Message) ที่สามารถชักจูงและกระตุ้นปลุกเร้าผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกร่วมกับกลุ่มและนอกจากนี้ยังมีการจัดการกับโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุมอย่างเป็นระบบอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการระดมมวลชน และจัดการกับมวลชนที่มีจำนวนมากได้อย่างต่อเนื่องและในส่วนของช่องทางในการสื่อสาร (Channels) นั้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีช่องทางสื่อสารอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็น การปราศรัยบนเวที สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ เว็บไซต์ และสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ซึ่งสื่อเหล่านั้นช่วยให้การเผยแพร่ข่าวสารออกมาได้อย่างเป็นระบบและสามารถผลิตซ้ำข่าวสารของกลุ่มออกมาได้ตลอดเวลา ช่องทางในการสื่อสารเหล่านี้จึงก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง ^๓

ด้านช่องทางข่าวสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองทั่วไปของเจ้าหน้าที่เรือนจำฟังแล้วไม่มีความยุ่งยาก ฟังได้ใจความที่น่าสนใจ การสื่อสารของเจ้าหน้าที่เรือนจำสร้างความเข้าใจต่อการทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์จริง แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับโอกาสที่เหมาะสมแก่การสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรัญญา ประเสริฐ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๙” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบรายการคืนความสุขให้คนในชาติ มีการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้แก่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ เนื้อหา หรือสารที่สื่อสารออกมาจากรายการสามารถแบ่งได้ ๒ ลักษณะ คือ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ การขับเคลื่อน

^๓วิชาญ จำปาขาว, “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐”, *ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยการสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕).*

ภารกิจทางการเมือง ได้แก่ การระบุปัญหาของประเทศ การชี้แจงเจตนารมณ์ทาง การเมือง การให้ ภาพการปกครองในอุดมคติ การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ การปฏิรูปประเทศ ด้านต่าง ๆ และ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดอุปสรรคทางการเมือง ได้แก่ การจัดการด้านสื่อมวลชน การจัดการด้าน การชุมนุมต่อต้าน และ การจัดการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ กลวิธีโน้มน้าวจูง ใจที่พบในรายการมีลักษณะผสมผสานระหว่างการประชุมสัมพันธของรัฐบาล และการโฆษณาชวนเชื่อ ๗ ประการ^๔

ด้านผู้รับสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำมีความรู้ความเข้าใจผู้ต้องขัง จึงทำให้ผู้ต้องขังสามารถซักถามเจ้าหน้าที่เรือนจำ เมื่อมีโอกาส และได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และข้อซักถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่เข้าใจกับเจ้าหน้าที่เรือนจำ และเจ้าหน้าที่ก็ให้ความอนุเคราะห์ตอบ ข้อซักถาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติชัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการควบคุม ผู้ต้องขังในประเทศไทย มีดัชนีความวิกฤติน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่ม อาเซียน พบว่าประเทศไทยมีดัชนีความวิกฤติในเกณฑ์วิกฤติน้อย รองจากประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย สำหรับแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทยในเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ การทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้ง ระบบ การใช้ มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกในเรือนจำ แนวทางในเชิงการจัดการ คือ การ พัฒนาระบบการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ระบบการพัฒนาพฤตินิสัย ระบบการเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อย การปรับปรุง โครงสร้างเรือนนอนและสร้างเรือนนอนขึ้นใหม่^๕

๕.๒.๒ จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขังต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

จากผลการทดสอบสมมุติฐาน สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

๑. ผู้ต้องขังที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังอายุที่มีอายุ ๒๐-๓๐ มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่แตกต่างกับผู้ต้องขังอายุ ๓๑-๔๐ ปี และผู้ต้องขังอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ แตกต่างกับ ผู้ต้องขังอายุ ๔๑-๕๐ ปี ผู้ต้องขังอายุ ๔๑-๕๐ ปี แตกต่างกับผู้ต้องขังอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อ

^๔วรัญญา ประเสริฐ, “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๙”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙).

^๕นิติชัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุม ผู้ต้องขังในประเทศไทย”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓, (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑) : ๑๑๕๙.

มาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” พบว่าเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีอายุ อายุราชการ และประสบการณ์การทำงานภายในเรือนจำที่ต่างกัน จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง^๖

๒. ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่การศึกษาระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา และอนุสัญญา/ปวส./ปวช. ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชาญ จำปาขาว** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีองค์ประกอบครบถ้วน คือ แก่นนำมีความรู้ ประสบการณ์และมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ประกอบกับการมีเครือข่ายที่กว้างขวางทำให้การสื่อสารของกลุ่มได้รับความสนใจและสามารถดึงดูดโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามได้ ประกอบกับตัวสาร (Message) ที่สามารถชักจูงและกระตุ้นปลุกเร้าผู้ฟังให้เกิดความรู้สึกร่วมกับกลุ่มและนอกจากนี้ก็ยังมีการจัดการกับโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับผู้เข้าร่วมชุมนุมอย่างเป็นระบบอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการระดมมวลชน และจัดการกับมวลชนที่มีจำนวนมากได้อย่างต่อเนื่องและในส่วนของช่องทางในการสื่อสาร (Channels) นั้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีช่องทางสื่อสารอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นการปราศรัยบนเวที สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ เว็บไซต์ และสื่อโซเชียลต่าง ๆ ซึ่งสื่อเหล่านั้นช่วยให้การเผยแพร่ตัวสารออกมาได้อย่างเป็นระบบและสามารถผลิตซ้ำตัวสารของกลุ่มออกมาได้ตลอดเวลา ช่องทางในการสื่อสารเหล่านี้จึงก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) ของกลุ่มมวลชนได้ และสุดท้ายก็คือ ผู้รับสาร (Receiver) แม้จะมีความหลากหลายทางด้าน อาชีพ การศึกษา สถานะทางสังคม และอายุ^๗

๓. ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาการต้องโทษต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่าผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ต่ำกว่า ๑ ปี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๕ ปี – ๑๐ ปี และระยะเวลาต้องโทษ ๑๐ ปีขึ้นไป ผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๑ -๕ ปี มีความคิดเห็นต่อการ

^๖ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา, “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม”, **บทความวิจัย**, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖).

^๗วิชาญ จำปาขาว, “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลักการเลือกตั้ง ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ**, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔).

สื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องโทษ ๕ ปี – ๑๐ ปี และระยะเวลาต้องโทษ ๑๐ ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิตินัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย กลุ่มเรือนจำประเภทเรือนจำจังหวัดมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยสูงสุด กลุ่มเรือนจำประเภททัณฑสถานมีดัชนีความวิกฤติโดยเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาแบ่งตามเขตการบริหารเรือนจำ พบว่าเขตการบริหารที่มีดัชนีความวิกฤติน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่ม อาเซียนพบว่าประเทศไทยมีดัชนีความวิกฤติในเกณฑ์วิกฤติน้อย รองจากประเทศสิงคโปร์ และมาเลเซีย สำหรับแนวทางการจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทยในเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ การทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ การใช้ มาตรการทางเลือก แทนการลงโทษจำคุกในเรือนจำ แนวทางในเชิงการจัดการ คือ การพัฒนาระบบการ จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ระบบการพัฒนาพฤตินิสัย ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การปรับปรุง โครงสร้างเรือนนอนและสร้างเรือนนอนขึ้นใหม่^๔

๔. ผู้ต้องขังที่มีระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเยี่ยม มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี จะเห็นว่าผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดีมาก มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นดี มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นกลาง ระดับชั้นเลว ผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเลว มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกับผู้ต้องขังที่ระดับชั้นเลวมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา** ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” พบว่า พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่มีอายุ อายุราชการ และประสบการณ์การทำงานภายในเรือนจำที่ต่างกัน จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อมาตรการการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง^๕

^๔นิตินัย นิยมวัน และ พิศมัย จารุจิตติพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการภาวะวิกฤติของการควบคุมผู้ต้องขังในประเทศไทย”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑): ๑๑๕๔.

^๕ธีรพงศ์ พงษ์ศิริเดชา, “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ต่อมาตรการควบคุมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม”, บทความวิจัย, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของเจ้าหน้าที่เรือนจำกับผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดปทุมธานี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านผู้ส่งสาร เรือนจำควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำส่งเสริมการให้ความรู้ในหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนแก่ผู้ต้องขัง

ด้านข่าวสาร เรือนจำควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำมีนโยบายส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันกับผู้ต้องขัง

ด้านช่องทางข่าวสาร เรือนจำควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ สร้างความเข้าใจต่อการทำให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อนตามสถานการณ์จริง

ด้านผู้รับสาร เรือนจำควรมีนโยบายให้ผู้ต้องขังได้รับข้อมูลข่าวสาร เพื่อออกไปใช้ชีวิตสังคมภายนอกได้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านผู้ส่งสาร เรือนจำควรให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ ส่งเสริมการให้ความรู้และปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนแก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

ด้านข่าวสาร เรือนจำควรให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันกับผู้ต้องขังเป็นระยะ

ด้านช่องทางข่าวสาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ ควรสร้างความเข้าใจต่อการทำให้ข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์จริง และทันต่อเหตุการณ์

ด้านผู้รับสาร ผู้ต้องขังควรได้รับข้อมูลข่าวสาร เพื่อหลังจากออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การให้ความรู้และข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อผู้ต้องขังเพื่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต”

๒) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การรับรู้ความเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของผู้ต้องขัง”

๓) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “อิทธิพลของการให้ความร่วมมือการรับรู้ข่าวสารบ้านเมือง”

๔) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การรับรู้สิทธิและตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

๕) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “อิทธิพลของความเข้าใจการเมืองต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของผู้ต้องขัง”

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กิตติมา สุรสนธิ. ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การสื่อสารณรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์เน้นการ
เจาะจงกลุ่ม. เชียงใหม่: ไร่เขียว, ๒๕๔๒.

นันทนา นันทวโรภาส. สื่อสารการเมือง ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: แมสมิเดีย,
๒๕๕๘.

นิติธัญญา สนั่นเมือง. คู่มือรวบรวมกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประพจน์คดีวินัยตามบทบัญญัติ
พรบ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร: ชุมมนุสสรณ์
การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๖.

บรรเทิง พาวิจิตร. การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘.

บุญสิริ ขวลิตรารัง. ธรรมโอสธ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์. ๒๕๒๙. หน้า ๒๓-๓๑.

ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๓.

ประสงค์ ปราณีตพลกรัง และคณะ. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ [Management
Information System MIS]. ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีรฟิล์ม และไซ
เท็กซ์ จำกัด, ๒๕๔๑.

ปรีชา นันทาภิวัฒน์. พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว, ๒๕๔๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖.
กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๕๑.

ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร, “แนวคิดหลักด้านการสื่อสาร”. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ปรัชญา
นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๖๐.

วัลลภ ลำพาย. แนวคิดและกระบวนการสื่อสารทางการเมือง. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
การสื่อสารทางการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุจิตรา รณรัตน์. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘.
- เสนาะ ตีเียว. การสื่อสารในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.
- วีระ เวชวิชานิช และ ปกิตน์ สันตินิช, “การสื่อสารทางการเมืองผ่านการ์ตูน “เชี่ย” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ: ศึกษาในช่วงวิกฤติทางการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๗”, รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๑๐ ปี วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- พิรพงษ์ มานะกิจ, “การรณรงค์ข่าวสารกับการเมือง”, ใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, การสื่อสารทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.
- ยุทธพร อิศรชัย, “การสื่อสารทางการเมืองกับกระแสโลกาภิวัตน์”, ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, การสื่อสารทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๓.
- เกรียงศักดิ์ เจตย์แปง, การพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร สำนักประชาสัมพันธ์ เขต ๓ กรมประชาสัมพันธ์. สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.
- อุเทน สวัสดิ์ทอง, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสาร, ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๒.
- อรรณณ ปิณฑโรวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- อุดม เขยกิจวงศ์ และ กนิษฐาณ แป้นสุวรรณ. พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า, กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) คุษณินพนธ์/วิทยานินพนธ์/สารนินพนธ์:

- กรกนก นิลดำ. “การสื่อสารทางการเมืองของนายกรัฐมนตรีที่มาจากทหาร”, **คุษณินพนธ์ปรัชญา คุษณินพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- ปวีณช หาญชนะ. “การสื่อสารทางการเมืองของ ทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๒”, **วิทยานินพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน**. คณะนิเทศศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระวีรวัฒน์ รอดสุโข. “เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ วิชา พระพุทธศาสนาเรื่องสังฆวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ ไตรลักษณ์ ๓ กลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔ ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติ”. **วิทยานินพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๕.
- ยุพดี วิภัติภูมิประเทศ. “การสื่อสารทางการเมืองของพลตรีจำลอง ศรีเมือง: ศึกษาในช่วงเวลาระหว่าง ปี พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๕๓”. **คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๘.
- ราชันย์ ธงชัย. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนว สังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง”. **วิทยานินพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- วรัญญา ประเสริฐ. “การสื่อสารทางการเมืองในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ศึกษาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๗-๒๕๕๙”. **วิทยานินพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง**. คณะ รัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.
- ศิริพร กิจประกอบ. “ก้านันสุเทพ” ในฐานะนักสื่อสารรณรงค์ทางการเมืองจากมุมมองของนักข่าวสาย การเมือง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์”. **วิทยานินพนธ์นิเทศศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์**. คณะนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๘.
- สมหมาย บัวจันทร์. “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการ ประชาชนตาม หลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานินพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- สุภาภรณ์ ตังอินทร์. “กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกรัฐสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งก้านัน”, **วิทยานินพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร**. คณะวารสาร ศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สะถิระ เผือกประพันธุ์. “การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๒-๒๕๔๘”, **คุณูปนิพนธ์ปรัชญาคุษณบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง: มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๔.

(๓) รายงานวิจัย/รายงานการประชุมทางวิชาการ:

สุทธิพงษ์ ปานเพ็ชร. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”. รายงานการวิจัยอิสระ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐.

(๔) บทความในวารสาร/หนังสือพิมพ์/สารานุกรม/บทวิจารณ์หนังสือ:

กิตติพงษ์ พงษ์ไพโรจน์ และ รหัส แสงผ่อง. “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร: ศึกษาในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๕๑”. **รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๑๐ ปี** วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง, ๒๕๖๐.

ผ่องพรรณ ลาวิชัย และ ชุตักดิ์ ศิรินิล. “การสื่อสารทางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์มติชน ศึกษาผ่านบทบรรณาธิการในช่วงวิกฤติการเมือง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๘”. **รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๑๐ ปี** วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๐.

มุกดา ศรียงค์. “จิตวิทยาเพื่อการสื่อสารและเข้าใจผู้อื่น”. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๐) : ๒.

พนเลิศ พัฒนาคี, “การสื่อสารทางการเมืองผ่านสัญลักษณ์: ศึกษาในห้วงวิกฤตทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๓”, **รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ ๕ ปี**, วิทยาลัยการสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก, กรุงเทพมหานคร: แอปป้า พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๔.

ลิขิต ธีรเวคิน. “การพูดจาเพื่อการสื่อสารของมนุษย์”. **หนังสือพิมพ์สยามรัฐ**. ฉบับวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๒.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

เรือนจำจังหวัดปทุมธานี ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๒, (อัดสำเนา).

ระวีวรรณ ประกอบผล, “องค์ประกอบและกระบวนการของการสื่อสาร”, ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ ๑ – ๘**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศุภรศม์ ฐิติกุลเจริญ. ทฤษฎีการสื่อสารเบื้องต้น Communication Theory. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/darlittlesina/khwam-sakhay-khxng-kar-suxsar> [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

ศุภรศม์ ฐิติกุลเจริญ, ทฤษฎีการสื่อสารเบื้องต้น, Communication Theory, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/darlittlesina/khwam-sakhay-khxng-kar-suxsar> [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม

นายมนตรี หนูดำ, นักพัฒนาวิทยาชำนาญการ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายสุรพล ปิ่นทอง, เจ้าพนักงานอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายสมศักดิ์ วงศ์ไทย, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายจตุพนธ์ สังข์เศรษฐ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายจารุพัฒน์ วรรณทวี, อนุศาสนาจารย์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายพงศ์ศักดิ์ บุษพาพันธ์, เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

ผู้ต้องขังชั้นดีมาก, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

Berelson. B. & Steiner. G. Human Behavior: An Inventory of Scientific Findings. New York: Harcourt. Brace. and World, 1964.

Brian McNair. An Introduction to Political Communication. 2nd edition. New York: Routledge, 1999.

David K. Berlo. The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice. New York: Holt. Rinehart and Winston Inc., 1996.

Everett M. Rogers. F. Shoemaker. Communication of Innovations 4th. New York: 1230 Avenue, 1971.

George Gerbner. Toward a General Model of Communication. Audiovisual Communication Review, 1956.

Lee J. Cronbach. Essentials of Psychological Testing. 4th ed.. New York: Harper & Row, 1971.

Wilbur Schramm. Television in the Lives of Our Children. Stanford UnivPr 1862, 1961

Wilbur Schramm. The Process and Effects of Mass Communication. rbana University of llinois Press, 1974.

Wilbur Schramm. The Process and Effects of Mass Communication. rbana University of llinois Press, 1974.

Wilbur Schramm. Wibur Lang Schramm. Donald F. Roberts. The Process and Effects of Mass Communication. USA: University of Illiois Press, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและค่า
IOC

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค.

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (แบบสอบถาม)

ภาคผนวก จ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นายนิทัศน์ ภูประเสริฐ
 ว/ ด/ ป/ เกิด : ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๕
 ภูมิลำเนา : ๑๑๐/๔ หมู่ ๖ ตำบลพระขาว อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 ประวัติการศึกษา : จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสาธารณสุขศาสตร์
 พศ.๒๕๖๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
 ประวัติการทำงาน : เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
 โทรศัพท์ : ๐๙๗-๐๐๗-๙๒๗๑